

કાવ્યામૃત વાણી

આઠે આના

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ
પાયથુની ટ્રામબક્શન
મુબાઇ નં, ૩

મુંબઈના દરેક

બજારને! છુટકે તથા જથ્થાબંધ માલ ઘણાજ
ઓછા કમીશને મોકલાવીએ છીએ.

દરેક જાતનું ગરમ, રેશમી અને સુતરાઉ કાપડ.
દરેક જાતની ઈંગ્લીશ તથા પેટન્ટ ક્વાઓ.
દરેક જાતની રેશનરી અને ઓફીસને લગતો સામાન.
દરેક જાતની વુલન, સુતરાઉ, હોઝયરી.

પ્રોવીઝન, પરફ્યુમરી, સેન્ટ, સાબુ, ઓઈલ, હેરઓઇલ્સ,
અત્તરો વિગેરે વિગેરે.

ઇલેક્ટ્રીક ગુડ્ઝ, હાઈવેર, કટલરી, ગ્લાસવેર, નાનાં
મોટા ઘડીયાળો વિગેરે દરેક જાતનો માલ મોકલીએ છીએ.

બહાર ગામના ઓર્ડરો પર પુરતું ધ્યાન આપવામાં
આવે છે. કેટલોગ મંગાવો:—

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.

પાયથુની ટ્રામ જંકશન,

મુંબઈ નં. ૩.

गूजरात विद्यापीठ ग्रंथालय

[गुजराती कॉपीराइट विभाग]

अनुक्रमांक ८२५५४ वर्गीक

पुस्तकचे नाम ५१८२५१ भूतव्युत्पत्ति

विषय ३-३८

કાવ્યામૃત વાણી

કર્તા

કર્તા

રણછોડલાલ એમ વકીલ.

મોરારજી ગોકળદાસ બિલ્ડીંગ

મુંબાઇ નં. ૪.

પ્રકાશક:-

નવ મેસર્સ વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.

જ સ

ના મ

તેમ સચિ

સ્વ લક્ષ

પાલકુની ટ્રામ જંકશન, - મુંબાઇ નં. ૩.

ક્રિંમત આઠ આના.

મુદ્રણસ્થાન: આદિત્યમુદ્રણાલય, રાયખડરોડ અમદાવાદ
મુદ્રક: પ્રાણજીવન વિશ્વનાથ પાઠક

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૯૭૧

આવૃત્તિ બીજી

પ્રત ૨૦૦૦

સંવત ૧૯૮૧

સને ૧૯૨૫

(અન્ય સ્વામિત્વના સર્વ હક કંતાને સ્વાધિન છે.)

શ્રી વર્ધમાન સાહિત્ય ગ્રંથમાળાના સ્થાયી ગ્રાહકોના નિયમો.

ઉદ્દેશ:—હિન્દની ભૂમિ એની એ છે, ધર્મો પણ એના એ છે, આકાશમા સૂર્ય અને ચંદ્ર પણ એના એ છે, છતાં એ ભારતવર્ષમાં કળીકાળનો કહેર સર્વત્ર દેખાય છે, દિન પ્રતિદિન દેશની, જાતની, ધર્મની અધમ દશા થતી જાય છે. તેનું કારણ ચારે બાજુથી વિદ્વાનો અને સ્વદેશ પ્રેમીઓ શોધી રહ્યા છે. શોધતાં શોધતાં એક એ વાતની ખબર પડતી ગઇ કે દેશ તદ્દન અજ્ઞાન દશાની ધોર નિદામાં ધોરી રહ્યો છે અને એ અજ્ઞાનતાને લઇને આ દશા ઉપસ્થિત થઇ છે. માટે પ્રજાને જાગૃતિમાં લાવવાની ખાસ જરૂર છે પ્રજા જાગૃતિમાં આવે અને તેને ખબર પડે કે દુનિયામાં પોતાનું સ્થાન ક્યાં છે તેનું જ્ઞાન થાય. વળી શિક્ષીત અને સમયનાં જાણુ બનાવે એવાં સાહિત્યની ખાસ જરૂર છે. આ ઉદ્દેશ લક્ષમાં રાખી અમારા તરફથી એક મન્થમાળાની યોજના કીધી છે. ને તેમાં પ્રજાને ચારિત્રવાન, ધર્મિષ્ઠ, સદાચારી, શૌર્યવાન, બાહોશ અને સંપૂર્ણ સ્વદેશભિમાની બનાવે, તેમનામાં નવચેતન સ્ફુરે, સ્વદેશભિમાનનો અખૂટ ઝરો ઉદ્ભવે એવાં તેમજ સાથે સાથે ધાર્મિક, નૈતિક અને તત્ત્વજ્ઞાનના ગ્રંથો, મન્થમાળાના ગ્રાહકોની સેવામાં રજુ કરવામાં આવશે. પુસ્તકો જેમ બને તેમ સચિત્ર, દેખાવડા, કલાવંત, શુશોભિત અને સસ્તા બનાવવામાં પુરતું લક્ષ આપવામાં આવશે. આ યોજના સફળ થયે પુસ્તકોને જેમ બને તેમ વધારે સસ્તાં કરવા ઇચ્છા છે. પણ એ સધળો આધાર ગ્રાહકોપર છે.

૧. રૂપીઓ એક પ્રવેશ શી આપવાથી આ મન્થમાળાનાં સ્થાયી (લાઇફ મેમ્બર—જીવંતી સુધીનાં) ગ્રાહક થઇ શકાય છે.

૨. સ્થાયી ગ્રાહકોને ગ્રંથમાળાનાં સર્વ પુસ્તકોપર રૂપ (ખચીસ) ટકા-રૂપીએ ચાર આના કમીશન આપવામાં આવશે.

૩. ગ્રંથમાળાના ગ્રાહકોને પુસ્તકો બહાર પડયેથી ટપાલદ્વારા ખબર આપવામાં આવશે.

૪. પુસ્તક મંગાવ્યા બાદ કોઇ પણ કારણ વિના વી. પી. પાછું ફેલનારને ગ્રંથમાળાની ગ્રાહક શ્રેણીમાંથી કમી કરવામાં આવશે. પરંતુ યોગ્ય કારણ હશે તો આગલો ટપાલ ખર્ચ વસુલ કરી ગ્રાહકશ્રેણીમાં કાયમ કરવામાં આવશે.

૫. ખાસ લાભ:—અમારે ત્યાં રાષ્ટ્રીય અને અન્ય પુસ્તકો-ધર્મનાં, વાર્તાનાં અને ઐતિહાસિક નોવેલો આદિ અનેક જાતના પુસ્તકો જેવાય છે. તેમાંથી કોઇ પણ પુસ્તક ખરીદનારને (જો ગ્રંથમાળાનો ગ્રાહક હશે તો) ૧૦ ટકા થી લઇને ૫૦ ટકા સુધી કમીશન આપીશું. વાર્તા નોવેલો વિગેરે પુસ્તકોપર પુરનાં પ્રમાણમાં કમીશન નજરશે. અમારે ત્યાં પુસ્તકો નહિ હોય તો પણ અન્ય સ્થળેથી પુસ્તકો લાવીને પણ ગ્રંથમાળાના ગ્રાહકને કમીશને પુસ્તકો આપીશું.

આ ગ્રંથમાળામાં દરેક પ્રકારનાં, પ્રજાને રચીકર થઇ પડે તેવાં વારાફરતી પુસ્તકો પ્રસિદ્ધ કરના રહીશું. ધર્મ અને તત્વજ્ઞાનના, યોગ અને દ્વિસેાષી ઉપદેશનાં પણ પુસ્તકો રજુ કરવામાં આવશે.

અમારી અર્જ:—જેવટ દુનિદા પ્રત્યે અમારી નમ્ર વિનંતિ એ છે કે તેવાં પુસ્તકો જેમ અને તેમ મરતે ભાવે ફેલાવી શકાયે તે ખાતર પોતાનાં કિનારે હાથ જરૂર લખાવે અને ગ્રંથમાળાના ગ્રાહકો પ્રત્યે પણ અમારી નમ્ર અરજ એ છે કે ગ્રંથમાળાના ગ્રાહકોએ પોતાનાં તરફથી એકેક ગ્રાહક વધારી જરૂર મદદરૂપ થશે.

આજેન ગ્રાહક થવા માટે વિચાર કરો ને નીચેના સરનામે ડાખીઓ એક મોકલાવી ગ્રંથમાળાના ગ્રાહક તરીકે નામ નોંધાવો.

પાયધુની ટ્રામ જંકશન,
સુબાર્ધ નં. ૩.

}

લી. સેવકો,
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.

શ્રી વર્ધમાન સાહિત્ય ગ્રન્થમાળાનું પ્રથમ પુસ્તક.
સ્વીટ્ઝરલેન્ડની સ્વતંત્રતા.

ઝોરડ્રીયન શાસનકર્તાઓના અત્યાચારથી, અન્યાયવૃત્તિથી, સ્વા-
તંત્ર્યનો ઉચ્છેદ કરવાના યત્નોથી, પચાવી પાટી હોદ્દાથી કરી જવાના
ધરાદારથી; સ્વીટ્ઝરલેન્ડ મહાવિકટ દશામાં આવી પડ્યો હતો. તેને ઉ-
ન્નતિસ્થાનમાં લાવવા, તેના ઉદ્ધાર કરવા સ્વીસ લોકોએ અસંખ્ય ધૈર્ય
ધારણ કરી, શત્રુઓ સાથે કેવી સખત લડાઇ ચલાવી હતી. સ્વદેશ
ખાટે કેવો સ્વાર્થ ત્યાગ કર્યો હતો. જનમાલ, સ્ત્રીપુત્રાદિ, સાંસારિક
સુખોને તિલાંજલી આપી અને હસતે વદને મૃત્યુને આલિંગન આપ્યું
હતું, એકસપી, એક મત બની સ્વદેશોદ્ધારનું અંતિમ ધ્યેય સાધ્ય
કર્યું હતું, તેનો સર્વ વૃત્તાંત પુસ્તકમાં યથાર્થ રીતે આલેખવામાં
આવેલો છે. હાલની હિંદુસ્થાનની સ્વતંત્રતાની લડાઇ વખતે આ પુસ્તક
દરેક ભારતવાસીએ ખાસ વાંચી જવાની જરૂર છે. સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત
કરવા પહેલાં કેટલી કુરબાનીઓ આપવી પડે છે તે વિચારવા યોગ્ય
છે, જ્યારે દેશભરમાં દમનનીતિનો પાર રહેતો નથી ત્યારે આવાં
પુસ્તકો વાંચવાથી કેવા પ્રકારની લડાઇનાં મોરમાં ઉભા કરવા અને
દેશને અગ્નિકુંડમાંથી ઉગારવાનો ક્યો રસ્તો મહણ કરવો એ બતાવશે.
કી. ર. ૧-૪-૦ ગ્રન્થમાળાના ગ્રાહકને પોણી કીંમતે મળશે.

જાહેર પેપરોના અનેક અભિપ્રાયો મળ્યાં છે. તેમાંના કેટલાક
અભિપ્રાયો આ પુસ્તકમાં જોશો.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.

પાણડુની દૂધ જંકશન, - મુંબઈ નં. ૩.

શ્રી વર્ધમાન સાહિત્ય ગ્રન્થમાળાનું પુસ્તક ખીન્ડું. ઘટલીનો રણયજ્ઞ.

ભારતવર્ષમાં અત્યારે આઝાદી માટે અહિંસાત્મક લડત ચાલી રહી છે એ સમયે આ પુસ્તક વાંચી જવાની ખાસ જરૂર છે. ઇટાલીનાં અસંખ્ય વીર પુત્ર પુત્રીઓએ પોતાની માતૃભૂમિની ખાતર જે સંકટો વેઠ્યાં, ભોગો આપ્યા અને જીવનનાં જે બલિદાનો આપ્યાં, એ બતાવનારી રોમાંચક અને વીર રસભરી કથા વાંચવાથી માલમ પડશે કે આઝાદી મેળવવી એ કાંઈ રમત નથી. જેના હૃદયમાં દેશાભિમાનની ધગધગતી જ્વાળા ભભુકી રહી હોય એજ સ્વતંત્રતા મેળવી શકે છે. ઇટલીનો આખો જતલત ઇતિહાસ આ પુસ્તકનાં પાને પાને સિંચેલો જોશે.

વીર સેનાની ગેરિબાન્ડી, મહાત્મા મેઝિની અને ક્રુશળ રાજપુરુષ કાપૂરનાં અદ્ભુત પરાક્રમે વાંચવાથી સ્વરાજ્યની લડત કેવી હોય છે તેનું જ્ઞાન થાય છે. પુસ્તક વાંચવાનું ચર કીધું કે આખું પુસ્તક વાંચી ગયા સિવાય જરાપણ સમુરી રાખી શકાય તેમ નથી.

કાર્લિન સાઇઝ, સુંદર એન્ટીક કાગળ, પૃષ્ઠ સંખ્યા ૩૨૫. ગેરિબાન્ડી, મેઝિની કાપૂર અને તે વખતની લડાઇના કૃલ પેઇજ ૧૬ ચિત્રો, સળંગ છાંટ, પાકું પુંડું, સોનેરી ટાઇપ. કો. માત્ર રૂ. ૨-૮-૦

ગ્રન્થમાળાના ગ્રાહકને પોણી કોંમતે મળશે.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પાયધુની ટ્રામ જંકશન. મુંબઇ નં. ૩

શ્રી વર્ધમાન સાહિત્ય ગ્રન્થમાળાનું પુસ્તક ત્રીજું લાલાજીના-રાજકીય વિચારો.

રાષ્ટ્રીય વિષયોપર પ્રકાશ પાડતું આ પુસ્તક જ્ઞાનવૃદ્ધ નેતા શ્રી લાલા લજપતરાયે હાલની રાજ્ય પ્રકરણીય બાજતોપર સ્વતંત્ર વિચારોથી લખેલાં લેખોનો સંગ્રહ છે. જેમાં અસહકાર એટલે શું? હિન્દુ મુસલમાનોનાં ઝગડાનો નિવેડો શી રીતે આવે, ધ્યેય અને વ્યવહારિકતા, સંયુક્ત હિન્દુસ્થાન, કાર્યક્રમ, પરિક્ષણ, આપણું કાર્ય, પ્રકીર્ણ વિચારમાળા, હિન્દી લોકસત્તાક પદ્ધતિ વિગેરે વિષયોથી ભરપૂર છે.

હાલની ચળવળનો અભ્યાસ કરતાં દરેક યુજરાતી બન્ધુએ આ પુસ્તક વાંચી જવાની ખાસ જરૂર છે તેમાંથી ઘણુંએ જાણવાનું અને જોવાનું મળશે.

અમેરીકા, જાપાન અને તુર્કસ્થાન વિગેરે દેશોમાં લાલાજી માટે કેટલો ઉચ્ચો અભિપ્રાય છે એ આ પુસ્તકમાંથી જાણવાનું મળશે. આખા યુરોપ અને પરદેશોમાં કેટલો લાગવગ છે એ આ પુસ્તક બતાવે છે.

કીં માત્ર બાર આના.

ગ્રન્થમાળાના ગ્રાહકને પોણી કીંમતે.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પાયથુની દ્વાર જંકશન. સુબાઈ નં. ૩

મહા સુસીમતે અનેક ગ્રન્થો ઉપરથી તૈયાર કીધેલું પુસ્તક.

રસાયણ.

જેમાં સોનું, ચાંદી, ત્રાંચુ, અમરખ, પારો આદિ અનેક ધાતુ-
ઓનું વર્ણન, શોધન, મારણ, બનાવટ અને ઉપયોગ આપેલ છે.

આગળના જમાનામાં આવા રસાયણનાં પુસ્તકો પરથી જે ચાર
કામીઆ, હુમર, ઉલોગ શીખી લેતા ને પછી વમર મુડીએ ધંધો
ધમધાકાર ચલાવ્યે રાખતાં અને સંપૂર્ણ સ્વરાજ્ય ભોગવતાં.

૬	વૈધને	}	આ રસાયણનું પુસ્તક ધાર્ણજ ઉપયોગી છે.
	ડાક્ટરને		
૨	સ્કુલને		
	વિદ્યાલયને		
	વિદ્યાર્થીને	}	
૩	સોનીને		
	કારીગરને	}	

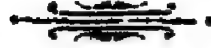
કલ્પાય બાકિન્ડ પુષ્ટ ૨૦૦ સચિત કો. ૧-૧૨—૦ પોષ્ટ બલમ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પાયધુની દ્રામ બંકશન. મુંબાઇ નં. ૩

ગીત ગોવિંદ.

મહાભારત અને રામાયણની પેઠે અખિલ ભારતવર્ષમાં તેમજ વિદેશમાં અષ્ટપદીને નામે ખ્યાતિ પામેલું સંસ્કૃત સાહિત્યની પ્રતિષ્ઠા વધારનારૂં, વિદ્વાનોને મોહિત કરનારૂં દેશાંતરમાં Song of Songs ના નામે વખણાયેલું, અલંકાર, નાયકા બેદ આદીથી ભરપૂર, રંગ રાગનાં પ્રેમીને રંગમાં, ભક્તિનાં પ્રેમીને ભક્તિમાં મગ્ન બનાવનારૂં, ધર્મ મંદાકિનીના પ્રવાહમાં વિહાર કરનાર અને કરાવનાર મહા ભક્ત તથા મહા કવિ શ્રી જયદેવે પોતાનો સુંગાર રસનો વિનિયોગ કૃષ્ણ-રાધા ની ભક્તિમાં કર્યો છે, એમનું હૃદય પ્રેમ લક્ષણા ભક્તિથી ભરપૂર હતું એમનું કાવ્ય શ્રી ગીત ગોવિંદને પ્રબંધમાં, સંગીતશાસ્ત્રનાં નિયમ પ્રમાણે રચેલું હોવાથી એકદમ કંઠસ્થ થઈ જાય તેમ છે અને કિર્તન કરવામાં વિશેષ અનુકૂળ પડે તેમ છે.

ચંદ્રદૈત મૈથીલ તો જયદેવને શ્રી કૃષ્ણ પરમાત્માનો અવતાર ક્રેએ છે. અને ગીત ગોવિંદની વાણી તો સાક્ષાત શ્રી કૃષ્ણચંદ્રની છે એમ બેધડક કહે છે. ગીત ગોવિંદમાં પદે પદે પ્રેમભક્તિ જણાય છે. પાકું પુંકું સચિત્ર રૂ. ૧—૮—૦ પોષ્ટેજ અલગ

અન્ધમાળીના માહુકને ૧—૨—૦

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પાણ્ડુની ડ્રામ જંકશન મુબાઇ નં. ૩

ઉષા ને અરૂણ.

કોણ કહે છે કે સુર્યોદય થવામાં

ઉષા અને અરૂણની અગત્ય નથી ?

ઉષા અને અરૂણ જેની સમાન અને દેશના દુઃખની લાગણીથી ભીના હૃદયવાળી વ્યક્તિઓ ઉદ્ભવશે ત્યારે જ ભારતનો ઉદય થશે. એ ઉદયના મુત્રો, એ ભાવવાહી ચરિત્રો, એ દેશ દાઝનાં ઉંડા રહસ્યો, એ સમાજ સેવાની ઉંડી ગ્રીણવટો, એ અસહકારનાં ગૂઢ રહસ્યો બધુંનાનું શીખવા અને કર્તવ્યમાં ઉતારવા માગતાં હો તો આ

“ઉષા અને અરૂણ આવશે સચિત્ર નોવેલ વાંચો સાહિત્ય રસિક પ્રત્યેક

ત્યારે સુર્યોદય થશે” ગુજરાતીએ આ નોવેલ વાચવી જ નેમએ કારણ

કે આજ કાલ ગુજરાતીમાં જે ઢગલા બંધ નવલકથાઓનો કચરો પેદા થયો છે તે કરતાં આ ગુદીજ કોટીની છે. ચાલુ પ્રવર્તિઓ ઉપર સંઘળું જોર અજમાવી લેખકે વાંચવાને ગમે તેવી નવલકથા રજુ કરી છે અને ઘણાં સુંદર તત્ત્વો આવેશમય ઉતાવળી ઇમારતમાં ગોઠવેલાં છે. મોર્ડન રીવ્યુ, રંગુન સમાચાર, સાહિત્ય અને હિન્દુસ્થાન આદિ અનેક પેપરોએ મુક્ત કંઠે વખાણ કરીધાં છે. કી. રૂ. ૩-૦-૦ અન્ધમાળાના આહુતને કી.ર-૮-૦

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પાયલુની દ્રામ જંકશન. મુંબાઇ નં. ૩

વાચન:—શું વાંચવું, કેમ વાંચવું તે આ પુસ્તક જણાવે છે. જ્ઞાનનીમહત્તા, વાંચનની અભિરૂચિ કેવી રીતે વાંચવું વિગેરે બાબતો પર ઘણી અચ્છી રીતે સાદી અને સરલ ભાષામાં સમજ આપે છે આ પુસ્તક વિદ્યાર્થીઓને તથા વાંચનના જીજ્ઞાસુઓને માટે ખાસ ઉપયોગી છે. કી. દશ આના. ૦-૧૧-૦ ની ટીકીટ મોકલવી ગ્રન્થમાળાના ગ્રાહકને પોણી કીમતે નવઆનાની ટીકીટ મોકલવી.

નિહિલિસ્ટોના પંજમાં:—રશિયન રાજખટપટની રસમરી કથા બ્યારે વાંચવામાં આવે છે. ત્યારે દેશની સ્વતંત્રતા મેળવવી એ સહેલી વાત નથી એનું સાફ માન થાય છે. કી. ૦-૧૨-૦

પંજબનું પ્રચંડ કાવત્રું:—બ્રિટિશ સલ્તનતને ઉથલાવી પાડવાનું કાવત્રું. નિષ્ણ જોઈ ગયું તેના સંપૂર્ણ અહેવાલ અતિરસ પૂર્વક લખ્યો છે. લશ્કરી ટુકડીઓમાં પણ પેસારો; બ્રોમ્બ અને તલવારોનાં સરંજામની વ્યવસ્થા પૂર્વકની તૈયારીઓ કરવામાં કેવાં પ્લોટ અને કાવાલાવા કરવા પડ્યા હતા તેની નવલ-કથાનેએ ટક્કર મારે એવી બાનીમાં આપેલ છે. કી. રૂ. ૦-૬-૦ સાત આનાની ટીકીટ ખીડવાથી ઘેર બેઠા મળશે.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પાયકુની ડ્રામ જંક્શન. મુંબઈ નં. ૩

ઉપોદ્વાત.

એ વિશ્વકુલશાહીના માળી,

આ સંસારચક્ર ચાને રેંટમાળ અહોરાત્ર અનંતકાળથી ચાલ્યા કરે છે. એનો આદિ અંત શોધ કરવામાં ઋષિ મુનીઓ પાર પામ્યા નથી તો પછી સાધારણ મનુષ્ય તત્ત્વ કેમ નિહાળી શકે. જન્મતમાં સર્વ કોઇ પોતાના પુત્ર, બાર્યા, મિત્ર પરિવાર વિગેરેની માયાગાદથી બેડાયેલાં છે અને એક મુસાફર જેમ કોઇ શહેર યા નગરમાં જઇ રાતવાસો કરી વિશ્રાંતિ લે છે અને બીજે દિવસે નીકળી જાય છે તેમ આ વિશ્વરૂપી મુસાફરખાનામાં હમારી સાથે બંધાયેલાં વ્હાલાં સહોદર હોય છે, તે અમુક કાળપર્યંત રહી સમય આવતાં વિજળીના વેગે ઉડી ચાલતાં થાય છે છતાં મુસાફરખાનું ખાલી નથી, અહર્નિશ આનંદમય છે એ જ પરમાત્મા ! તારી મહાશક્તિની મહનમતિ છે. એ જ કાળક્રમ અનુસાર બ્હેવારે મનાયલો મારો એક પુત્ર નામે ચંદ્રમુખ વર્ષ બાર તથા પુત્રી સરોજની વર્ષ આઠ ટુંક મુસાફરી કરી ઇ. સ. ૧૯૨૧ માં પોતપોતાને અસલ સ્થાનકે વિદામ થઈ ગયાં તો હવે જગતના અન્ય મુસાફરોની સાથે નિમાયેલ ઉદ્વેગ બ્હેવાર કરી નિર્માત સંબંધ મારે પુરો કરવાનો રહ્યો તે કરી કાળ ચોષડીમા પુરાં થવે તારી સેવામાં હાજર થઇશ. પણ એ દરમ્યાન તારી કૃતિનું બાન કરતો કરતો શાંતિ જાળવવા ખાતર આ એક મ્હારાં હેડાંનો ગુલામી સાર અર્પણ કરું છું તે પ્રેમથી કંઈ ધારણ કરજે એજ- પ્રાર્થના.

કર્તા.

આધ્યાત્મિક વાર્તામાળા.

આ પુસ્તકમાં પચિસ વાર્તાઓ આપેલી છે. એમાં પાપપુન્ય અને તેનું ફળ કેવી રીતે મળે છે. તથા મનમાં ઉઠતી વૃત્તિઓ આપણાં ભવિષ્ય સાથે શું સંબંધ રાખે છે; તેમજ દિય ભાવના શું અને તેના પાલનથી શું લાભ મળે છે. યોગી બોડેનાં પ્રભાવ વિગેરે આધ્યાત્મિક ભાવનાથી ભરપૂર રહસ્યપૂર્વક વાર્તાઓ આપેલી છે પોતાના યુવાન પુત્રનો સંસાર સુખી જીવવાની ઇચ્છાવાળા પિતાએ, આદર્શ ગૃહિણી થવા વાલી બહેનોએ તથા નિવૃત્તિ પારાયણ જીવનનું રહસ્ય સમજવાની ઇચ્છાવાળા ગૃહસ્થોએ જરૂર મનન કરવા જેવું આ પુસ્તક છે.

એકંદરે નગ જો નરની કરણી કરે તો નરનો નારાયણ થાય એ સિદ્ધાંતની સમજ આપી છે. આ પુસ્તક માટે ઘણા સારા અભિપ્રાયો મળેલા છે. ને મોટી સંખ્યામાં ધનિકોએ પુસ્તકો ખરીદી કન્યાશાળામાં તથા બહેનોને બેટ આપ્યાં છે. સાત્વીક વૃત્તિને સતેજ કરનાર આ પુસ્તક છે.

કોમલ રૂ. ૧-૪-૦

અન્યમાળાના ગ્રાહકને ૦-૧૪-૦

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પાયધુની દ્વાર જંકશન, -મુંબઈ નં. ૩.

Aum.

Oh ! Lord ! Oh God ! the mighty power,
 When I look round the world of yours,
 I find the scenes beauteous in nature
 And imagine creator ye of all.

The Sun gigantic moon & Stars,
 Lightnings wondrous in the sky
 Awaken every soul on earth
 Whose life is based on day & night.

Long ! Long ! Since the mortal earth existing
 Beginning and end, is left in dark,
 Changing process births & deaths,
 Considered marvellous is the art.

Bow ! Bow down ! I know not the mystery
 Philosophers, nay ! do never reply
 But teach the Soul " Study Life & duty "
 And fully realize the inner Light.

R. m. Vakil

બ્યારે માથું દુઃખતું હોય શરદી સળેખમનો

સખત કકળાટ કરતા હો ત્યારે

ટી. સી. એનની ઔષધિક ખુશબોદાર

તપકીર

ની એક જ ચપટી વાપરી કે એકદમ આરામ.

ધણી સારામાં સારી ગણાતી તપકીર વાપરતાં જે વ્યસન લાગુ પડી જાય છે તેમ આ તપકીરમાં બનતું નથી. ઠંડી અને શરદીનાં વખતમાં તે આ બાટલી સાથે જ રાખવી તાર્કાલિક વખતે ખરી ઉપયોગી ચીજ થઇ પડે છે બાટલીની કીંમત માત્ર ચાર આના. વિ. પી. ધા' મંગાવનારે ઝોલામાં ઝોછી છ બાટલી મંગાવવી કારણ કે એકથી છ બાટલીનો વિ. પી. ખર્ચ સરખો જ આવે છે. નાનાં મોટાં ગામોમાં એજન્સીઓ આપવી છે.

લખો:-

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ

પાયધુની ટ્રામ જંકશન, મુંબઈ નં ૩.

હિંદમાં હિંદી માલેકે હિંદીઓનાં હાથથી
બનાવેલો માલ

૧. બ્રિમીયર પેન (Broad pointed)
બડો કટ કી. રૂ. ૧-૦-૦

૨. બેંક પેન (fine pointed)
પતલો કટ કી. રૂ. ૧-૦-૦

ઉપરની બે નીબ્સ (ટાંક) આ દેશમાં બને છે કે બેનાથી
સરસ મરોડદાર દરફો લખાય છે. કાટ લાગતો નથી, કાગળ ફાડતી
નથી કે શાહી રેલાતી નથી. એક ડબ્બીમાં ૧૪૪ નીબ્સ-ટાંક-આવે છે.

નમુનાઓ માટે એક આનાની ટીકીટ ખીડવી. વિદ્યાર્થીઓ તથા
વેપારીઓને બરપૂર કમીશન. બાવનાલ અને નમુના માટે

લખો:-

વર્તમાન એન્ડ સન્સ

પાયધુની, ટ્રામ જંકશન, મુંબઈ નં. ૩

કાવ્યામૃતવાણી.

ઇશ સ્તવન.

નમું પ્રભુ હું કર બેઠ બેઠી,
કૃપા કરી તેં દીધી કેં પ્રસાદી.
તું સાદ્ય હાતા સઉનો રહ્યો છે!
તુહી વિના કેા ડગલું બરે છે ! ॥ ૧ ॥

પ્રભુ અને કુદરત.

અહો વિશ્વેશ નિહાળે સૌ, કરી લીલા અગાધ તેં જે,
છતે જગલોક કહે છે કેં, પ્રભુ કોણુ? ક્યાં છ કુદરત છે.
થઇ માનવ તણી સૃષ્ટિ, રહ્યો આધાર કુદરતનો,
મરણ માનવનું થાયે, બરે! છે લેહ કુદરતનો.
કુસુમ ગુલાબનું સુંદર, કરામત કંઈ બની અંદર,
અરિ કંટક છે ડાળે, તહિં કુદરત તો નિરખાયે.
ઘટા વૃક્ષની છે વનવગડે, પ્રકાશ ભાનું તણું થાયે,
મંદમંદ દહોર દીપે વાયુ, સર્વત્ર કુદરત ખેલે છે.
ગગને તારલા અળકે, દીપે રજનિશ ચિતે જે,

રહ્યો ક્યાં દેવ દેખાયે ના, બન્યા છે ખેલ કુદરતના.
 કરે છે વાદ એવા કેં, ગણી પ્રધાન કુદરતને,
 ઝુકાવે શીર વિવાદે એમ, વિચારે ના બન્યું સૌ કેમ !.
 ખરે ! કુદરત નાચે છે, બનેલી પણ પ્રભુની છે,
 કીધી માયે જગન્નાથે, સ્વતઃ તે ખેલવા કાળે.
 કરી સંપૂર્ણ છુપાયો તે, ખરો મ્હાન બહુગર તે છે,
 સુખે દુઃખે દેખાયે છે, જો ! કુદરતને રૂઠાડે છે.
 વિધિને કાર્ય સોંપ્યું છે, લલાટે રેખ મારે છે,
 જીવો સૌ તેમ પામે છે, પ્રભુ મોટો સદનો છે.
 દશે દિક્ષાળ કરતા છે, કરે રક્ષણ જીવોનું તે,
 પ્રજાપતિ બ્રહ્મ છે મોટો, યમરાજનું સંહારે છે.
 બની દરબાર મોટા તહીં, જમે ઉધાર થાયે છે,
 અરે ! ઓ ! જીવ પામર તું, ગમે ત્યમ કાં ? બકી જાયે.
 દીસે લીલા જે કુદરતની, પ્રભુથી તે રચાણી છે,
 પ્રભુ છત્ર અનાદિ છે, નમન કર જગપતિને તે.

વિધિની કૃતિ.

દીસેછે જે કંઈ અખિલ વિશ્વે,
 માયા પ્રભુની બની તે જ સર્વે.
 અદ્ભૂતતાનો નહિ પાર જ્યાં છે,
 કૃતિ વિધિની કળી ના શકાયે.

વિદ્યા કળામાં હુશિયાર કે' તો,
 વસુંધરામાં ખરૂં રત્ન તે તો.
 લખ્યું દુઃકું આયુષ્ય તો વિધિએ,
 કૃતિ વિધિની કળી ના શકાયે.
 શ્રીમાન્ લોકો વળી કે' રહ્યા છે,
 લ્હાવો નથી સંતતિ સુખ જેને.
 સંતાનથી નિર્ધન દુઃખી થાયે,
 કૃતિ વિધિની કળી ના શકાયે.
 પૈસે સુખી કે પણુ રોગી તે છે,
 ઝેરી દીસે ઝીંઘી આંહિ' તેને.
 રે ! રે ! શું વિધિ નિયમો રહ્યા છે !
 કૃતિ વિધિની કળી ના શકાયે.

જીવ ચૈતન્ય.

હું કેાણુ સ્પુર્ણ થાય મનમાં નિત્ય સુજને,
 પ્રભુ લીલા છે અગાધ કળાય નહિ કે' ચિત્તે.
 ઉત્પત્તિ સ્થિતિને લય કેમ સૃષ્ટિ તણા એ છે,
 કીડી કુંજર સરવ જો ! શર્ણુ પ્રભુનું થહે છે.
 રહ્યાં શ્રેષ્ઠ કે' બુદ્ધિમાં રત્ન વસુંધરા માંહિ,
 મન કહ્યે નહિ મૂઢ વિદ્યા કથી પરાગીતા મહી'.

મનને આડો આંક કીધ શ્રીએ વિચારી,
 માનવ કરે વિચાર હદ જાય નહિ કુદાવી.
 હોય લોજન સ્વાદિષ્ટ નહિ આજું લેવાયે,
 કીધો ત્યાં પણ આંક પ્રભુ કૃતિ સૌ જુવે.
 ગુહ્ય છે આકાશ વિદ્યા મૃત્યુ લોક શું જાણશે,
 હું કેણુ પ્રશ્ન પણ ગુહ્ય છે માનવ તબક્કા બાહેર છે.

પુત્ર વિયોગથી દુઃખી પિતાને દિશાસો.

અરે ! ઝા ! બંધુ મુજ પ્યારા ! ગયો પુત્ર હતો તાહરો,
 પડ્યો એ કારી વા મોટો હવે રોવું નકામું છે;
 થવાતું તે થયું છે જો નહિ ઉપાય કંઈ બીજો,
 ધરી શાંતિ વિચારી જો વિધિથી એ લખાયું છે;
 ઉછેરો નાનેથી મોટો કીધો શિક્ષીત ખતેથી,
 ઉડી આલ્યો તુટી અંથી જગતની એવી છે બાજુ;
 કરે મહારં મહારં સૌ નથી રે ! અહિં કંઈ તહારં,
 બન્યો સૌ એલ ઇશ્વરનો નજરથી તું નિહાળી જો;
 ફસાયે મોહની જાળે પ્રભુ પંચરંગી ભૂ તળની,
 જુઠી માયા ક્રીધી ઈશે નહિ કોથી છુટાયે છે;
 ગતિ કર્મો તણી ન્યારી પડી જો રેખ ના બાયે,
 ત્રિધિના લેખ બળવત્તર અરે ! તું શીદ શોયે છે !

ઠહેવારમાં દ્રવ્યપ્રધાન,

સાધન ભૂત.

હોય દ્રવ્ય જો પાસ વિશ્વ માંહ પૂજાયે,
 હોય દ્રવ્ય જો પાસ કીર્તિ સર્વત્ર ઝામે.
 હોય દ્રવ્ય જો પાસ અબ્બણ કહેવાયે પ્રજા,
 હોય દ્રવ્ય જો પાસ સહાયક યાયે સર્વ.
 જે દ્રવ્ય વિનાનો માનવી જગમાં તે ખૂણે રહો,
 રનેહી સહોદર જન તણો ન મળે તેને આસરો
 દ્રવ્ય ગણાય પ્રધાન જગત્માં સૌ ઠહેવારે,
 દ્રવ્ય ગણાય પ્રધાન શુભ વા અશુભ પ્રસંગે;
 દ્રવ્ય ગણાય પ્રધાન જરૂરી ડગલે ડગલે,
 દ્રવ્ય ગણાય પ્રધાન કાર્ય સૌ તેથી સધાયે;
 દ્રવ્ય જે જન પાસ છે દાસ તેના સૌ થઈ રહે,
 કે' માનેક સુત રંછોડ નમતા ધનિકને સૌ જાય છે;

જનો સુખી કેણુ ?

(મનહર.)

જનો આ ભૂતળ તણા, માય. પાશમાં બંધાઈ
 સુખી થાવા રાત્રિદિન ફાંફાં અતિ મારે છે

કેઇ કીરતિના લોભી કેઇ વૈભવના ચોગી
 કેઇ ધન્ય સંગ્રહ કરી સુખ એમાં જાણે છે
 કેઇ પુત્ર પ્રાપ્તિ કાળે માનતા દેવોની લીધે
 ભાગ્યવશાત્ પુત્ર થાતાં આનંદમાં મહાલે છે
 ઇચ્છાને તરંગો કાંઈ મનમાં ઉદ્ભવ્યા કરે
 તૃષ્ણા પુરી થાતાં મન અન્ય સુખ ચાહે છે
 કૃતિ પરમેશની છે અદ્ભૂત આ વિશ્વ માંહિ
 નહિ કોય સુખી ખરે સર્વ રીતે હોય છે
 શ્રીમંતાઇને લીધે કે ઠાઠ માઠ બહુ કરે
 બાહરથી સુખી દીસે અંતર કે બુવે છે
 નિર્ધનને ધન વિના દુઃખ ખરે ! લાગે અતિ
 ત્યમ શ્રીમંતને ચિંતા માનસિક હોય છે
 પરિતાપ દુઃખ સુખ સર્વને અંતરમાં છે
 નરે સુખી મનથી તો કેઇ ના જણાય છે.

તત્ત્વ વિચાર

કે લોક આ અવની તણા, ગુંથાય મહદ્ વિચારમાં,
 છે જીવ કોણ શું આત્મા, વળી પ્રજ્ઞ શું એ તાનમાં.
 કરે કાળ દોષ એ વાદમાં, હુશિયારી કે દર્શાવતા
 વિદ્યા રહી જે ગૂઢ તે, સંસારી જીવ શું જાણતા.

હું હું કરે છે જીવડા સંસાર ંહેવાર આચારમાં,
 બધાય માયા પાશમાં ને બધ તણાતા વાદમાં
 ના જ્ઞાન અંતર્યામિનું, હૃદે લેશ એ ધરાવતા.
 માયા તણા આનંદમાં તે દિન સઉ ગુબારતા.
 મર્ચુ થાયે જીવનું પણ મરે ન આત્મા જે રહ્યો.
 અમર કથાયો શાસ્ત્રમાં ચૈતન્ય શુદ્ધ તો તે બન્યો.
 બધન જેને માયા તણું નથી જીવ ંહેવારી સમે
 સાક્ષીભૂત એ જીવ તણો, પ્રકાશ સત્યનો કરે
 કર્મ શુભાશુભ જીવ કરતો, બાણી કે અબાણતાં,
 સાક્ષી આત્મા એ જ છે અંતર હૃદયના, સ્થાનમાં
 બ્રહ્મલીલા છે વિચિત્ર, બ્રહ્મસ્થાન પણ ત્યાંજ છે
 કોણ જ્ઞાન ગુહ્ય બાણશે, માનવ તબક્કા બાહર છે

ગુલાબ

કૃતિ પરમેશની ઠામ ઠામ દીસતી,
 જીવ કુદરત જોઈ મોહ પામે
 વૃક્ષ ફળ પુલ ને નદી નીર ંહેતું જે,
 લહેકી વાયુ તણી સુખ દીયે.
 છે ખુબી સર્વમાં સુકમતાથી જીવે,
 કુસુમમાં સુંદર ગુલાબ ગોટે.

કારિગિરી ખરી અજળ થાયે માનવી,
 નિરખી તે પ્રદાને તુર્ત સ્મરતો.
 થાય ફળ વૃક્ષને ખીજ જેવું રહ્યું,
 નિયમ છે સર્વમાં જો વિચારી.
 આમનો સ્વાદ તો મીઠો અતિલાગતો
 આમ ખીજ છે મધુર રહ્યું જહીં
 કિંતુ કૃત્રિમ નિયમ દીસે ગુલાબમાં
 કંટકે સરવ જહીં વેલ છાઇ
 બહેક શું દે ગુલાબ બુલાવ તું મોગરો
 પ્રદાની કૃતિ જો છે જ ન્યારી.

આશા જીવન.

(સોરઠા)

કરે માનવી આશ સુખી જીંદગી ગાળવા,
 ભલે સુખ ના થાય, આશાએ જીવન રહ્યું.
 અભિલાષા ઉર્મિઓ, અંતરમાં પ્રગટે બહુ,
 આશા તણા કિરણો, બંધાઈ દે સુખ જીવને,
 વાઘે દર આનંદ, ગુપ્ત સુખ છે એજ દે.
 થાય સૌ ગુલતાન, આશા આનંદ માંહ તો.
 જીવન તણી દોરી, વણાઈ આશ અંકુરથી

તુટે ના તે તોડી, કરામત વિધિની જ છે
 આશા જ બળવત્તર, ચોંટી ચીકણી જાંઘીમાં,
 આશા વિષુના કેં રસ જીવને ના કેં રહેન છે.
 છે શું માયા પાશ, અફસુત કૃતિ તુજ ઓ વિષુ
 નથી અંતિમ કંઈ સાર જીવન આશાનું બન્યું.

એક વૃદ્ધને થતો બળાપો

એજો ગુમાવી જાંઘી ના દીકું સત્ય કયાંય તો,
 હવે નાહ અંતરથી થતો, લે આશરો કીરતારનો.
 રમરણ મનન નિદિધ્યાસન ને રટન તો નિજ નાથનું
 કર્તવ્ય એ બાકી રહ્યું છે સાર્થક ઘરે કેં દેહનું
 બળ માયિકમાં ફસાતાં દેહ જીર્ણ બહુ થયો,
 સુખ સર્વ ક્ષણભંગુર હવું, શું લ્હાવ છે સંસારનો.
 ખેલ મદારીનો જ શમો, છે વિશ્વ સઘળો ખેલ આ
 પ્રત્યક્ષ નિહાળી બહુ લગ્યો, છે સાર કૃષ્ણવાદમાં
 દ્રવ્યમાં લોભાઈ જઈ સંચિત કીધું સુખ કાજ તો
 ન શાંતિ પ્રાપ્ત તો થઈ સુખ કાજ ફાંફાં મારતો.
 ના રહેન કે આરામ કેં છે ક્ષુદ્ર માયા વાદમાં
 બસ ! તું હીં પ્રભુ ! છે એક તું હીં ! આરામ છે વિરામ ત્યાં.

એક યુવકનો ખળાપો.

હતો વિદ્યાર્થી હું જ્યારે ઉમંગમાં મહાલતો ભારે
ના હોતી દેશ ચિંતા કે નશીબે શું લખાયું છે !
મચી આનંદમાં રહેતો ન જાણું દુઃખના ડાહમે
વહું જીવન ગયા કિનો મળ્યું ના સુખ ધાર્યું જે
ત્યજ્યો અભ્યાસ તરછોડી, વડીલની શીખ ના માની
રૂઠયું મુજ દૈવ કોને કહું ? હવે રોવું નકામું છે.
ન ગણત્રી કંઈ બહેવારે, અરે ! ના માન કેં વિશ્વે
દઝાયે ચિત્ત પરિતાપે, દુઃખ મહા કયમ વિચારે એ.
સહોદર સ્નેહી બંધુઓ, કરે નીચો કહી ભોળો,
દખાવું તેમને કેમે નિરંતર મન મુઝાયે છે.
કંઈ પૂજા પ્રભુ તહારી રહ્યો નિર્ધનનો બેલી,
લઈ શાંતિ લભું પ્રીતે, જીવન સુખ તહિં સમાયું છે.

પ્રારબ્ધ પુરૂષાર્થવાદ.

(મદિરા)

કેં જન વાદ કરે જગમાં બળવાન ખરે પુરૂષાર્થ જ છે,
કેં વળી લાખ્ય કરેછ બધે જ ખરેખર લાગ્ય જ મોટું જ છે;
આમ લડાઈ હમેશ જનો સહ ધાર્મિક રીતિથી લાંબી કરે,

સૃષ્ટિતણા નિયમો પણ શું? અભિચારથી બકવાદ કરે.
 ભાગ્યજ, સંચિતને ક્રિયામાણ જ કર્મ બન્યાં નિયમો જ વડે,
 ભાગ્ય જ માત્ર ગણાયછે જે દ્રઢ કર્મ થઈ જ વળી ફળ દે;
 ભાગ્ય તણો ક્ષય કીધ વિના વીર કોઈ જ મુક્ત થતો જ નથી;
 ભાગ્યું બનાવ ઘણા બનતા પુરૂષાર્થનું જ્યાં ચલાણું જ નથી,
 પૂર્વ તણા પુરૂષાર્થ બળેજ નશીબ સધાયછે આ ભવમાં;
 છે પુરૂષાર્થ અરે! બળવાન પડાય જ 'ના' કદિ કહેણીમાં;
 ભાગ્યનિમીત થયું પુરૂષાર્થથી જે ટળશે નહિ ચત્તવડે,
 યોગિ પુરાણ મહીં પણ એજ લખ્યું જન ખાલિ બકયા જ કરે..

(ઇન્દ્રવજ્રા)

આ વાદમાં કેં મત ફેર થાયે,
 જક્કી બનીને ખરે ના વિચારે;
 પુણું ડુકું ઉઘમ વાદિને હું,
 ધારેલું સૌનું કયમ ના જ થાતું?
 જેઓ અરે! નિર્ધન હોય તે તો,
 મેંનતુ બને મેળવવા બબનો;
 ઇચ્છે ઘણું દોલતવાન થાવા.
 તોએ નથી કાં ફળતી જ ઇચ્છા?
 લક્ષ્મી અરે! ઝાઝીજ હોય પાસે,
 તે અર્થતાં તો નહિ શ્રવ ચાલે;

ખર્ચે નહિ કેં ગરીબોજ માટે,
 ખર્ચે ન પાઈ સુખ પોત કાળે.
 બેઠ જણા બે ચીજ ઝેરી લે તો,
 કે, જીવ તો ! એકિ જ, કે, મરે બે;
 લોકો ઘણાં જ્યાં કરી યત્ન થાક્યા;
 દ્રષ્ટાંત એવાં કંઈતો જ લાખ્યાં.
 કે'તો નથી હું કર યત્ન ના તું,
 યત્નો વિના કોઈ નથી જ બેઠું;
 છે દેહ એવો પ્રભુએ રચ્યો કે;
 જીવો સહિ યત્ન જ તો કરે છે.

(પ્રારબ્ધ બળવાન છે. x)

કહે પુરુષાર્થ વાદિઓ કરો સૌ કાર્ય ખતેથી
 ખરી તે શીખ દે કિંતુ થશે મિથ્યા શું ને ભાવિ ?
 રહ્યાં વિશ્વે સહ પ્રાણી, કરે તે યત્ન સુખ કાળે
 ફળે ના યત્ન તેનો કેં, થશે મિથ્યા શું ને ભાવિ ?
 વિધિના લેખ છે બળીઆ, જનો સૌ આમ બોલે બે

x Avoid unnassessury discussions on this subjects. But know that the mighty power that that rules the day, of death rules your every day life.

વિચારીને જ કહે છે તે, થશે મિથ્યા શું ભાવિ ને ?
 જુવે પ્રેષ્ટાંત પ્રત્યક્ષ કંઈ પડે પાસા ઉંધા ન્યાં ત્યાં
 પછી થાકી જ અતે કહે, થશે મિથ્યા શું ને ભાવિ ?
 કહિ ને ચીજ ઝેરી ને લીએ છે બેઉ ભૂલેથી
 મરે છે કેા જીવે છે કેા, ભજવતો ભાવ ભાવિનો.
 કરો યત્ન સઉકેા કહે, કરે સૌ યત્નના સંદેહ
 મળે લિખેલ ભાગ્યે ને, થશે મિથ્યા શું ભાવિ ને ?

દીઓ કંઈ સુખ અધોને

દીસે અધો મુઝાતા કેં ઉઠર પાપી તો ભરવાને
 લગાડો હુનરે તેને દીઓ કંઈ સુખ અધોને
 અરે ! ઓ હિંદવાસિઓ જરી જુઓ વિચારીને
 કરે પુકાર મારો કેં દીઓ કંઈ સુખ અધોને
 સહાસી જન તણા સહાસે સ્થપાઈ અધ શાળાઓ,
 નથી શું સ્થાન એ સાટે ? દીઓ કંઈ સુખ અધોને
 કહિ ને કંડ ના પૂરે હશે સૌ અધકાને તો
 પ્રબ્ધ કાળો ભરાવોને દીઓ કંઈ સુખ અધોને
 કરે છે કાર્ય અધો કેં, બને ને બુદ્ધિશાળીથી,
 લગાડો ઉઘમે તેને દીઓ કંઈ સુખ અધોને
 હુવા દેશે સઉને તે સુખી જીવગાનીમાં થઈ
 અરે ! છે પુણ્યનું કાર્ય, દીઓ કંઈ સુખ અધોને

ગૌવધ પ્રતિબંધ

મહોટાં પ્રાણીઓ સ્થળચર ખરે ! જે કથિત છે,
 ગણાયે જુવે! ગૌ અતિ પ્રિય સઉમાં રહીછ તે.
 વળી શાસ્ત્રો માંહિ ગુણુ વિવિધથી એ વરણવી,
 અહો ! એ માતાના વધ થકી શું દાઝે દિલ નહિ.
 ચહેરે દીસે છે, ગરીબજ ઘડાઇ કુદરતે,
 દીસે નાહિ પ્રાણી જગ ફરી બધે જો નથી તુલે.
 રીખાવે તેનેકો વહત નયને અશ્રુ દુઃખથી,
 અહો ! એ માતાના વધ થકી શું દાઝે દિલ નહિ.
 ખરે ! છે આધારે મનુષ્ય સરવે ગૌવડપણે,
 વિચારોને ખાતા રહી છજ શિરે છત્ર સઉને.
 ચિજો પુષ્ટીકારી ગઈ દુધ દીયે જેથી બનતી,
 અહો ! એ માતાના વધ થકીશું દાઝે દિલ નહિ.
 પદાર્થોમાં ખાદ્ય ધૃતનિસરતું તત્વ દુધનું,
 સહ હોંસે લેઈ સુખ શરીરનું પ્રાપ્ત કરશું.
 કરી નિરોગી સૌ જીવન તણી દોરી લાંબવતી,
 અહો ! એ માતાના વધ થકીશું દાઝે દિલ નહિ.
 વખાણે લોકો કેં દુધ મહીષનું ઉત્તમ ધણું,
 નહિ જાણે તે તો દવઇ મહિં આ કાર્ય કરતું.
 વધદો સૌ દેશે દવઇ કરી દીયે દુધ મહીં,
 અહો ! એ માતાના વધ થકી શું દાઝે દિલ નહિ.

સહજા હિંદુઓ ગઉતાણું મહાત્મ્ય ઉરધરી,
 દીસે જાતા પોળે દિનકર ઉગે આસજ અહીં.
 વિચારે કે અંધુ ગઉ વધ થયે છે સમયમાં,
 અહો ! એ માતાના વધ થકી શું લાગે ન દિલમાં.
 ક્યમે ધર્મોચાર્યો સહન કરતા જે વધ થતો ?
 કહાં નેતાજેઓ ગણુતી મહિં તે મૌનજ અહો ?
 કહાં કીર્તિ દોલી છુપઈ જત નાલેય . કિરતી,
 અહો ! એ માતાના વધ થકી શું દાઝે દિલ નહિ.
 મહોદ્ધાને કાળે વળી કંઈ દીસે છે રજગતા,
 નથી મુંગા પ્રાણી તણી પણુ વહારે વિચરતા.
 અરે ! બ્રાતા બહાલા પુણ્ય કરી કંઈ આશિષ લીઓ,
 અહો ! એ માતાના વધ થકી શું લાગે ન દિલમાં.

વિશ્વ ખેલ.

પ્રવાસિ હે વિચારી તત્ત્વ શું સંસારમાં રે,
 બજ કિરતારને રે—પ્રવાસિ.

જે કેં પડતું તુજ દ્રષ્ટિએ,

સ્વાયું તે છે ઈશ માયાએ.

સર્વે વિંટાયું મોહ જાળે સંસારમાં રે,

બજ કિરતારને રે—પ્રવાસિ.

ઉદય અસ્ત ભાનુનો થાયે,
 દિન રાત્રિ એમ ચાલી જાયે.
 મૃત્યુદેવની ભીતિ મોટી તું બૂલમાં રે,
 ભજ કિરતારને રે—પ્રવાસિ.

છકી છકીને કંઈ જન કરતા,
 ધનના મદથી માને મોટા.
 કાળ આપટમાં પણ સપડાતા અણચિંતવે રે,
 ભજ કિરતારને રે—પ્રવાસિ.

છે જગન્ની આ બાળ જુડી,
 રહ્યો છુપો તેનો જેલાડી.
 પિછાની લે કૃતિ અદભૂત સંસારમાં રે,
 ભજ કિરતારને રે—પ્રવાસિ.

વર્ષા

પ્રભુ સ્તુતિ.

(ત્રિભંગી.)

કર કરુણા વિભો ! દિનદયાળો, સૌને આશ્રો, તુજ મોટો
 અપરંપાર ગુણો, કેં ઉપકારો, સુખ દેનારો, છે બળીયો
 અગણિત જીવો, ભૂતજીવ સતો, નિર્બળ થાતો, નમી કે તો
 વૃષ્ટિ વરસાવો, દિન ઉગારો, દુકાળ ટાળો, મહેર કરો

હુઃખિયાં રખડે, મન સુઝાયે, શું કાગઠાળે રાહ જુવે,
 ઈંદ્ર કોપે કેય ? વૃષ્ટિ ન વરસે ? મહેર ન કરે ? હુઃખ ટળે;
 પુણ્યો ખુટે ને પાપ વધે છે ? કંઈક ધ્યાને આરાધે,
 વૃષ્ટિ વરસાવે, દિન ઉગારે, દુકાળ ટાળે, મહેર કરે;
 વર્ષો વિતિયાં, રંક મરાયા, કેંક તણાયા હુઃખોમાં,
 રોગે અપટાયા, ભૂખે મરીયા, અન્નવસ્ત્રના છે તોટા;
 મૂલ્યો મોઘેરાં, સઉ ચીજોના, મધ્યં વર્ગ સૌ ટળવળતા,
 વૃષ્ટિ વરસાવે, દિન ઉગારે, દુકાળ ટાળે, મહેર કરે;
 મે'તા નૃસિંહની, ભક્તિ કેવી, વિષ્ણુસમયની, ક્રીધ વૃષ્ટિ,
 માંઘ માસમાંહિ, માવડું હેલી, અતિ ઉષ્ણ જળની, કંડ થઈ;
 ભગતો રહ્યા કંઈ સમયનીવિન્તી કરતા ચિત્તથી સુષ્ણ વિમો,
 વૃષ્ટિ વરસાવે દિન ઉગારે દુકાળ ટાળે મહેર કરે;

વર્ષા.

કાળ વર્ષાનો થતાં સૌ જનો દિસે આનંદમાં;
 ઋતુ ગ્રીષ્મ કમળેરી થઈને વ્યાપતી રે શીતળતા.
 હુલ્લાસ ને આનંદ વાધે અનેક જંતુ જીવને;
 મધુર ગાન કરતી કેકિલા રળિયામણું બહુ તે દીસે.

ઘમઘાર થઈને ઘાઠાં જળથી ભરઈ જહાં આવતાં;
 સુસવાટ વાગુ બેગથી પલ્લવ રક્ષ સૌ ડોલતાં.
 વિજળી કડાકા મેઘ તુર્ત તહિં સૈન્ય સાથે લાવતો;
 જગલોક લીલા ઇશ્વરી દેખી ગજબ થાઈ જતો.
 વિજળી તણું બળ છે અતિ વૃષ્ટિ પણા આ દિનમાં;
 ગંગડાટ ઠરી ઝંપલાવતી કદિ બામ લેલી પ્રાણિના.
 ભયભીત અગ્નિ જ્વાળ પ્રગટે કૃતિ શું ઇશ્વરી રહી;
 રાજિયામણા સૌ દિનપણુ ખાના ખરાબી છે વળી.
 મેઘરાજ કદિ જો રૂઠતો થાતી અથાગ વૃષ્ટિ વળી;
 રેલછેલ કરે ખેતરે બીજનાશ સૌ પામે તહીં.
 નુકશાન કરતો એવું બહુધા દેશદેશાંતર મહીં;
 રાજિયામણા સૌ દિન પણુ ખાના ખરાબી છે વળી.

માતાને બાળકનો સ્નેહ.

પુત્રને માતા તણે રહ્યો ગાઠ સ્નેહ જે જન્મથી !
 નહિ અન્યનો તેવો દીસે, જીવે અખિલ પૃથ્વી મહીં ?
 પતિપત્ની વચ્ચે પ્રેમ જે, બ્રાતૃ ભગિનીનો પ્રેમ જે !
 સંબંધ મિત્રાચારી સ્નેહી સર્વ તેથી હેઠ છે ?
 સ્વાર્થની પ્રીતિ ખરે ! બંધાય મિત્રતાઇમાં !
 છુટે સંબંધ સ્વાર્થ બતાં, વ્યર્થ સંબંધ એ પ્રેમના ?

કિંતુ સ્નેહ માતા કરે જે પુત્રને હાવભાવથી !
 બિન સ્વાર્થી તે તો છે જતો, ના તુટતો જીવન સુધી ?
 ભાર્યો ખુશી દ્રવ્ય લાવતો, માતા ખુશી જોઈ આવતો !
 ઠાઠાલા દુઃખ દિન માંહો શાંતિદાતા માતજે ?
 પ્રેમ પ્રેમને હર્ષના તે અશ્રુબિંદુ પાડશે !
 શાંતિ દીયે સુખ દુઃખમાંને વહાલ ખરું દર્શાવશે ?

નૂતન પ્રભાતે સૂર્યોદય.

નવિન વર્ષનો ભાનુ ઉગિયો.
 જગત્ માંહિતો દિ પ્રકાશિયો,
 નવીન તેજુનું રક્ષુ પ્રાણિમાં.
 ચતજ હર્ષમાં સૌજ આવતાં,
 કંઈક સૂર્યને પૂજતા પ્રીતે.
 નમન તે કરે દિનતા ધરે,
 અસન છે, ખરે ખેલ આદિસે.
 શરણુ ગ્રાહીને કહે ઉગારને,
 કંઈજ આ દિને કુદ્રતી લીલા.
 નિરખવા જતા ગ્રાહી ખીણમાં,
 સુવર્ણ ભાનુ આ કિર્ણુ ફેંકતો.
 ખુબી ખરે ! બની પોહ ફાટતો,

ધમધોર થઇને ઘાઠળાં જળથી ભરઈ જહાં આવતાં;
 સુસવાટ વાયુ બેગથી પલ્લવ વૃક્ષ સૌ ડોલતાં.
 વિજળી કડાકા મેઘ તુર્ત તહિં સૈન્ય સાથે લાવતો;
 જગલોક લીલા ઇશ્વરી દેખી ગજગ થાઈ જતો.
 વિજળી તણું બળ છે અતિ વૃષ્ટિ પણા આ દિનમાં;
 ગંગડાટ કરી ઝંપલાવતી કદિ જામ લેતી પ્રાણિના.
 ભયભીત અગ્નિ જ્વાળ પ્રગટે કૃતિ શું ઇશ્વરી રહી;
 રાજિયામણા સૌ દિનપણુ ખાના ખરાબી છે વળી.
 મેઘરાજ કદિ ને રૂઠતો થાતી અથાગ વૃષ્ટિ વળી;
 રેલછેલ કરે ખેતરે ખીજનાશ સૌ પામે તહીં.
 નુકશાન કરતો એવું બહુધા દેશદેશાંતર મહીં;
 રાજિયામણા સૌ દિન પણુ ખાના ખરાબી છે વળી.

માતાને બાળકનો સ્નેહ.

પુત્રને માતા તણા રહ્યો ગાઠ સ્નેહ ને જન્મથી !
 નહિ અન્યનો તેવો દીસે, બુવો અખિલ પૃથ્વી મહીં ?
 પતિપત્ની વચ્ચે પ્રેમ ને, બ્રાતૃ ભગિનીનો પ્રેમ ને !
 સખંધ મિત્રાચારી સ્નેહી સર્વ તેથી હેઠં છે ?
 સ્વાર્થની પ્રીતિ ખરે ! ખંધાય મિત્રતાઇમાં !
 છુટે સંખંધ સ્વાર્થ જાતાં, વ્યર્થ સંખંધ એ પ્રેમના ?

કિંતુ સ્નેહ માતા કરે જે પુત્રને હાવભાવથી !
 બિન સ્વાર્થી તે તો છે જતો, ના તુટતો જીવન સુધી ?
 ભાર્યા ખુશી વચ્ચે લાવતો, માતા ખુશી જોઈ આવતો !
 ઠાઠાલા દુઃખ દિન માંહી શાંતિદાતા માતજો ?
 પ્રેમ પ્રેમને હર્ષના તે અશ્રુબિંદુ પાડશે !
 શાંતિ દીધે સુખ દુઃખમાંને બહાલ ખરું દર્શાવશે ?

નૂતન પ્રભાતે સૂર્યોદય.

નવિન વર્ષનો ભાનુ ઉગિયો.
 જગત્ માંહિતો દિ પ્રકાશિયો,
 નવીન તેજનું સ્ફૂર્ણ પ્રાણિમાં.
 થતજ હર્ષમાં સૌજ આવતાં,
 કંઈક સૂર્યને પૂજતા પ્રીતે.
 નમન તે કરે દિનતા ધરે,
 અસન છે, ખરે ખેલ આદિસે.
 શરણુ આહીને કહે ઉગારજે,
 કંઈજ આ દિને કુદ્રતી લીલા.
 નિરખવા જતા ઝાડી ખીણમાં,
 સુવર્ણ ભાનુ આ કિર્ણુ ફેંકતો.
 ખુબી ખરે ! બની પોહ ફાટતો,

કૃતિ વિચિત્ર છે ઇશ્વરી જીવો.
 ગગન માંહિ જ્યાં હીર દીપતો,
 ઉદય અસ્તનો એ દરાવતો.
 ભૂતજવાસિને એ નચાવતો,

જ્ઞાતિ ઐક્યતા.

જ્ઞાતિ તણું જો કિત ઇચ્છો વીર મારા ખંધુઓ.
 તો ઝુટે ઉઠાવો ઐક્યતાનો પ્રેમથી વર્તન કરો,
 મતાંતરોને પક્ષાપક્ષી થાય છે સૌ જ્ઞાતિમાં.
 મિલનસાર થઈ સમાજમાં કરો કાર્ય સર્વ સફળદા,
 મંડળો કેં જહું જન્યાં છે જ્ઞાતિનાં ગુજરાતમાં;
 વિલાગ પેટા છે વળી રહી સાંકડી કેં જ્ઞાતિજ્યાં,
 ના આપ લે જહેવાર થાતો બેટી રોટીનો નહિ;
 અજળ ખંધારણ થયાં, શું ! ખંધુ દુઃખી થાય કહી,
 સંસાર સુધારક વીરલા જ્ઞાતિ કુર્ચિવાજ ટાળવા;
 ખંત તો લેતા ઘણી જ્ઞાતિ સભા બોલાવતા,
 ઘાતી ના ફતેહ તેમની પોકાર મોટા જો કરે;
 જ્ઞાતિ તણા નેતા રહ્યા જે સખત કંઈ વાંધા લીએ,
 શું આમ થાશે ઐક્યતા ? શું બ્રાતૃલાવ પ્રીતે વધે ?
 શું પ્રતિષ્ઠા જ્ઞાતિની ક્યમ ઉન્નતિ જ્ઞાતિની થશે !

ત્યજી ઇર્ષાને પક્ષાપક્ષ નિજ ધર્મમાં મગ્યા રહો;
યશો પ્રેમથી તો ઐક્યતા એ ! વીર મારા બંધુઓ,

જીંદગી સાફલ્ય.

અનુભવી વૃદ્ધના વેણ.

નથી પિતા નથી માતા નથી દારા નથી પુત્રો
દીસે સંસાર જેરી તો રહ્યો શું લ્હાવ જીવનનો !
શુમાબું દ્રવ્ય વ્યાપારે રહી ના કોડી ખાવાને
મજબું ના સુખ ધાર્યું જે રહ્યો શું લ્હાવ જીવનનો !
નિહાળવા સુકમતાથી તો દુનિયાના બહેવારો સૌ
જુડી જાજી અરે ! દીડી રહ્યો શું લ્હાવ જીવનનો !
જુડાને લાલ થાયે છે ખરે ! ધર્મી રીખાયે છે
ખહુ દ્રષ્ટાંત છે ભાવ્યામાં રહ્યો શું લ્હાવ જીવનનો !
ભલે દુઃખી અતિ થાઉં ભલે તે ! સુખ ના પામું
ત્યજું ના ધર્મ જે રૂડો ભલે ના લ્હાવ જીવનનો !
કંઈ ભક્તિ પ્રભુ તારી અકાઈ સર્વ તો લાગે
લઉં સન્યસ્ત જે સારો રહ્યો એ લ્હાવ જીવનનો.

અમારો પંથ ન્યારો છે.

(ગઝલ.)

ભલેં ધારૂં જનો વિન્દે કરે સંકલ્પ ઉંધાઓ.
વખોડે તો ન પરવા છે, અમારો પંથ ન્યારો છે
વસી ભૂલોકમાં જો કેં કરે આચાર જો જુદો
કરે પ્રહાર ગહેપારી (પણ) અમારો પંથ ન્યારો છે
નથી કંઈ શોખ તમાસાનો રે! નથી તો શોખ બેલવનો
દાણિક આનંદ છે એ સૌ અમારો પંથ ન્યારો છે
ટળે પ્રવૃત્તિ સૌ કાળે નહિ છે સુખ ભોજોમાં
નથી લ્હાવો કંઈ એમાં અમારો પંથ ન્યારો છે.
દિનો નિવૃત્તિમાં જાયે વિભુ ! ભક્તિ તુજ ચાહીએ
અલૌકિકે તાનમાં રમીએ, અમારો પંથ ન્યારો છે
અરૂં છે સુખ આત્માનંદ, મળે શાંતિ મટી સૌ દુઃખ
વિભુ તુજ ગાનમાં મચીએ, અમારો પંથ ન્યારો છે.

કાળની ગતિ

ગતિ કાળની કેમ જ કે! કથશે
પળ ભતી વહી વિજળી પલકે
પડતા જીવ કેં ધરણી પર રે

વહતાં પશુ કાળ જ તે ખરશે
 દિન રાત્રિ પછી દિન એ ઘટમાં
 સઉ પ્રાણી રહ્યાં મચીને જગમાં
 જીવ વૃદ્ધ થવે નહિ કાળ અને
 ગતિ કાળની તો ચલતી રહી છે
 ધરી ગર્વ કંઈ જન તો કરતા
 નહિ જ્ઞાન શુ' કાળ તણા મહિમા
 ઝડપાઈ જતા ફસી જાળ માંડી
 નહિ નામ નિશાન રહેછ જરૂરી
 ઉગતો રવિ ને વળી અસ્ત થવે
 જગ ચક્ર ખરે! ફરતું જ દીસે
 ગતિ કાળની ન્યારીરહી જ અરે!
 નહિ કલ્પી શકે ભૂ તણા જન તે

ચંચળ મન

ચતુર મનવા ક્યાંહિ ફરે ભમતું ટેક-
 કૃષ્ણ ભજનમાંહિ ચિતડું ના ઠારે
 જહિં તહિં દોડે બહેવારે ચતુર મનવા.
 ક્ષણ ભર હરખે ને ક્ષણ ભર શોચે
 તરંગો હવાઈ બહુ બાંધે. ચતુર મનવા.

સાચ જૂઠું કથી જીવને સતાવે
કરે રંક ને રાચ સ્વપ્ને. ચતુર મનવા.
દશે ઇંદ્રિયોમાં મન ચંચળ મોઢું
નિગ્રહ એનો દુર્ઘટ જણાયે. ચતુર મનવા

સુકાર્યો કેં કરી લેજે.

કરી લેજે ભલાઈ તું રહી અસાર સંસારે
ગરીબોને દુઃખી જોઈ દુઃખોમાં ભાગ તો લેજે
કદિ પદવી મળી મોટી જરીએ ગર્વ ના ધરતો
અન્યો શ્રીમંત આજે તું રખડતો કાળ રખે થાતો
ખુટે ના દ્રવ્ય તારું કંઈ દીધું જો અન્ય સુખ કાળે
નિયમ છે ઇશ્વરી મોટો મળે ઝાઝું વિના સંદેહ.
ખલકનો ખેલ ખોટો આ રચાયો છે વિધિથી તો
અમુલ્ય દેહ પડી જશે ન્યમ પાણીનો પરપોટો.
નહિ દારા ભગિની વા પિતા માતા તહારાં છે
રૂપેયા લાખ કરે લેખા રદ્યા ભોક્તા જ જુદા છે
કરે હાથે થશે સાથે, ફળો કમો તણા આખે
વિચારી ધર્મ સૂત્રોને સુકાર્યો કેં કરી લેજે

અમડાનો આનંદ.

કેં કેં પ્રસંગે શાંત ચિત્ત ઝહેવારમાં સુજવું થવે
 સ્ફૂરણ ઝટ થાયે જ કે શું આમ્યનો આનંદ છે !
 જીવન ગુમાવું શહેરમાં ને ધંધો 'સુજ' કર્મે પડયો,
 આનંદની ધડી કયાં મળે જહિં ભાગ્ય હિન તો છું રહે
 ઉઘમી સૌ શહેરમાં ને આમ્યમાં આગસુ અને
 એમ કથતા કેં જનો પણ વિચાર અન્ય નહિ કરે
 નિવૃત્તિ ના છે શહેરમાં લોભ યુટે પેટ કાજ સૌ
 આનંદ દહાવો આમ્યમાં થાય જ્ઞાન ઉચ્ચતર જે રહ્યું.
 ઉદય થતો જ્યાં ભાતુનો પ્રભાતમાં પુરવ દિશે
 દર્શન થતાં એ દેવનું સઉ નિરખતા કુદરતને
 આનંદકારી અતિ દીસે, ઘોંઘાટ તો કંઈ છે નહિ
 કૃણ વૃક્ષ પુલને વેલડી ખીલી હરિયાળી રહી
 દ્રવ્ય દ્રવ્ય શું કરે ? કિં દ્રવ્યમાં લોભાઈ મરે ?
 અમોલ જ્ઞાન કુદરતતાણું તો આમ્યમાં તુજને મળે.
 શાંતિ સ્થાન એ આમ્ય છે. નિવૃત્તિનું એ ધામ છે.
 હરિ ભક્તિ જીવ ! જે તું ચહે. તો, જા તહિં એકાંત છે

અહમ્ ભાવ ત્યાગ

પંચ મહાભૂત દેહ વિષે કરે વાસ જે જે દુર્ગણો
 છે પ્રધાન દુર્ગુણ એક તેમાં ખરે જ તે અહંભાવનો.

“હું હું કરંતો પ્રાણિ મિથ્યા જહિં તહિં બહેવારમાં
 કિંતુ ન જાણે ફિલસુફી “હું નિમિત્ત હું સંસારમાં”
 અખીલ વિશ્વ અદ્ભુત દેખતો જીવ જ્યારથી જ્ઞાની થવે
 થતો જુત મગ્ન વિચારમાં વખાણતો શ્રી ધ્યને
 અદ્ભુત કૃતિ રહી ઇશ્વરી, માનવ તણી સૃષ્ટિ મહિં
 જીવ પરસ્પર આશ્રિત રહ્યો, આશ્રય વિના ચલતું નહિં.
 જીવ જીવને છે આશરે, ઘટમાળ આ એવી બની,
 પણ સમજ ના સ્થોમ પ્રાણિયા જે તુજ વિના ચલતુ નહિ
 આધાર મૂળ જે જુજનો, જો તુટતો અણચિંતવે
 કૃપા વિભુતીથી જ તો જીવ જાય અન્યને આશ્રયે
 હું હું કરે ક્વમ ખાલી પ્રાણિયા, નિમિત્ત માત્ર તું રહ્યો.
 સુખ દુઃખ દૈવ કર્મના દેનાર તો પ્રભુ રહ્યો.
 સૂઝંભાવ હૃદયને ત્યજી કલ્યાણ કર કેં જીવનું.
 નૃહિતર પશ્ચાત્તાપ થશે જહિં મર્ણુ તો ઉભું રહું.

પ્રભુને દોષ નહિ દેવા વિષે

નીતિનો પંથ તોડીને કરે કર્મો અતિ દુષ્ટ
 લણે સૌ વાવતા જેવું પ્રભુનો દોષ શો તેમાં
 સ્વહસ્તે તીર છોડ્યું જે પડે તેતો નિમાયું જ્યાં
 બળાપો જન પછી કરતાં પ્રભુને દોષ દે છે ત્યાં
 દેવા ઝેરી પીએ છે કેં દુઃખીયાતા અતિ મનમાં

મરણ થાયે પછીથી તો પ્રભુનો દોષ શો તેમાં
નિયમ છે મહાન કર્મોનો સકળ સૃષ્ટિ સ્વાધ છે.
અજ્ઞાનિ શીરે હાથ દેઈ, પ્રભુનો દોષ કાઢે છે.
'પ્રભુ ઇચ્છા પ્રભુ ઇચ્છા' કહે કે લોક દુઃખિયારા
નથી ધુરી તેની ઇચ્છા પ્રભુનો દોષ ના તેમાં
રચ્યો છે ખેલ એવો જો મળે છે ન્યાયસૌને તો
અદલ ઇન્સાફ એનો છે, પ્રભુને દોષ કાં દે છે ?

નૂતન વર્ષના ઉદ્ગાર.

પ્રતિ પ્રતિ વર્ષે જ્યાં શુભ આ દિન આવે
નગર મહિં જ લખા હર્ષમાં તો જણાવે.
પ્રકૃતિ સુખડે સહ સનેહીઓને જ લેટે
નૂતન વરષ આજે શુભ આશીર્વાદ દે છે
સ્મરણ શ્રી હરિનું તો પ્રાતઃકાળે કરે કંઈ
અતિથિત દધ ધારે કાળની શી ગણત્રિ
ગદગદિત થતાં ંહે, હર્ષથી અંશુધારા
નમી નમી પડી કે'તા છે પ્રભુ તુજ લીલા
શુભ દિન મહિં તો હું, વિનવું શ્રી પ્રભુને
સુખ રૂપ નીવડો હો ખેસતું વર્ષ જો છે
કુદરતી કંઈ કેપો માંહીથી તો ઉગારો
ધરતી પર લવેના, દુઃખડાંને વિહારો.

(માલિની)

દિન પછી શું મુવો છે રાત્રિ આવી મળે છે.
 જગત્ જન સ્વકાર્યે ગુંથયેલાં દીસે છે
 ન કરતું પરવા કેા કેા ભવે કેા મરે છે
 નથી ફિકર અરે ! કેા રોગી ક્યાંહિં સડે છે
 જગત્ તણી પ્રણાલી આ રીતિએ વહેતી
 ગુપ્ત ઇશની જોને મ્હાન છે એવી બાજી
 મનુષ્ય સરવ નાચે યંત્ર જેમે ચલાવે
 રહ્યું'છ મહત્ તત્ત્વ મ્હાન સત્તા જ છે જો.
 દિન સઉ કીધ જેણે પૂર્ણ આણુંદકારિ
 જમત્ ખડું ઉભું છે જાત વધો જ કેાટિ
 પલક પલક માંહે શોક છે માનવીને
 જરૂરી અતિ ઉત્સવેા હોળી દિવાળી જે છે
 જનમ મરણ ચાવી; જે સ્વહસ્તે વીધી જો
 દુઃખ વળી કંઈ થાયે સુખની છાંય છે જો
 ભૂતળ પર નથી કેા દુઃખડાં દે વિદારી
 તુંહિં ! તુંહિં ! પ્રભુ શક્તિ વિશ્વમાંહિ નીચાઈ

વિવાહ પ્રસંગે કન્યાના રૂપ કરતાં ગુણ જોવા વિષે.

રંભા રૂપે હોય જે, જોખન યુવતી નાર,
 છો ને ! રહી તે સુંદરી ! નહિ સહી ગુણવાન;

હમકડોળ મન તુજનું મોહમાં ન લલચાય,
 લાલ જોતાં ગેરલાલ, થાશે જીંદગી માંદા.
 લગ્ન કરતા લોક કે જ બુવે રૂપના ગુણ
 માથે પડશે નાર તો, નિવડે તે લાર રૂપ
 નેકીથી જાણે નહિ લજવે કુળ કુટુંબ
 કરતી અહર્નિશ કલેશ એ, રહું મોહું દુઃખ
 રાચો ના સ્ત્રી રૂપથી સરે ના રૂપથી કાજ
 મનના ગુણ ધારખી બુવો સાચો સ્નેહ સધાય
 વહે અજાન લોક સૌ, સુંદર નહિ કન્યા,
 કીર્તિ ના થાય કુળની મુખાવિંદ કાળાશ
 લવાશે એ જ તેમનો, રે! નિર્થક જણાય
 છે શું કિમ્મત રૂપની ? જ્યાં ગુણવંતી નહિ નાર !

જડ ચેતન પરિવર્તન.

રચનાર બૂલોક તણે તું વિભુ !
 જપતા તુજ નામ જગે જીવ સૌ,
 રચના કીધ ખેલ મહારી સમે.
 નથી ! છે, નથી ! છે, પરિવર્તન છે !
 કંઈ ગુપ્ત ક્રિયા નજરે પડતી,
 અતિ સૂક્ષ્મ જ એક રહી શકિત.

સહ કાર્ય થયે નિયતિ નિયમે !
 નથી ! છે, નથી, છે, પરિવર્તન, છે,
 ધરતી દીસતી અતિ પ્રાચીન જ્યાં.
 જળ માર્ગ થયે બની કુદરત ત્યાં !
 જહિં વૃક્ષ ઘટા થતી ઉજ્જડતા,
 નથી ! છે, નથી ! છે, પરિવર્તન છે.
 સમરાક્ષસી ગિરિશૃંગે દીસતાં !
 ગૃહ શોભિત કે ! નયનો ઠરતાં,
 જરી જો ! બલિહારી જ કાળની ત્યાં.
 નથી ! છે, નથી ! છે, પરિવર્તન છે !
 જડ વસ્તુ મહિં શું ફેર થતો !
 નથી કાળજ શું ચેતને ભમતો !
 જનમે સહ જે સમયે ખરતાં,
 નથી ! છે, નથી ! છે, પરિવર્તન છે.
 ગણતાં સહ સ્નેહીજ માત પિતા !
 કીધ પુત્રજને કંઈ બહાલ ઘણાં,
 ઉડી ચાલત તે નિયતિ નિયમે.
 નથી ! છે, નથી ! છે, પરિવર્તન છે !
 સહ બાધ દીયે અહિં ભૂતળમાં,
 પડી ખોટ અરે ! જીવ સ્નેહી જતાં.
 દુઃખ દારૂજી એ નહિ તો ટળશે !

હતું ! ના, હતું શું ! પરિવર્તન છે,
 સુખી છે ભવમાં જહ્નિ સર્વ વસ્ત્યા.
 દીપ થોટ રહ્યા સ્વિચંદ્ર સખા !
 જળખુંદ પુટે ત્યમ સૌ પ્રસ્તાં,
 નથી ! છે, નથી ! જો ! પરિવર્તન છે.
 સુખ દુઃખ તણે ભવસાગર છે !
 નિયમે વિધિના સુખ દુઃખજ છે,
 જન શર્ણુ ગ્રહે જડ ચંત્ર સમે.
 નથી ! છે, નથી ! જો પરિવર્તન છે.
 દુઃખ શું ધરવું સ્થિતિ આંતરનું.
 સુખ લ્હાવ લીએ ગ્રહી શ્રી શરણું.
 પરિવર્તન એ વિધિની ઘટના.
 નથી ! છે, નથી ! જો, પરિવર્તન છે,
 દુઃખ છે જીવને નથી તે ! જગને.
 જગ નિત્ય દીસે કમથીજ ચલે !
 દિન રાત્રિ જતાં જીવ કેં ખરશે,
 નથી ! છે, નથી ! જો, પરિવર્તન છે.
 ખડુ ભક્ત જીવે કરી છે તપસ્યા,
 ઋષિ કેં મુનિએ હરિ ધ્યાન ધર્યો,
 લીધ આનંદ જે કથી તે ન શક્યા.
 નથી ! છે નથી ! જો, પરિવર્તન હો !

નમી પામ પડું રમરૂં નિત્ય પ્રભુ,
નહિ પત્રજ કેા લિખશે ખરતું.
કથતા નહિ કેા ઘટ માળશું આ !
પરિવર્તન છે જડ ચેતનમાં,

કાનૂન ગુહ્ય ઇશ્વરી ન જાણતો જીવ પામરી.

સુખ કાજ આ અવની પરે સડે જીવ વળખાં મારતા.
ઉદ્ધમ મહાન દિશા વિષે કરતાજ મન હઈ દીસતા;
ફળ થાત ભલું તેથી ભવિષ્યે, યા છુરૂં અદ્રષ્ટ મહિં.
કાનૂન ગહ્ય ઇશ્વરી, ન જાણતો જીવ પામરી;
ભાવિ પ્રબળ છે ફેર નહિ સિદ્ધાંત સાળીત છે રહ્યા.
દૃઢ ભક્તિથી ઋષિ મુનિએ નિયમ શક્તિનો અવલોકિઓ;
બકવાદ કરે કંઈ પામરો રાજાજ જશે પણ નિયમથી.
કાનૂન ગુહ્ય ઇશ્વરી ન જાણતો જીવ પામરી;
શ્રીમાન્ બન્યો કંબુસ ખરે, ના દમડી એકે વાપરે.
મજુર કરતાં હાલ ખૂસ લોગ ક્યાંથી લોગવે !
અતિ લોભ ત્યાં નહિ થોભ છે, ઘડાઇ પ્રકૃતિ પ્રાણી;
કાનૂન ગુહ્ય ઇશ્વરી ન જાણતો જીવ પામરી.
વિદ્વાન જે નિર્ધન રહ્યા છે કૈંક આજીજ કરે;
પ્રેમી અત્યંત હોય જેઓ ઝટ વિચોળી થાય છે.

રૂપવાન શુભિયલ નાર કેં, જોડાય સાથ અલણ પતિ;
કાનૂન ગુહ્ય ઇશ્વરી ન જાણતો જીવ પામરી.
રોગી બની હુશિયાર વીરો, અણચિંત ત્યજી સૌજન્ય છે;
સ્વર્ગે જ ઝોડો મહા મળે ના કામ તેનું આંહિં છે,
ખાલવસ્થા માંહિં જે હીરો અલૌકિક નિપજે;
કાનૂન ગુહ્ય ઇશ્વરી જીવ પામરી કિં જાણશે.
પુરુષાર્થથી થાક્યા ઘણા છે, છાંય લીધ હિમાલયે;
કૌતુક નિહાળી દીઠ રશ્મિ, લગવાનની કૃતિ બળે.
શોધીયું સુખ જે નિરંતર આત્મભળ બહુ પામીઆ;
કાનૂન ગુહ્ય ઇશ્વરી જીવ પામરી નહિ જાણતા;
દ્રવ્ય દ્રવ્યજ શું કરે છે, શાંતિ ના કંઈ દ્રવ્યમાં
દ્રવ્યના માલિક કેં તો થાઇ ભોરીંગ સાંપડ્યા,
હાય હાય માંહિં અંતે જીવનદોરી તુટતી;
કાનૂન ગુહ્ય ઇશ્વરી ન જાણતો જીવ પામરી.
દેહ માનવનો મળ્યો છે મૃત્યુ લોક આ ભૂમિમાં;
જૂલોક પંક્તિ નમતી છે જો સમલોકની ગણતિમાં
અધિકાર માત્ર કર્મનો છે ફળ હરિના હાથમાં
રંછોડ કથે કાનૂન ગુહ્ય લિખેલ દેવ દરબારમાં

શ્રી કર્મવીર સન્યાસી મહાત્મા ગાંધીજીને ચરણે.

શૂરવીર છે મહાત્મા ગાંધી, અમોઘ હિંદ રત્ન ગાંધી
 તેજસ્વી સૂર્ય ગાંધી, દીપાવી આર્ય ભૂમિ.
 કંઈ કંઈ થયા હિંદ વીરો, ન દીઠ એક ગાંધી જેવો
 મહાન પદવી પામ્યો, ગુણ શું થ તે વિચારો.
 નિસ્વાર્થી વીરલો કેવો, ન ખિતાબ એને લેવો,
 જુરે હિંદ હક્ક કાજો, ધર્મી થયો એ સાદો.
 સ્વદેશ સેવા માંહિ, ઝીંઠગી ગુજારી પુરી.
 સ્વરાજ નેમ ધારી, જુએસ ચલાવી ભારી.
 કીધ કાર્ય એવું મોટું, શિક્ષણ દીધું કંઈ સાચું.
 બાબત થયા હિંદવાનો, લેઈ સ્વરાજ્ય મોટો જુટો
 “ખાદી પ્રચારક થાઓ, ખાદી પ્રચારક થાઓ”
 બુમરાણ ચાલે હિંદે, જીવન સુધાર્યું વીરે.
 રેડીઓ ચલાવે રંગે, દુઃખ જોલમાં મહા સેવે.
 ચાલાક હિંદી મોટો, છે હિંદનો એ હીરો.
 વર્ષો પરંની વાતે, કંઈ લોક કહેતા વાટે
 કોણ, ખાદી પહેરે ! હલકી દીસે છે અંગે.
 માનસિક બળમાં મોટો, ન છે જ એવો વીરલો
 હરિશ્ચંદ્ર સતવાદીઓ, આ કાળ તણો એ છે ભો.

સાધુતા ને નિસ્પૃહતા 'છે, સાત્ત્વિક દ્રઢ વૃત્તિ જેની
અજબ દેવી ગુણ શક્તિથી, અંતર રહ્યું છે ગળકી.
પડે પાય નિરખી સર્વે, અમોલ મણિ નહિ શંકા
વિજય કરે ભારતનો, વિભુ ! એજ હમેરી વાંચના.

x x

પ્રો. બેઇનનું નવું જ પુસ્તક મૃગજળી.

પ્રો. બેઇનનાં " The Bubbles of the foam " નું મુજ-
રાતી ભાષાન્તર હાલજ બહાર પડ્યું છે. જગતની માયા જાળમાં
મનુષ્યો મોહાંધ બની અમુલ્ય જીવન વેણી કાઢે છે તેનો અદ્ભુત
ચિતાર, અને પ્રીતિ કેવળ પાણીના પરપોટા જેવી છે તેની અલૌકિક
કથા છે. પુસ્તકમાંથી જરી રહેલાં અદ્ભૂત કલ્પના રસ અને સ્પર્શે
સખ્દમાં માધુર્ય ધરીભરે તે વાંચનારના મનને ડોલાવી દે છે.

અજબ પ્રકારની મોહીની તે એ છે કે પુસ્તક હાથમાં લીધે
પછી તેને પુરું કર્યા સિવાય નીચે મુકવાનું મન થતું નથી.

મૃગજળની સુંદરતા જોઈને તે દેવો પણ આકાશમાંથી નીચે
ઉતરી પડે છે. તે પછી જગતના પામર પ્રાણીઓની વાત જ શી ?

ધણુંજ સરળ ભાષાંતર છે ને પુસ્તકને કલાની દૃષ્ટિએ બહુજ
સુંદર અને ઉત્તમ બનાવવામાં આવ્યું છે. ઉત્તમ કામળો, પાચા ચિત્રો,
રેશમી રીબન, અને સુંદર પાકું બાઈન્ડીંગ. કી. રા. ૧-૮-૦. વિ. પી.
અર્થ ૭ આના વધુ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,
પાયધુની, ટ્રામ જંકશન મુખ્ય નં. ૩.

પ્રભુસ્તુતિ.

જયદેવ જયદેવ ત્રિભુવનનો રચનાર.
 સ્થક, પોષક, સહાયક, વિધન સહિ હરનાર. જય દેવ.
 દુઃખીનું દુઃખ કાપનાર, તું દેવ છે એક, (પ્રભુ)
 સૌને સુખ દેનાર, પણ છે તુંજ એક. જય દેવ.
 સ્વર્ગ ચ' દ્રા દિ ક, તારા અગણિત,
 તે છે રહીજ સઘળી, તુજ લીલા શુભ. જય દેવ.
 પહાડો ગંગાવર, ને જળ છે અથાગ,
 પૃથ્વીમાં છે તારી, ખુબી કેંક અપાર. જય દેવ.
 શુભો તુજ કયતાંજ, આરો નહિ આવે,
 માનવ બુદ્ધિ ત્યોહિં, જરીએ નવ ચાલે. જય દેવ.
 રાય રંકનો ફેર, મોટો છે આંહી,
 ના છે ભેદ એવો કંઈ, તુજ નિયમો માંહી. જય દેવ.
 જન્મ મરણથી રે! બુદ્ધિ છે દીસતું,
 એક માગે આવે ને, વહી તેમ સૌ જાતું. જય દેવ.
 કિંતુ નિયમ મહાન, કર્મનો રચીયો,
 જેથી જીવ સર્વે કંઈ, સુખ દુઃખ લોગવતો. જય દેવ.
 નિયમ એવા બીજા, ઘણા છે ઘડીયા,
 શાસ્ત્ર પુરાણમાં તે સૌ, મોબુદ છે રહ્યા. જય દેવ.
 છું અજ્ઞાનિ હું, બુદ્ધિ રહીજ અદ્ય,
 યાચું ક્ષમા તારીજ, છું તાહરો દાસ. જય દેવ.

સાગરમાં ઘુંટ એક, જ્યમ નહિ જણાય,
તેમ આ વિશ્વમાંહિ, છે રહ્યો મારો વાસ. જય દેવ.
નમું કરજોડી બેઠ, ઓ વિશ્વના નાથ,
છે તુજપર સઘળોજ, આ હાસનો આધાર. જય દેવ.

x

મહાત્મા શેખસા'દી.

ધરાનના મહાન્ દિલસુદ્ધ કવિ અને મુસ્તાફર શેખ સા'દીની જીંદગીનો જાણવાબેગ રસભર્યો અહેવાલ, તેમના મુખ્યારક ફોટાઓ સાથેનું ગુજરાતી ભાષામાં સુંદર પુસ્તક, કે જેમાં ગુલીસ્તાન અને બોસ્તાનની લગભગ-૭૦ ટુંકી દિલચસ્પ વાર્તાઓ, ગઝલો, રૂબાયતો, નથા સાહિત્યની ચર્ચાનો એક ખજાનો છે. વળી તેમાં બાદશાહ શાહજહાનનાં ગુલીસ્તાન ઉપરનાં હાથ અક્ષરનો ફોટો પણ આપવામાં આવ્યો છે.

આ પુસ્તકની જુમિકા દારસી ભાષાનાં જાણીતા અભ્યાસી શ્રીકૃષ્ણ દૃષ્ટાન્તાલ મોહનલાલ ઝવેરી-તે મુંબઈનાં રમેલડોઝ કોર્ટના વડા જજ સાહેબે લખી છે.

સુંદર પુસ્તક, પાકું બાઈન્ડીંગ, એક કાગળો. સફાઈદાર છપાઈ મિત્રો દી. રૂ. ૨-૦-૦. પોસ્ટેજ અલગ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પાયકુની, દ્રામ જંકશન, મુંબઈ નં. ૩.

સુકૃત.

(ભરમી.)

જન્મી આ સંસારે સુકૃત, શું કીધું,
 નિજ સ્વાર્થ મહીં સૌ કાઢ્યો એળે કાળ જો;
 નિયમ કર્મનો વિચાર્યો નહિ તેં કદી,
 મહીં પુણ્યની બાંધી નહિ તુજ સાથ જો. જન્મી.

મૃત દારા વા ધન આદિ આવી મળ્યાં,
 એ છે સર્વે પુણ્યતણા પ્રતાપ જો;
 સીંચી સીંચી ધન ઝાઝું જમા કીધું,
 જુલ નહિ કંઈ ગરીબો કેરી દાઝ જો. જન્મી.

કેંક દોરાયા આડે તુજ પ્રપંચથી,
 લીધી તેમની આંતરડીની હાય જો;
 જ્ઞાન ભુલ્યો આ દુનિયામાં જગદીશનું,
 કીધાં કૃત્યો કૂર, નહિ સહેવાય જો. જન્મી.

લાડી, વાડી, વાહન જો કંઈ મુખ છે,
 આવે અતે એકે નહિ તુજ સાથ જો;
 દાન દયા કરી વિચર તું ભૂલોકમાં,
 કર લે કૃત્યો પુણ્યો તણાં તુજ હાથ જો. જન્મી.

માયાનું અધારું.

(મનહર)

રાત્રિ દિન મોજશોખ, કયો, તેં અવની માંહે,
 ક્વચિત્ મરણ તણો, વિચાર તેં કયો છે ?
 કયો કુલી ગર્વ મહો, ધનના તું મહ માંહિ,
 સૃષ્ટિ તણા પ્રભુને તેં, અંતરમાં સમયો છે ?
 ધન, પાડી લાડી આદિ, માયામાં ગુંચાર્ધ રહી,
 આત્માને અમર તેને, પ્રદામાં તેં નેડયો છે ?
 કથે રણુછોડે માયા, ઇશ્વરી બુલાવે જ્ઞાન,
 માયાના અધકારમાં જીવ ફસી રહ્યો છે.

x x x

ગૃહવૈધ.

એટલે કે ડોસીઓનું વૈદ્ય જીદાં જીદાં રોજોપરના ૫૦૦ દવા-
 ઝોના નુસ્કાઓ આપ્યા છે જે દવાઓ માત્ર જીવ કીમતે ગાંધીને
 ત્યાંથી મળે છે. જ્યારે ગુણમાં ધણીજ અકસીર છે. દેશી દવાઓ
 મહાન બચાવર દર્દોપર કેટલી અસર કરે છે એ હવે અજાણ્યું રહ્યું
 નથી. જ્યાં ડોક્ટરો કે વૈદોની સગવડતા હોતી નથી ત્યાં આ પુસ્તક
 દરેક ઘરમાં વસાવી રાખવા ખાસ બલામણુ કરીએ છીએ. પૃષ્ઠ ૧૬૦
 કીં. માત્ર આઠ આના. વી. પી. ખર્ચ પાંચ આના વધુ વી. પી.
 ખર્ચથી બચવું હોય તો નવ આનાની ટીકીટ મોકલો.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,
 પામધુની, ટ્રામ જંકશન મુઅલ નં. ૩

માયાવી ખેલ.

(મનહર)

ખેલ માયાવી પ્રભુનો, દીસે આ જગત મહી,
માયામાં સૌ ફસે પણ, અંતે માયા ખોટી છે;
માતરિતા પુત્ર લાયો, એ છે માયાનું બંધન,
છોડી બચેજ્યાં ઓચિંતા, પ્રીતિ શું ત્યાં રહી છે ?
ઉત્પત્તિ સ્થિતિ ને લય, ક્રમ એ સૃષ્ટિ તથો છે,
બોધ દે પડિતો પણ, કેણે માયા ત્યાગી છે ?
કથે રણુછોડે ખરે ! લીલા છે પ્રભુની સહ,
સહ લોલાતા માયામાં, માયા ખેડી મોટી છે.

x

ગૌરાંગપ્રભુ.

બંગાળ એ મહાપુરુષને પ્રભુનો અવતાર માને છે વળી બંગાળ
અને ગુજરાત એની ધર્મ ભાવનામાં અનેક સુંદર તત્ત્વો જુવે છે.
એટલે ભાવિક અને ધર્મ પ્રાણુ ગુજરાતને એમાંથી અનેક સુંદર તત્ત્વો
મળશે. પુસ્તક એટલું બધું ચમત્કારી બનાવોથી ભરપૂર છે કે હાથમાં
લીધા પછી પુરૂં કર્યા શિવાય મુઠ્ઠી દેવાતું મન થતું નથી. પૃષ્ઠ ૨૬૦
હીં. માત્ર બાર આના.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,
પાયધુની, ટ્રામ જંક્શન મુંબઈ નં. ૩.

મરણ વિષે.

(સારંગી જંઠ.)

નાનાં મોટાં સૌ પ્રાણીને, અંત સ્વર્ગે જવું છે,
 બહાલાં સંબંધો છોડીને, શ્રીને શરૂં ધાવું છે;
 કીધી બાજી એવી ઇશે ખોટી માયા સુકીને,
 માટે ના લોભાતો બહાલા એ વાપીમાં ખુકીને.
 સ્વાર્થી રનેહી બંધુઓનો મેળો આ દેખાયે છે,
 ભોજો બિચારો લોભાઇ તેમાં રે ! લુટાયે છે;
 એથી ચેતી પ્યારા બંધુ ! સારો રસ્તો શોધી લે,
 “ અંતે તારે જવું છે ” એ યાદિ ઉરે બહારી લે.
 જે જે કાંઇ થાયે તે તો વિધિથી નિર્મેલું છે,
 ના ભુક્ષાયે લિખેલું જે રેખાથી ચિત્રેલું છે;
 ભોજો કર્મોના છે તેને શાંતિથી તું ભોગ્યો જ,
 આનંદી ઉત્સાહી થાઈ દુનિયામાં હાલ્યો જ.
 તેડું જ્યારે આવે ત્યારે, ના, કે તારો સાથી છે,
 માયામાંથી છૂટો થાઇ જશે એકલો ચાલીને,
 બાંધી લે પુણ્યોનું ભાથું સારા કૃત્યો આઢરીને,
 અંતે તો સાથે આવે જાણીલે મોરારીને.

મરણની લીતિ.

(મનહર)

પશુ પાંખી બાળ વૃદ્ધ જે સૌ ધરા વિષે રહ્યાં,
લીતિ મરણની તેને શું ધિની કૃતિ છે !
સુકાર્યમાં સહ લાઈ મૂઢત એવીને પુછે,
નથી મૂર્ત દૂતને એ, ન્યારી લીલા એની છે;
બાણે એ પૃથ્વીના જનો છતે ગર્વ કરે ઘણા,
વિચારે નહિ જરાએ આખર શું ગતિ છે !
બાણમરે રચી બાણ બૂલ નથી કીધી જરા,
જન્મ મોત લીધાં હસ્ત ખૂબી ખરે ! રચી છે.

x x

સોચોને માટે ખાસ ઉત્તમ પુસ્તક.

પત્ની, પુત્રી, ભગિની, પુત્રવધુ અને મિત્રની પત્નીને અવશ્ય વંચાવે.

સીતા કેવી—સતી સીતાનું પવિત્ર ચરિત્ર, પ્રત્યેક ઘરમાં પ્રત્યેક નારીરત્નના કરકમળમાં આ બોધક શિખણીય ગ્રન્થ રહેવો જોઈએ. સરળ ભાષામાં, નવલકથાની શૈલીમાં લખાયો છે. યુવાન બાલિકાઓને બહુજ ઉપયોગી છે. ૧૪ રંગીન ચિત્રો, એન્ટીક સુંદર કામળ. સોનેરી નામ સહિત પાકું પુસ્તક. પૃષ્ઠ ૩૨૫ મૂલ્ય રૂ. ૨-૮-૦ ગ્રન્થમાળાના ગ્રાહકને રૂ. ૨-૦-૦.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પામધુની, ટ્રામ જંકશન મુખ્ય નં. ૩.

અદ્ભુત શક્તિનું અસ્તિત્વ.

(હરિગીત.)

કાળ સંધ્યાનો થયો ને, આલ્યો સાગર તીર હું,
 વિચારતો મમ હૃદય શું ને જગની આ ઘટમાળ શું;
 નિરખ્યું ભાનુસ્વરૂપ ને કંઈ, કેનકેમય દીસતું હતું,
 બહેતાં ક્ષણક્ષણ તહીં વળી તે, ત્વરાથી અસ્ત થાતું જતું. ૧

કેં આત્માઓ બહુ વિચરતા, કાર્યથી પરવારીને,
 કેં મમ થાતા વિચારમાં, સૌંદર્ય સૃષ્ટિનું ભાળીને;
 કેં ધરતા ધ્યાન કિરતારનું, સ્વરૂપ ને નિહાળતાં,
 હિસાબ કુટતા કેં વળી ત્યાં, નિજ ધંધા રોજના. ૨

કેં લાખો જીવ દીસત રોજ, સીધાવતા યમાલયે,
 વળી લાખો જન્મે ધરાવિષે, ખુળી ખરી એ સૌ જીવે;
 લીલા અગાધ આ નિરખી, કેા મુખ્ય કુદરતને ગણે,
 કેં કિલ્લમુકેલ વિરૂદ્ધ થઈને, ભજે શ્રી ભગવાનને. ૩

હા ! જલધિ કેરી મંદ હહેરો, ઓર આનંદ આપતી,
 ચિંતાઅસ્ત પુરૂષની તો, ચિંતા અટ છુટી જતી;
 સુખો થઈ મુજ મન વિષે, શક્તિ અનાદિ કેં રહી,
 વર્ણી શકે નહિ જ્ઞાનિઓ તો, મુજ પામરની શી ગતિ ! ૪

મહુસ્મરણ.

(ગરબી.)

સ્મરતો કયમ નહિ તું જ્ઞાતા જગનાથને,
 રચના જેની છે ભવમાં અગાધ જો;
 દેહ માનવનો દુર્લભ ખરે ! તુજને મળ્યો,
 તો શીદ શુભાવે કાળ કરી બકવાદ જો. સ્મરતો
 બાણગરનો આ બાણ જ્ઞાનીને દીસે,
 અદ્ભુતના વિવિધ ત્યાંહિં દેખાવ જો;
 બુદ્ધિવાનનાં બળબુદ્ધિ ચાલે નહિ,
 ખેલાડીને મન રમત સર્વે થાય જો. સ્મરતો
 મુખ દુઃખ પ્રારબ્ધ ભોગવતાં કેં પ્રાણીઓ.
 લાલાલાલે થાય હર્ષીત નારાજ જો;
 અજ્ઞાનિ ચિંતવે નહિ તે કિરતારને,
 બાણેના શા નિયમ તેના બાંધ્યા જ જો. સ્મરતો
 જન્મ મરણ તણી દોરી તેને હાથ છે,
 કામવ્યા હંસર અગણિત જે શિવાય જો;
 ગર્વીષ્ટ જનોનો ગર્વ એથી કંઈ તુટતો,
 ન દેખી અવર ઉપાય, પડે સૌ પાય જો. સ્મરતો

અજ્ઞાની અને જ્ઞાની જીવમાં ભેદ.

(હરિગીત.)

બાણે સંસારી જીવડો શું ! જ્ઞાની જીવ રે કો રહ્યો,
સ્થુળ દેહ જોતો બાહ્યથી તે, ભેદ અંતર બહુ રહ્યો;
વળી વાદ કરવા બાય બ્યમ, જીવ છે બહેવાસી સૌ ખરે,
ના ભેદ બાણે જ્ઞાનીનો, કિંતુ લવારો તે કરે.
જીવો જગતના આમ કે', આત્માનું બળ ના પેખતા,
જ્ઞાની કૃતિને ઓર દેખી, મૂર્ખ તેને કરાવતા;
બનતું નથી જીવ બેઠને, જે સિન્ન ભાવે છે રહ્યા,
આત્મબળથી જીવે જ્ઞાની, શું સાર કુદ્રની વાતમાં !
જીવો દ્રષ્ટાંત નૃસિંહ મહેતાનું, છે રહ્યું પુરાણમાં,
લક્ષ્મી ભોટો તે હરિનો, સ્મરે હજી સહ લોક દ્વાં;
ગંડુ કે'વાતો લોકમાં, પણ લક્ષ્મીમાં લીન તે રહ્યો,
થઈ મહેર કૃષ્ણચંદ્રની ને, પરમ પદ પામી ગયો.
કે' લક્ષ્મી એવા બહુ થયા, મળી સાદ્ય જેને નાચની,
રહી પ્રહ્લવિદ્યા પરાવિદ્યા, ખરે ! નથી શંકા કંઈ;
અજ્ઞાનિ નર ના બાણતા, જ્ઞાનિ તણી અંતર દશા,
જહિં માર્ગ જુદા ઉભયના તો, છે રહ્યા બહેવારમાં.

માતાના ગર્ભમાં જીવને થતું દુઃખ.

(સિખરિણી.)

પડી માને ગર્ભે, દુઃખ ઘણુંજ જીવે અનુભવ્યું,
તહિં પ્રીતે તેણે, સ્મરણ હરિતું તો બહુ કીધું;
કયાં કાલાવાલા, અતિ દુઃખ મહીથી ઉગરવા,
મુકી નાથે ત્યારે, સરત વળી કેં મુક્ત કરતાં. ૧

“ નીતિથી ચાલીને, સ્મરણ કરજે રોજ મનથી,
પડી માયા ફેંદે, ન છકીશ અરે ! લોભ મદધી;
જુડી બાજ છે જો ! ભવ કુવ મહીં તોજ પડશે,
કરી સારાં કાર્યો, ઘડી પુરી થયેથી તું મળજે. ” ૨

થયો જ્ઞાની આત્મા, શીખ સુણીજ આ કોલ કનુલ્યો,
વદો ‘ હે ગોપાળા, નહિ ભુલું તને હું વચન દ્યો; ’
પ્રસૂતિના વાયુ, બળથી જીવ બાહરે પડતાં,
ગયો ભૂલી સર્વે, રડી પડી કહું જે છુંજ હું આં.
સહ ‘ હું આં હું આં ’ વળી કરતું જન્મે જહિં ખરે; ૩

કંઈ જ્ઞાની કે’ એ, કથતું હું અહીં ને તું તહિરે
ફસાઇ માયામાં, ભજન હારેતું તે નહિં કરે !
પછીથી તે જોલે, જનમની પીડા કેમ ટળશે ! ૪

પિતા વિયોગ.

(તોટક)

- પ્રિય તાત ગયા, ત્યજીને દુનિયા,
છુટી પ્રેમની ગાંઠ ખરે ! લવમાં;
દુઃખ થાય ઘણું મુજ અંતરમાં.
કયમ દિન ગુણરૂં હવે જગમાં. ૧
- ઉપકાર કંઈજ કર્યા છ ખહું,
હઠ ના રહી જ્યાં કયમ ધ્યાન કરે;
અતિ લાડથી પોષિ કરીજ પ્રીતિ,
લીધી અંત મુખી દરકાર ઘણી. ૨
- શિશુત્ર ગણાતું હજી મુખી જે,
ખુદી દીધું અરે ! અણચિંતું જ તે;
મુજ શ્રીકર તો જન કેા કરશે !
લખી પગજ દાઝજ કેા ધરશે ! ૩
- કીધી ખાણ શ્રીએ જીડી રે ! જગમાં,
લીલતું સઉ ખોદું અરે ! જગમાં;
પ્રીતિ ગાંઠથી સૌ જઠડાય વળી,
છુટતી ઝટ તે શક છેજ નહીં. ૪
- જહિં ખાણજ આ જગનાથની છે,
ન ઇલાજ કંઈ ચલતો તહિં જો;
રહું ના મુજ રનેહી *ખરૂં જગમાં,
કૃતિ ચિંતવું શ્રીની હું અંતરમાં. ૫

* ખરૂં=સ્વાર્થ વગરનું.

મદથી જ કરે વળી કે' જગમાં,
 મરતા લડી છુલ્લક ખાખતમાં;
 ભય મોત તણે કદિ નાહિ રખે,
 સમજે નહિ જાવુંજ કે દિ ખરે ! ૬
 પ્રભુની ગતિ ન્યારી રહીજ ખરે!,
 અવજંત સહ જતું કાળ જવે;
 દીધું કામ ઇશે યમના નૃપને,
 ઝડપે સહ જે, વીણીને ચુંટીને. ૭
 ભુલ થાય અવોથી ઘણીજ ખરે!
 પણ ચુક કરે નહિ કાળ અરે!
 અવ લાખ પડે કંઈ જાય વળી,
 ઉભુ છે જગ આ સમતુલ ખની. ૮
 દુઃખ છે ખહુ તો નથી પાર જહીં,
 પણ તે ભલું જ્યાં ન ઉપાય કંઈ;
 કરે ચિંતવતો કૃતિ નાથની જે,
 ગુણ ગાઉં શ્રીના રમકે શ્રી હરિને ૯
 નથી જાણતું કે અવની ગતિ શું !
 રહ્યું એ જ ખરે! સહને બ્રમાણ્ડ!
 નમી હે પ્રભુ યાચું હું અંતરથી
 ધર ઠાઝ દયા તું વિયોગી પ્રતિ. ૧૦

પુત્રજન્મ

(મનહર)

પુત્ર પ્રાપ્તિ થાયે જેને હર્ષ તેને દીસે ઘણો;
 જગમાં લોકવાયકા નિશ્ચય મનાય છે;
 પુત્રનો આનંદ જેવો થાય નહિ અન્ય કાંઈ;
 પિતાનો પુત્ર જ હાથ જમણો ગણાય છે;
 માતા વળી આહે ઘણી છાતી સાથે ચાંચે તેને,
 હેત લાવે ઘણું દેખી બધે તે પુખ્ત થાય છે.
 કયે રણુછોડ જ્ઞાનિ અજ્ઞાનિમાં જીવે સહી,
 જન્મ પુત્ર તણો વારંવાર વખણાય છે.

x

રમાસુંદરી.

હીંદુ સંસારમાં અજ્ઞાનતાની ભયંકર સાંકળમાં જટડાયલી સ્ત્રીઓ કેવાં ભયંકર પરિણામ લાવે છે અને તેવી સ્ત્રીઓનાં આત્માકારક પતિઓ પોતાનાં જીવનને કેવું અધમ દશામાં લાવી મુકે છે તેના ચિતાર આ ચોપડીમાં હીક હીક રજુ કરવામાં આવેલો છે. આવાં યુગક્ષેત્રે પોતાનાં જીવન વ્યવસાયને ઉન્નત સ્થિતિ પર લાવવા માટે આ ચોપડી વાંચવી આત્યુત્તમ છે. પાકું સોનેરી જલ્દ બાઇન્ડીંગ પૃષ્ઠ ૩૦૦ ફીમત રૂ. ૨-૮-૦.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પામધુની, મુંબઈ નં. ૩.

પુત્રીવધાઇ.

(મનહર.)

પુત્રી વધાઇ આવતાં સૌ કોઈ ના રાજ દીસે,
કહે જન્મતાંજ રે ! એ પથરો કર્મે પડ્યો;
પરવા ન રાખે કોઈ, સંક નિદોષ પ્રાણીની.
જુએ નહિ દિલ દાઝ, જીવ મરી છો રહ્યો;
નથી ક્રીધુ પાપ જીવે દેહ ધરી નારી તણી,
નિદોષ અંશ પ્રભુનો, વખોડી ખાલી નાંખ્યો;
ભારતનાં રત્નો બહુ દેખીએ જે ઝળકતાં,
જનમ્યાં સૌ તે સ્ત્રીથીજ, ભાન ભુલી કાં ગયો !
નરનારી તણાં જોડાં વડે ઉપન્યો સંસાર,
કયે રણુછોડ જન્મ પુત્રીનો કાં ન ગમ્યો ?

(તોટક.)

જહિં પુત્રી તણે શુભ જન્મ થતો,
નહિ પ્રીતિ ધરે કંઈ સ્નેહી જનો;
વળી માત પિતા બહુ શોચ કરે,
મુખડાં પળમાં કરમાય ખરે !
કંઈ જ્ઞાતિ મહી રીતિ એ રહી છે,
સુણતાં સ્વર સૌ દુઃખી થાય અરે !
નશીએ કદિ પુત્રજ માંપડતો,
નહિ પાર રહ્યો મનમાં સુખનો.

૧

૨

વળી શાન્ત કંઈ નહિ એથી થતા,
 હંઈ લોજન સ્નેહી ખુશી કરતા;
 ન વહે કંઈ શબ્દજ પુત્રી થતાં,
 દિલગિરી રહી બહુ અંતરમાં. ૩
 કથતા ફીલસુફીની વાત કંઈ,
 “વિજ્ઞાની ચલતું નહિ નિશ્ચ વળી;”
 રચના રહી જ્યાં વિધિનીજ ખરે !
 જગલોક સહ કયમ આરા કરે ? ૪
 કહિ માત પિતા મનમાં હરખે,
 પુત્ર પુત્ર તણી ખરી વૃદ્ધપણે;
 પણ જ્ઞાનથી તે ન વિચાર કરે,
 પ્રીતિમાયિક સૌ પળમાં પુટશે. ૫

જગતનો મહાન પુરુષ.

મહાત્મા ગાંધીજી સંજયે દુનિયામાં જે જે અભિપ્રાયો દર્શાવવામાં આવ્યા છે તેને એકઠાં કરી પ્રજા સમક્ષ મુક્યાં છે. તેમાં જ્ઞેન હેન્સહોલ્સ, ડબ્લ્યુ. ડબ્લ્યુ પીપર્સન, પરસીવલ બેન્ડન, કર્નોલ વેન્નપુડ, ડોક્ટર ટાગોર, બ્લેન્ચી વોસ્ટન, ગ્વાસ્ગો હેરલ્ડ, ધિ ઉપલી મેઇલ, ધિ નેશન એન્ડ એથીનીયન વિગેરેનાં અભિપ્રાયો. ગાંધીજીની ચસર કેટલી જગદ્વિખ્યાત છે તે બતાવી આપે છે. કી. રૂ. ૧-૦-૦

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,
 પાપણી, મુંબઈ નં. ૩.

જગતમાં મોટો પણ માતાને મન મોટો નથી.

(મનહર છંદ)

વિદ્યા ચતુરાઈથીજ પંકાએ કેા દુનિયામાં,
 'સરનાઈટ' ખિતાબથી માન ઘણું ખાટતો;
 બાહેર આલમ સહ માન ખરે ! બહુ દીયે,
 લર સલાઓમાં વક્તા મોટો વખણાયતો,
 હાકેમની હાકમીથી સહ કેાઈ ટરી ચાલે,
 'ભૂભૂ' 'સાબ' માનથીજ પ્રમુખે ખિરાબતો.
 નાનાભાઈ નાનાભાઈ જમે એટલો ધાય તો,
 કિંતુ માને મોંથી નાનુ નાનુજ ગવાય તો. ૧

ગુણો ઘણા કરે માતા પુત્રને બાળપણથી,
 દુઃખ અતિ જાતે સહી લાડથી ઉછેરે છે;
 સ્નેહ માને! પુત્રપર નિસ્વાર્થીજ રહ્યો ખરો,
 દહે પુત્ર મોટો થતાં છતે સ્નેહ કરે છે;
 ઉપકારો વણુ માના, નથી રહી તેની સીમા,
 પુત્ર અંદગી પર્યંત માને! જાણી બને છે;
 આમ જોતાં કુદરતે ખાસ હક માને આપ્યો,
 બાહેર તો નાથુભાઈ મા તો નાથુ કહે છે. ૨

પુત્ર પ્રત્યે માતાનો પ્રેમ.

(મઝલ)

નમાલો હો, લુંટારો હો, કુકર્મી તે વળી બાણી,
 ભલે જૂડો નમાલો તે, વહાલો પુત્ર છે માને.
 કરે તે ડોળ જોટો, તો, અનીતિ માર્ગને લેતો,
 ગમે એવો નહારો એ, વહાલો પુત્ર છે માને.
 કમાતો દ્રવ્ય તો ઝાઝું, દીયે તે રંડીઓને સૌ,
 ન દેતો પાંધ માતાને, છતે બહાલોજ તે માને.
 ભલે પૂજ્ય એ વિશ્વે, ભલે એ કેદમાં જાયે,
 પડયો જે માતાને પેટે, વહાલો પુત્ર છે માને.
 રહ્યો છે પ્રેમ માતાનો, ખરો તે સ્નેહ હયાનો,
 નહારો સાંપડયો કર્મે, વહાલો પુત્ર છે માને.

મલયાસુંદરી.

ધર્મ અને શુદ્ધ પ્રેમથી દંપતી જીવનની આદર્શ આવૃત્તિ બાવુનાવાણી
 અલૌકિક સ્વર્ગીય સુખ કેવું હોય તે બતાવે છે. આદર્શ પતિ અને
 વિશુદ્ધ પતિવ્રત પતિ કેવા હોય તે જરૂર મનન કરવા યોગ્ય છે.
 પૃષ્ઠ ૪૫૦ એજ કાગળો પાકું પુઠું કી. ર. ૨-૦-૦.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પામધુની, મુંબઈ નં. ૩.

જ્ઞાતિઓમાં ચાલતા દુષ્ટ રિવાજો.

(અનુબંધ)

કન્યાવિક્રય છે ખોટો, વઢે એમ જનો ઘણા;
ભરે સભા વળી ચોટી, નિયમો કાંઈ બાંધતા.
એથી નથી જતી ભાઈ, અજ્ઞાનિની અજ્ઞાનતા,
નથી કેળવણી જ્યાં જ્યાં, છુપાં સાટાં બને ઘણા.
બંગાળ દેશમાં જુઓ, વરવિક્રય છે અતિ;
નથી સુખ ખરે ! તેને, જેને પેટે પુત્રી પડી.
કે સુધારાતણા હંકા, વિશ્વમાં વજડાવતા;
કિંતુ જ્ઞાતિજનો મોટા, કુધારા નહિ છાડતા,
કેળવણી તણી ખામી, દિસે છે ઘણી જ્ઞાતિમાં;
રિવાજો દુષ્ટ એ જાશે, ટળશે જ્યાં અજ્ઞાનતા.

x

૬૮૫૭ નો બળવો.

એ પ્રસંગનો આખેહુજ ચિતાર ફાડા ખડા કરે તેવો અહેવાલ છે, સિપાહીઓને હરીયાર આ માટે ઉચક્યાં પડ્યાં તે જાણવું હોય તો, અજને આજે જ મંગાવો. ભવિષ્યમાં મળવો મુશ્કેલ છે. પાકું બ્રાહ્મર્મિય પૃષ્ઠ ૬૨૫ કી. ૩. ૪-૦-૦

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પાયલ્ટની, મુંબઈ નં. ૩.

ઋતુવર્ણન.

(અનુષ્ટુપ)

વર્ષાઋતુ તણા શુણો, ગવાય કેં ભુલોકમાં;
 કારણ મુખ્ય છે એ તો, દિનો આનંદી દીલતા.
 રમણીય જણાતું સૌ, શુભ વૃષ્ટિની ધારથી;
 નવું જીવન તે બક્ષે, વૃક્ષાદિ કુલને વળી.
 ઉદ્યાને ખીલતાં પુષ્પો, ખેંકેંકેંકેંક બની રહ્યાં;
 ખુશો લઈ કંઈ લોકો, પ્રભુકૃતિ વખાણતા.
 પ્રભુવણી જુઓ લીલા, સર્વત્ર વ્યાપીતો રહી;
 ઝાડી જંગલ ખહોડોમાં, સુંદર ખુળી છે ઘણી.
 મેઘરાજની સ્વારી તો, સાંઢર્ય વધુ લાવતી;
 સહિત ચિત્ત આકર્ષી, ચિતાર લગ્ય આપતી.
 દેખાય મગ્ન કેં લોકો, વર્ષાઋતુ મહીં ખરે;
 વળી કેંક વિચાર તો, ઋતુ સારી નથી અરે!
 મેઘાડંબર દેખાઈ, દિન આજસુ લાગતો;
 મુસળધાર વર્ષાને, સહિતે ત્રાસ આપતો.

(તોરક.)

વળી નષ્ટ કરે ખીજ ખેતરમાં,
 નુકસાન કરે હદ છે નહિં જ્યાં;
 રડતાં દીસતાં મુખ મેડુતનાં,
 “બનશે શું હવાલજ પાક તણા.”

બળ વાયુનું તો કશું ના કરતું,
 સહ કો ઘુઘવાટજથી ડરતું;
 દુઃખતો બહુધા અતિ રે ! નડતું,
 જીવજંત કંઈ ફસીને મરતું.
 ઋતુ શર્દની તો નડતી દુઃખની,
 સુખકારી દિસે જન, ના, જ કહીં;
 વળી હોઠ વદે જગમાં બહુ જો,
 અતિ તો પીડતો દિન શર્દ તથો.
 ઋતુ ગ્રીષ્મ જહીં પડતી કકડી,
 નહિ માન્ય જ તે કંઈને જ રહી;
 બહુ તાપતણું રહું જોર ખરે !
 સહને અકળામણુ યાય અરે !
 નથી માન જરી સહ રે ! ઋતુને,
 મનથી જ વખાણુ પ્રભુ પણુ જે;
 નથી ભૂલ જ નાથની કે રહીજો,
 નિયમોથી સહ જગ આ બન્યું જો.

 x x

૧૮૫૭ માં બળવો ભાગ ૨--ભારતનાં હોલકા દીપકનાં
 છેલ્લાં ચમકારાનો પરિપૂર્ણ વિકાસનો આ અંકમાં સમાવેશ કર્યો છે.
 પૃષ્ઠ ૬૫૦ કી. ર. ૪-૦-૦.

જુગારની દુષ્ટ બદી.

(મનહર)

પ્રતિવેષે જહીં માસ, શ્રાવણ આવે છે ત્યારે,
જન સહ જગતના, ઊમંગી દેખાય છે;
ધરમનો માસ ગણી, દાન પુણ્ય ઘણાં કરે;
પાપી વાતો દૂર કરી, દર્શને સહુ બાય છે;
કોઇ ઉપવાસો કરે, વળી કોઇ એકટાણું,
કોઇ કૃપાહાર કરી, શ્રીસેવામાં ધાય છે,
પુણ્ય ખર્ચ થાયે એમાં, નથી ' ના ' કોઇ પાડતું,
કિંતુ દુષ્ટ બદી એક, કેંક ત્યાં તણાય છે. ૧

પાપી બદી જુગારની, ચાલુ જે કંઈ કાળથી,
પ્રીતિ રાખી તેમાં ઘણા, હોંસથી જ મ્હાલે છે;
કૃષ્ણ જયંતિનો દીન, ધાર્મિક, રે ! ગણાય જે,
' જુગાર ' આનંદ માની, જુગારમાં કાઢે તે;
વળી કોઇ વ્યભિચાર, કરી, લે આનંદ તેમાં,
“ સહુ સ્ત્રી શ્રીકૃષ્ણની, તો દોષ શો ધારે છે ” ?
ધર્મ નામે પાપ આમ, માસમાં, આ, થાયે ઘણાં,
માટે તત્ત્વ લે વિચારી, ખોટું કેમ ગ્રાહે છે ? ૨

ગુર્જરગીરાના સાક્ષરોને વિનંતિ.

(વસંતતિલકા)

સુષો વિનંતિ પ્રિય બંધુ અરે ! હમારી,
ધારી ઉરે અમલ તે કરજો મનેથી;
સાહિત્યનું અમુલ જે હીર સૌ જુવે છે.
ગર્વી પ્રભા મહિં જ ઉન્નતિ તેની જાણો. ૧

સાહિત્યની પરિવદો જહિં ઉભી પાસે,
શિક્ષિત વર્ગ ખડું ઉદમી થાય ત્યારે;
લિખે નિખંધ અધરા વળી તે જ વાંચે,
થાશે શું ઉન્નાત પ્રભાની જ આવી રીતે. ૨

અંશે કરે કઠીન જે તણી શૈલી એવી,
લોકો ઘણા અણુગમે જ કરે પ્રતિ જે;
' ના 'માર્ગ ઉન્નતિતણો વળી સૌ પુકારે,
લાપા તણો ન જનતો સવળો ચિહ્નો જે. ૩

અંતે હવે વિનવું હું મુજ બંધુઓને,
દેવી સરસ્વતીનું મંદીર મોટું સ્થાપો;
સાઢાં લખાણ કરવા મન દો ખરું જે,
વાંચે સર્વ જનસમૂહ અતિ ઉમંગે. ૪

લાપાતણી સરળતા દિસતી જ ત્યારે,
જ્યારે જનો સહજ તે પ્રિયતાથી વાંચે;

સાહિત્ય ખીલવણી કાજ ઉપાય ચેલો,
સેવા કરો પ્રીતિથી કાર્ય કરો ઉમંગે. ૫

(હરિગીત.)

કેં લેખકો આ કાળમાંહી, ગર્વથી ભમતા ફરે,
વિચારતા તે હૃદયમાં, કે કવિ પોતે તો ખરે,
કાવ્ય છોટાં કેં રચે ને, કઠીન ઘણી શૈલી કરે,
જે લોકમાં પ્રિય ના ગણાયે, કિંતુ લહાવો તે લહે.
એમ કરીને તે ભલે, આનંદ સાગરમાં ભુડે,
પણ કાવ્યકુશળ કવિ તેને, કવિ પંક્તિમાં ના ગણે;
ન દેખતા સંવાદ વળી, પ્રાચીન કવિઓએ રચ્યા,
છે સરળતા ભાષાતણી જ્યાં, સર્વકો રંજીત થતાં.

x x

આર્યવિદ્યા વ્યાખ્યાનમાળા

રાષ્ટ્ર નિર્મૂલ્ય વખતે પ્રભુ પોતાનો જીનો ઇતિહાસ યાદ કરે છે
અને પ્રેરણા શોધે છે. ઇતિહાસનાં અભ્યાસીઓને અભ્યાસ આ પુસ્તક
વાંચ્યા વિના જરૂર અધૂરો રહી જાય તેવું અપૂર્વ પુસ્તક આર્યવિદ્યા
વ્યાખ્યાનમાળા છે પાકું પુંદ્ર. રૂ. ૨-૮-૦ હાફબાઉન્ડ કો. રૂ. ૨-૦-૦.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પાંચધુની, મુંબઈ નં. ૩.

સાચું સુખ શેમાં રહેલું છે ?

(મનહર.)

વિશ્વતણા પ્રાણી સહ સુખ કાજે ફાંફાં મારે,
કિંતુ બણે સ્નાનીજનો શેમાં તે છુપાયું છે;
નથી કૈં લક્ષ્મીથી સુખ, નથી તે ગાડી લાડીથી,
' ના ' નથી તે વિષયોમાં, ક્ષણિક ગણાયું છે;
દેખીએ કૈંક શ્રીમંતો, આનંદમાં જ મ્હાલતા,
અંતરમાં નથી સુખી, સર્વત્ર જણાયું છે;
જન્મથી મરણ સુધી, નથી શાંતિ કેા જીવને,
સાચું સુખ જીએ આત્માનંદમાં સમાયું છે.

(છપય છંદ)

સુખ એકને કાજ, સહ કેાધ મારે ફાંફાં,
સુખ એકને કાજ, ડરે નહિ પાપી થાતાં;
સુખ એકને કાજ, કાવા હાવા સૌ કરે.
સુખ એકને કાજ, સ્વાર્થી જની તે વિચરે;
છે સુખ સઘળું બહેવારતું, અનિત્ય આ સંસારમાં;
સુખ સાચું આત્માનંદતાયું, કહ્યું શાસ્ત્ર પૂરાણમાં.
એક સુખને કાજ, વર કન્યા બેઉ પરણે,
એક સુખને કાજ, બાય કેા અનીતિ પસંદ,
એક સુખને કાજ, કેા દમન દેહનું કરે,
એક સુખને કાજ, કેા દ્રવ્ય ઝાણું ખર્ચે,

જે જે વસ્તુ ખરી સુખ તણી ગણાય આ સંસારમાં,
 અનિત્ય સઘળી ખરે ! તે છે, સુખ ખરૂં જ આનંદમાં.
 સુખ માને વળી કોઈ, નવીન વસ્ત્ર સજવામાં,
 હોય પાસે ન પાઈ, પણ ન ડરે દેવું કરતાં;
 કો કંબુસ બની ઘણો, ફાટલી ડગલી પહેરે,
 લક્ષ્મી બાપદાદાની ઝૂંકમાં પડી પડી સહે;
 નથી સુખ સાચું એમાં કંઈ મનનું કારણ જાણુને,
 સૌ મનમાન્યાં સુખ દુઃખ છે, સાચું સુખ અંતે.

x x x

રાષ્ટ્રીય દવજ સ્ટેમ્પ.

વૉર-લડાઈના વખતમાં દરેક પ્રજાએ પોતે હાલ લડાઈમાં છે એ ભાવના પોતામાં પ્રજ્વલીત રહે તે માટે વૉર-સ્ટેમ્પ કાઢ્યા હતા તેજ ઢબ ઉપર હાલ સાઈ હિન્દુસ્થાન લડતમાં રોકાયેલ છે અને 'ત્રીરંગી રાષ્ટ્ર દવજ મારો' તે યાદ આવ્યા કરે તે માટે કાર્ડ, કવર, નોટપેપર, શેટરપેપર પર લગાડી શકાય તેવા સ્ટેમ્પ લગભગ પોષ્ટ સ્ટેમ્પના જ આકારનાં અને તેટલી જ સાઈઝનાં ત્રીરંગી સ્ટેમ્પ બનાવ્યાં છે તેવા ૫૦ સ્ટેમ્પના પેકેટના ચાર આના, નમુના માટે સાડાચાર આનાની ટીકીટ મોકલી પેકેટ મંગાવો.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પાયલુની, મુંબઈ નં. ૩.

ખાળહઠં.

(હરિગીત.)

જતો હતો હું વાટમાં જ્યાં, બંધુ એકં મુજને મળ્યો,
કયો પ્રશ્ન તેણે એક જે, ખાળહઠં તણો ઉપાય શો;
રે ! પડ્યાં ફરજદ પેટે, લે છે જે હઠં ઘડી ઘડી,
ને સંતાપે મુજ જીવને, અહનિશ રૂદન બહુ કરી. ૧

“વળી વસ્તુ નજીવી જે રહી, તેની કરે તે માગણી,
મળે નહિ જો તે કદાપિ, શોરબકોર કરતાં રહી;
હુઃખ ઘણું ખાળહઠં તણું તો, છે ખરે ! માખાપને,
કેં સુઝ લોકો અનુભવે તે, જ્ઞાનથી વિચારીને.” ૨

સુણી વાત હુઃખી મુજ બંધુની, ને સ્તબ્ધ તો હું થઈ ગયો,
વિચાર્યું મેં મન વિષે જે, શો ઈલાજ કથું ખરો;
દીધો ઉત્તર મુજ બંધુને, ઉપાય નહિ એનો કંઈ,
નિર્દોષ ખાળક અંશ પ્રભુના, ભાન વિષ્ણુ તું બાણ સહી. ૩

ખાળ હઠં છે એવી ભાઈ ! લેશે તે નહિ છોડશે,
કિંતુ અજ્ઞાનિ જનો કેં, રેંસી તેનેજ મારશે;
ગુન્હો નથી કંઈ ખાળનો, ખાળ પ્રભુ તુલ્ય ગણાય છે,
કીધી દશા એ જન્મતાં, સભાર તું કિરતારને. ૪

સુખ દુઃખ.

કર્મ ભોગ.

(હસ્તિગીત.)

લેતો હતો આરામ હું જ્યાં સ્કુરણ થયું મુજ મન વિષે,
જે દુઃખ મહા કુઠરત તણું, તે ક્યમ સૌ સહેતા હશે;
હા ! હહં તણા મહા દુઃખથી તો, કે'કે જન પીડાય છે,
શાંતિ નથી ! સુખે નથી ! દિલ તેહનાં ચીરાય છે.
દુઃખીનું દુઃખ નિવારવા, સ્નેહી જનો યત્નો કરે,
શાંતિ લહે ધરી મૌન પણ, જો આખરે નિષ્ફળ જવે;
કર્મો તણાં જે સુખ દુઃખ બંધાયલાં જે જન્મથી,
નહિ ટળશે હરધીસ તો, વિધિએ છે ઘડયાં સહી.
આ દુઃખ દાડણુ ટાળવા, અમર્થ ના કોઇ વળી,
છે નહીં ત્યાં, જોવારા એમ, દાક્તરો અવની મહી;
શાન્તિ દીએ તે હર્દીને, આપી ઉંચી સૌ ઔષધિ,
નથી ચલણુ જ્યાં કોઇનું, દોરી તુટી જીવન તણી.

કુકળધારા.

કવિ સમ્રાટ રવિન્દ્રનાથ ઠાકુરનાં છેલ્લાં નાટકનો સરસ ગુજરાતિ
અનુવાદ આમાં અસકડકાર અને રાષ્ટ્રીય હીલચાલપર કવિએ અતાવેલા
વિચારો જાણવા જેવા છે. કી. ૧-૬-૦.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પાયધુની. મુંબઈ નં. ૩.

બાળવિધવા વિલાપ.

(હરિગીત.)

બ્યાપી રહી જ્યાં શાંતતા ને કાળ રાત્રિનો થયો,
 ઘોંઘાટ પ્રાણી માત્રનો ત્યાં બંધ થઈ રહેજે ગયો;
 નિઃશબ્દ શાંત બધું હતું ને શૂન્ય પૃથ્વી લાગતી,
 અબકી ઉઠી એક દુઃખી બાળા પતિદુઃખ સંભારતી.
 વિધવાપણાનું દુઃખ શું? તે, સ્વપ્નમાં નહિ બાણતી,
 આનંદ ઉત્સવ માંહીં તે દિન સાથ પતિ ગુજારતી;
 ખરી પ્રેમ વસ્તુ શી રહી! આ સ્વાદ પૂરો ના લાહ્યો;
 કાળે જહિં અડખ્યો પતિને, પાર દુઃખનો શું રહ્યો.
 હા! પતિ હાય સંભારતી તે અશ્રુધારા પાડતી,
 વિચારતી તે હૃદય મહિં ઉપાય શો આ દુઃખથી;
 રૂઢી છે બળવાન જ્યાં દુઃખ બાળવિધવા બહુ સહે,
 જાતિ નરની સુખી ખરે! જે પુનઃ પુનઃ લગ્નો કરે.
 રે! જન્મથી કઠીન ઘડાઈ દેહ નર જાતિ તણી,
 ખરે! સઉ જ્ઞાની જન શક્તિ વધુ નરની રહી;
 તો કલ્પતા તે કયમ નહિ દુઃખ બાળ વિધવાનું રહ્યું,
 આશીશ લેતા કયમ નહિ ફરી લગ્ન કરીને તેણીનું.
 કેં લોક વળી સમજી વીસે, વિવાહ કરે સજા ભરી,
 કેં ધર્મ આડે લાવીને, ના વાત લેતા મન મહીં,

કેંક નેતા સંસ્થા તણા તે, ડંકે એ વળડતા,
 ડરતા નહિજ લગાર તે, દુઃખ મહા તેણીનું ટાળતા.
 સંસારના વહેણામહીં સૌ જન તણાતા જાય છે,
 બુદ્ધિ ગ્રેરે જેમ જેને તેમ તે દોરાય છે;
 “શાસ્ત્ર બાધ નથી અરે!” કેં ફીલસુફે વળી વહે,
 પેખો એ પુરાણમાં મુની પારાશર જહિં શીખ દે.
 વિલાપ કરતાં આમ તેણી નિંદ્રાવસ્થ થાતી ગઈ,
 લાલ નથી કાંઈ રૂઢનથી, જો દુઃખ પીડા મટી નહિ.
 સંકેત કીધો મન વિષે જહિં જન્મથી સી તેણી રહી,
 “કેં સ્વાર્થી વર્ગ પુરૂષનો, ના હાઝ ધરે સ્ત્રીઓતણી.”

x x

મદીરા પ્રતાપ.

એ મરાઠી નાટક એકથ ખાલાનું સુંદર બાષાંતર શ્રી. વામન
 સીતારામ મુકાદમે કીધું છે. દારની ખદી એ સંસ્કારી વિદ્વાનને પણ
 કેવો પશુ જેવો બનાવે છે. તેમજ ધંધામાં, ઘરખાર, સગાંવહાલામાં
 અને ઇન્જન આબરમાં કેટલો પાયમાલ થાય છે તેનો ફવાડા ખડા
 કરે તેવો ચિતાર આપ્યો છે. સાથે સાથે દારનિષેધની ચળવળ, રેંટી-
 આની પ્રવૃત્તિ, ખેડુતોની દુર્દશા, પોલીસ અને અમલદારોનાં કરતુકો
 આપ્યાં છે; કાચું પુંડું કી. ર. ૧-૦-૦ પાકું પુંડું ૧-૮-૦.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પાયધુની, ટ્રામ જંકશન મુંબઈ નં. ૩.

વનિતાવિશ્રામને સહાયતાની જરૂર.

(ઇંદ્રવજ્ર)

સ્નેહી જનો દુઃખીનું દુઃખ જાણે, સ્ત્રી વિધવાને હિંસુભાગી માને;
દેખાય દોષો ન કંઈ જ સ્ત્રીના, તો એ ગણાયે કર્મભાગી બાળા.
દુઃખી બંને સ્ત્રી પતિ છત્ર ખોઈ, ઝુરી મરે તે દિન રાત્રિ માંહિ;
સેવા ઉઠાવે વડીલોની સારી, તો એ ગણાયે વિધવા અમાની.
આ દુઃખ દેખી વનિતાવિશ્રામે, બાંધી સ્ત્રીઓએ જ લીધો વિસામો;
સંસ્થા ભલી જે કર સાહ્ય તેને, છે અર્જ એ તો મુજ બંધુઓને.

x

શ્રીયુત અરવિન્દ ઘોષનાં અમુલ્ય પુસ્તકો.

પૂર્ણચોગઃ—પ્રથમ ખંડ કર્મચોગઃ—શ્રી અરવિન્દ ઘોષની યોગ પ્રણાલીનું અદ્ભુત અને કેવળ નવીન વિચારોથી ભરપૂર ગ્રંથ આર્યા-વર્તની સંસ્કૃતિમાં અધ્યાત્મિકતા પ્રધાન છે. તેનાં પાયાપર, સમાજ, રાજ્ય, કુટુંબ, વ્યાપાર, પ્રજાકીય જીવન વીગેરે સઘળું રચાયું છે. પૂર્ણચોગમાં આખા જીવનનો સ્વીકાર કરી જીવનનું રૂપાંતર કરી નાંખવામાં આવે છે. આ ગ્રંથમાં કાંઈક નવું જ જોશે. પાકું બાઈ-ન્ડીંગ રોયલ આફ પેજ પૃષ્ઠ ૨૬૫ છીં. ૩-૪-૦.

વર્વમાન એન્ડ સન્સ,

પાયલુની, ટામ જ'કશન મુ'બઇ નં. ૩.

x માન વગરની.

આપો સહાયતા ખંતથી.

(કુંડળિયાં.)

વિશ્રામો વનિતાતણા, દીસે કે' નગરીમાંદ્ય,
 શ્રમ છે એ વનિતા જ નો, ખરે ! કર્યું શુભ કાર્ય;
 ખરે ! કર્યું શુભ કાર્ય દુઃખી અબળાઓ કાજે,
 ઉદમ કરી નિર્વાહ, ચલાવે સૌ નિરાંતે;
 વિધવાને ઘણું દુઃખ પડે તે તો સૌ બણે,
 સ્વતંત્ર થાવા કાજ, બાંધ્યા વનિતા વિશ્રામો.
 કેળવણી બહુ કે' સ્ત્રીઓ, જણાય લેતી હાલ,
 ધન્ય ધન્ય છે સાધ્વીને, કરે ભલાં જે કામ;
 કરે ભલાં જે કામ, સાહ્યતા તેને આપો,
 વિધવા અબળા રંક, દુઃખ તેના વિદારે;
 પુનર્જન્મની છૂટ, નહિ કદિ તેને મળતી,
 ખેર નથી ! જો છૂટ, પણ દો કે' જ કેળવણી.

અનુક્રુપ

દુઃખ ખરે ! રહ્યું મોટું, બાળા જ્યાં વિધવા થઈ;
 કરે વડીલની સેવા, છતે અભાગી તે રહી,
 કરે અર્જ શ્રીમંતોને, દો લક્ષ એ સંસ્થા પ્રતિ,
 કાર્ય પુણ્યનું છે એ તો, કરો મદદ ખંતથી.

કુંવારો સુખી કે પરણેલો ?

(મનહર)

જહીં તહીં વાદ થાયે, સુખી ખરો કોણ ભાઈ;
 ‘ કુંવારો યા પરણેલો ’ ઝઘડો થયા કરે;
 કુંવારાને ચિંતા નથી, ફરતો સ્વછંદપણે,
 લૌકિકનું ભાન નહિ, કલેલોલ કર્યો કરે,
 સુખ નાનાં સંસારનાં, મળે લગ્ન કરે તેને.
 નહિ લહાવો કુંવારાને, અંતર જળ્યા કરે,
 સહ કોઈ મત આમ પોતિકો જ દર્શાવતા,
 કિંતુ ભેટો ખેડેને જે, સ્વદુઃખ રડયા કરે.

(અનુષ્ટુપ)

નથી ખોટી અરે ! કાંઈ, કે’તી જે જગમાં ચલે;
 મરે પીડાથી પર્ણેલો, કુંવારો કેહડે મરે,

દોહરો

તન મનથી પીડ ખહું, થતી જો અંતર માંહ,
 ખડેતર લગ્ન તો શુભ છે, નથી શરમ સંતાપ.

નારાયણી:—આ નવલકથા બજવાનાં વખતની રોમાંચક
 અને વિરસભરી કથા છે. દરેક પત્રકારો વાંચવાની ખાસ બલામણ
 કરે છે. પૃષ્ઠ ૩૦૦ કી. રૂ. ૨-૦-૦.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.-પાવણની ટ્રામ જંક્શન મુ’બઈ નં. ૩.

કુસંગ ત્યાગ.

(છપય છંદ)

નથી જગતમાં લાજ, જેને મુખ જુઠ વાણી,
 નથી જગતમાં લાજ, જેણે પરદયા ન જાણી;
 નથી જગતમાં લાજ, જે ધન ધણીનું હરતો,
 નથી જગતમાં લાજ, જે રંડોદારે ધાતો;
 નથી લોક લાજ ખરે ! તેને, જે નફ્ટ થઈને વિચરે,
 કે' રણુછોડ સંગત એવા નર તણી કદિ નવ કીણ્યો.
 નથી જેને કૈં લાજ, તે હડધુત થાય સર્વત્ર,
 નથી જેને કૈં લાજ, ધિઃક દે તેને જ સવઃ,
 નથી જેને કૈં લાજ, કુકર્મો તે ઘણાં કરે,
 નથી જેને કૈં લાજ, સંતાતો, રે ! તે, ફરે,
 રે ! લોક લાજ જેને નહિ, દુઃખ જગમાં તે ખહુ સહે.
 નર નફ્ટ એવા કૈં મળે, રણુછોડ જેથી દુર રહે.

x

મારો જેલનો અનુભવ.

મહાત્માજીએ પોતાનાં કારાવાસ વખતનો અહેવાલ આપ્યો છે.
 જેલોની હાડમારીઓ અને વેઠવા પડતા સંકટોની ખ્યાલ જરૂર વાંચો.
 કીમત રૂ. ૦-૫-૦.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,
 પાવધુની, ટ્રામ જંકશન મુ'બર્ક નં. ૩.

અગાધ સંસાર.

(હરિગીત)

સંસારની જન્મજામંથી, થાઉં મુક્ત હું જે પળે,
 વિચાર જટ મુજને સ્પુરે જે શું અગાધ સંસાર એ;
 લાખો ભવ કંઈ જન્મતા ને કૈંક જતા યમાલયે,
 કૈં સળડતા રોગ માંહી, કૈંક ચિંતાતુર હીસે.
 વળી કૈંક તો એવા હીસે જે ગર્વયુક્ત બની રહે,
 દ્રવ્ય તણાજ હંકારમાં, છાકેલ તો થઈને ફરે;
 દુઃખ દુઃખીનું જાણવા, ન લેશ કરે દરકાર તે,
 જુએ નહિ હિલ દાઝ કંઈ, વચ્છાગીઆ વાંકા ફરે.
 કૈં વ્યાપાર વિશાળ કરે રહી પેહીઓ તો દેશમાં,
 ધનવાન હોય છતાં જ તે ધન કાજ ફાંફાં મારતા;
 નવ જુએ સત્યાસત્યને, ન જુએ તે અંતર્યામીને,
 છળ લેહ ને કાપટયથી લે ધન રેંસી ગરીબને,
 વાણી મીઠી મુખે વદે, મીઠાશ જીભની ના ત્યજે,
 સહવાસ તેનો જે કરે તે જાણે સત્ પુરૂષ એ;
 કિંતુ અંતર પેખે નહિ મલીન તેનું રહ્યું ખરે,
 પ્રસંગ પડતાં જ જાણશે કૈં પક્ષા દગાળાજ એ
 દુનિયા તમામ જુઠા તણી તું જાણ આ કલિયુગમાં,
 લાવિક ને ધર્મિષ્ઠ જનો સપડાય છે બહુ દુઃખમાં;

ના એમ તેથી હું કહું ભાવિક કદિ તો ના થવું,
 પણ આરંભ કરતાં કાર્યનો પુનઃ પુનઃ વિચારવું.
 જે આમ કરશે તો ભાઈ બહેવારનું સુખ સાધશે,
 નહિ તો અજ્ઞાનિ ગણુઈ ભટાક ભોળો કે'વડાવશે
 લેખું ન કરશે કોઈને, સહુ બુદ્ધિહિન કે'શે અરે,
 પુછશે ના કોઈ તુજને, બહેવારમાં તો કો સમે.
 કો નથી વિચાર કરતું સૃષ્ટિ અખિલ કેમ ઉઠાવી !
 શક્તિ ઇશ્વરી શું રહી ! ચૈતન્ય માયા શું વળી !
 જ્ઞાની ફિલસૂફો ઘણા રહ્યા, જે ભાષ્ય કરે સભાભરી,
 કિંતુ જડે કોઈક શોધ્યા, શુદ્ધ જે વર્તન મહી,

x x x

પુણ્યયોગ:—દ્વિતીયખંડ **જ્ઞાનયોગ:—**શ્રી અરવિન્દશ્લોક
 કૃત અમુલ્ય પુસ્તકમાં જ્ઞાનયોગનો અભ્યાસ વર્ણવામાં
 આવ્યો છે. તેનો પ્રાચીન, પ્રચલિત જ્ઞાન માર્ગ સાથે સંબંધ,
 જ્ઞાનયોગનો ઉપદેશ, જ્ઞાનાવસ્થા તથા જેવનું સ્વરૂપ જ્ઞાન-
 યોગનાં કારણો, તેની પદ્ધતિ તથા તે દ્વારા મળતી મુક્તિ, જ્ઞાનયોગમાં
 પ્રાપ્ત થતી પૂર્ણતા વિગેરે વિષયોથી જરૂર અન્ય અત્યારે મનુષ્ય
 જાતીને જે જોઈએ છીએ તે અનુભવ સિદ્ધ જ્ઞાન આ પુસ્તકમાંથી
 મળે તેમ છે. કી. રૂ. ૩-૮-૦.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,
 પાલકુની દ્વાર જ'કસન, મુંબઈ નં. ૩.

ગત પત્નીથી તેના પતિને થતો પશ્ચાત્તાપ.

(દ્રુતવિલંબિત.)

થઇ હવે દુઃખદાયી દશા ખરે !
 ગઠણી પ્રીતિની તુટી ગઇ ખરે !
 હીર શરીરનું જે દીપતું હતું,
 ગયું મને મુછી, દુઃખી કયો મને. ૧
 દુઃખ ઘણુંજ ખરે ! મુજને પડે,
 પણ હવે નહિ શોકથી કેં વળે;
 મુખી ન કીધ પ્રિયા જીવરે બળે,
 યુગલ પ્રેમની ગાંઠ છુટી ખરે ! ૨
 ફરજ જે પતિ પ્રત્યે રહી બળી,
 સમજીને બધી તે કરતી હતી;
 સમજે વૃતાંત કદી હું કંઈ સમે,
 દુઃખી ઘણો બનું તો મુજ અંતરે. ૩

x

કુસુમવાડીનો માળી.

ડૉ. ટાંગેરનું ગાઈનરનું સુંદર અનુવાદ છે. પુસ્તકની વાસ્તવિક
 ચોખ્ખતા માટે વધુ લખવાની જરૂર નથી. કી. ૦-૧૨-૦.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પામપુની દ્વાર જંકશન, મુંબઈ નં. ૩.

રાજા એ ઇશ્વરો અંશ છે.

(તોટક)

- જીવ ગર્ભ શ્રોમંત જ હોય કંઈ,
‘પુનવાન’ ખરે, કશું શાસ્ત્ર મહીં;
પુનના બળથી નૃપ જન્મ થતો,
અણુ છેજ ખરે નૃપ ઇશ્વરનો. ૧
- ન લણ્યો વળી તે ન ગણ્યો પણ તે
નહિ લોકજ લાજથી તે ભડકે;
વિધિએ અધિકારી નિમ્નોજ જહીં,
અણુ છે પ્રભુનો નૃપ તેજ વળી. ૨
- બહુ ગર્વ ધરી ચતુરા કરતા,
પણ નિર્ધન તે નૃપને નમતા;
દીધી શ્રેષ્ઠ પદવી નૃપને વિધિએ,
અણુ ઇશ્વરનોજ ખરે ! નૃપ છે. ૩
- ઘનસાક ખરો વિધિને તહીં છે,
ચુક જો તું કરે જીલ ના તહીં છે;
વિષ્ણુ પુન ન હેત કંઈ વિધિનો તો,
અણુ છેજ ખરે ! નૃપ ઇશ્વરનો. ૪

સ્વાર્થની દુનિયા.

(ગરબી.)

દુનિયા છે સહ સ્વાર્થની તું કેમ ભુલતો,
સ્નેહીજનો જે અંતના સગા ગણાય જો;
તે સર્વે વળી સ્વાર્થની પ્રીતિ જોડશે,
અચ્ચિત ના કોઈ લેશે દુઃખમાં ભાગ જો. દુનિયાં.

ધનવાન જો કદિ ફિરતારે તુજને કર્યો,
સ્નેહી મિત્રો મળતાં નહિ લાગે વાર જો;
પણ લક્ષ્મીને માન દેનાર મિત્રો એજ છે,
સાથી નહિ ખરા તે છે, રખે, તુંજો ભુલતો. દુનિયા.

નિર્ધનતામાં થાયે કસોટી આ મિત્રની,
ઓળખ પિછાન તે ભુલી સર્વે જાય જો;
સાંભરે નહિ ઉપકારો જે તેં બહુ કર્યો,
આવતાં તુજ ગૃહે વળી તે લજવાય જો. દુનિયા.

છે આવી રીત દુનિયામાં લાઇ ! જાણજે,
ભલે, ભલાઇ કરવાં કદિ તું નહિ ચૂકતો;
'ગરજ સરતાં તો શુભ જાણે' કોઈ વીરલા,
આશા વ્યર્થ ઉરમાં ધરવી એ ભૂલ જો. દુનિયા.

સ્વાર્થ.

(ભુજંગ પ્રવાત.)

સુણો વાત બંધુ અરે ! એક મારા,
 દિસે કે' જનો વિશ્વમાં સ્વાર્થી મોટા;
 વિચારે બુદ્ધ અન્યનું સ્વાર્થ કાળે,
 બુદ્ધે છે બંધુ તે ખરે ! સ્વાર્થ માંહે. ૧

કહું સ્વાર્થીના લક્ષણો જે રહ્યાં છે,
 વિચારીજ જ્ઞાનિ જનોએ કથ્યાં છે;
 ઘણા ધ્યાનથી, રે ! તમે તે નિહાળો,
 બિના સ્વાર્થીની કે' પ્રકારેજ ટાળો. ૨

રહી સ્વાર્થીની છે વિવિધા રીતિઓ,
 અરે ! શ્રેષ્ઠ મધ્ય કનિષ્ઠાજ બણો;
 બુદ્ધે સ્વાર્થમાં જે બુદ્ધ ના બીજાનું,
 ગણ્યું લક્ષ ઉચુંજ તે સ્વાર્થીઓનું. ૩

કહિ સ્વાર્થ જો તેમનો ના સધાયે,
 છતે તે બુદ્ધ અન્યનું ના વિચારે;
 કળે સ્વાર્થ તે પોતિકો રેજ કાઢે,
 ગણી શ્રેષ્ઠ તો પંક્તિ સ્વાર્થીની એ છે. ૪

મળે સ્વાર્થી લોકો વળી એજ થોડા,
 હ્રદે અન્યનું મુલ તે ધારનારા;

ઘણા તો જડે સ્વાર્થી ઐકિલપેટા,
ખરે ! સ્વાર્થ પોતા તણે તેજ જોતા. ૫

લલુ' યા ખુરં ના કશું તેજ જાણે,
જીવે પેટ તે પોતિકું જે રહ્યું છે;
કરે જ્ઞાનની વાત તો લોક માંહે,
મનેથી નહિ વર્તતા તે પ્રમાણે. ૬

ઘણા લોકની છે રહી એજ નિષ્ઠા,
મયીનેજ આનંદ તે લેજ એમાં;
ગણ્યો સ્વાર્થ મધ્ય પ્રકારેજ છે આ,
ચતુરા અહિનિશ એ રોજ જોતા. ૭

કશું લક્ષણે સ્વાર્થી અંતે રહ્યાં જે,
ગણ્યાં નીચ તેને ખરે ! જ્ઞાનીઓએ;
જનો છેજ એવા વળી દુનિયામાં,
સુખી અન્યને જોઈ તે દુભનારા. ૮

સુખી હોય જે તે ખસ સર્વ રીતે,
છતે અન્યના સુખમાં ફાંસ મારે;
ખુરં થાય તેનુંજ તેમાં ખુશી તે,
જીઓ છેજ કેવી ઘણી નીચતા એ. ૯

સલે; લાગણી જે કદિ ખુશી સ્ફુરે,
કિં દાળી હઈ ના થકે સુવિચારે ?

અરે! જે હુદ્દેથી જ બુકું વિચારે,
 ખરી નીચતા તે વળી કેમ છોડે ? ૧૦
 રહ્યા છે સઉ આ ગુણો સ્વાર્થીમાંજે,
 સુણી લોક તેને જ વિચારી જોશે;
 વળી શાસ્ત્રમાં તો જ એવું કહ્યું જે,
 સુણે સ્વાર્થ ત્યાગીજ કમો કરોને. ૧૧

x

શું તમારે ઘેર બેઠાં હારમોનિયમ વગાડતાં
 શીખવું છે ?

તો નીચેનાં પુસ્તકો આજેજ મંગાવી લો.

ભારત સંગીત આરાખડી—જેમા શરૂઆતથી હારમોની-
 યમપર કંઈ સા-રી-ગ-મ ની પ્રેક્ટીસ કરવી ને અનુક્રમે કંઈ કંઈ
 આ-રી-ગ-મ શીખવી જોઈએ તેની સંપૂર્ણ રાગ રાગણીઓવાળી
 સા-રી-ગ-મ આપી છે. પદ્ધતિસર પ્રેક્ટીસ કરવાથી કોઈપણ ગાયન
 તમો તમારી જાતે વગર માસ્તરે ઘેર બેઠાં હારમોનિયમમાં ઉતારી
 શકો છો. કી. ૦-૮-૦ વી. પી. ખર્ચ પાંચ આના વધુ.

૨ ભારત મ્યુઝીક ગાર્ડ-બા. ૧-૨ જેમાં લોકપ્રિય થયેલાં
 નાટકોનાં અતિ રસિક અને પ્રિય ચંદ પડેલાં ગાયનોની સરળ સમજણ-
 વાળી શુદ્ધ નોટેશન આપી છે. લગભગ બધાં જ નાટકોનાં ચુંકી
 કહાડેલાં ગાયનો આવી જાય છે. પૃષ્ઠ ૧૯૨ પાકું પુંડું
 કી. રૂ. ૧-૪-૦ અને રૂ. ૧-૮-૦ વી. પી. ખર્ચ દરેકના પાંચ આના
 વધુ. બધાં સાથે મંગાવનારને વી. પી. ખર્ચ માફ.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,
 પાયધુની ટ્રામ જંકશન, મુંબઈ નં. ૩.

અંતકાળે કોઈ બેસી નથી, (મલ્લિકા)

ચેતીને તું ચાલ જીવ, જોડ ઇશ સાથ પ્રીત;
અંતકાળ આવતાંજ, સ્નેહી મિત્ર ભાગતા જ.
મિત્રતાઈ સૌ કરે છ, સ્વાર્થને બહુ જીવે છ.
દેખી લક્ષ્મી તારી પાસ, સૌ કરે છે હાવભાવ.
વિશ્વમાં નિહાળ ભાઈ, ક્યાંહિ નાજ સાચી પ્રીત;
પત્ની, સુત, સ્નેહી બંધુ, બહાલ તેવું સ્વાર્થજુંજ.
ઇશની શું બાજી કેવી. સ્નેહપાશથી ગુંથાઈ;
ખેલ છે મદારીનો જ, સર્વને નચાવતો જ;
ઝવંથી કુલાઈ જાય, મોહજાળથી વિંટાય;
જેખી માર ખાય જ્યાર, સાન પ્રાપ્ત થાય ત્યાર.
જાણી લે તું વિશ્વનાથ, ભુલી જલ સ્વદેહ ભાન;
મૃત્યુદુત આવતાં જ, કોઈ સાથી ના થનાર.

મહાત્માજીને પુષ્પાંજલી.

ગાંધીજીના છુટકારા અને ઉપવાસનાં પુન્ય નિમિત્તે તેમને પુષ્પાં-
જલી અર્પણ કરવામાં આવી છે તેની લીટીએ લીટીએ માતૃભૂમિની
દીનદયા મારેવું દર્દ, સ્વદેશાભિમાનનો જીરુસો અને મોઢ તરી આવે છે
કાવ્યની વાણી વાંચતાંજ હૃદયપર સચેત અસર કરે છે. દી. ૦-૮-૦.
કાલિદાસ સાયં ૫૫ ૭૦.

વર્ધમાન એન્ટર પ્રેસ.
પાયધુની ટ્રામ જંકશન, મુંબઈ નં. ૩.

નિર્ધન માણસને સુધારાનું પગલું લેતાં નહતી મુશ્કેલી.

(મનદર.)

રંક કાંઈ વિચારે! ધરાવે દ્રઢ સુધારાના,
છોડી દે પણુ તે તેને, પ્રસંગે જણાય છે;
“હરી ગયો એજ ખરે!” એમ લોહો વળી કહે,
લાલ છે સુધારામાં તો, કેમ ના કરાય છે?
જખાણો ને લાપણોથી, ખાંકાં કુંકે ભારી ભારી,
માની સુધારક થઈ, ટોળામાં ભરાય છે;
ને મનથી સુધારાની, અંતરથી રહી એની.
કરતાં જતિ ખીજને, શું એ લજવાય છે!”
ગતા પીળા થઈ સહિ, કહેવા આમ નીકળે,
મનથી વિચારે નહિ, રંકની શું સ્થિતિ છે?
વલણુ સુધારા તણું જો, લે, રંક માનવી તો,
કીર્તિમાં કલાંક મુકી, કરે સૌ અપ્રીતિરે;
જળજલિન ગણી કાઢી, ભૂંડો લોળો કહે વળી,
નાક વિનાનો છે એ તો, ખોહી એણે કીર્તિ છે;
છે આ દુનિયાની રીતિ, નહિ ‘ના’ કોઈ પાડશે,
શ્રીમંત સુધારે! કરે તો, *લજે સૌ પ્રીતિએ.

ગર્વ નહિ કરવા વિષે.

ગઝલ. (ક્વાલી.)

વિધિને હાથ છે ખાજી, લખેલું સૌ લલાટે છે.
ગરીબોને સતાવે કાં ? કરે છે ગર્વ તું શાને !
કરેલાં પૂર્વ કર્મોનો, મળે છે લોગ આ જન્મે,
રચાચું સૌ જ કર્મોથી કરે છે ગર્વ તું શાને !
હયાથી જો ગરીબોને, દમે છે તું અરે ! શાને !
પ્રભુ દારે જવું અંતે, કરે છે ગર્વ તું શાને !
ધનાદિ જે વળી કાંઈ, બન્યો માલિક તું તેનો !
નહિ તે, ભાઈ ! તારાં છે, રખે ! તું એ ભુલી બધે !
રચી માયા ઇશે એવી, જનો કાંઈક મોહ્યા છે,
રહ્યો હંકાર ના તેનો, કરે છે ગર્વ તું શાને !
કરી લેને ભલાં કામો, હરિને ઓળખી બહાલા,
બધો આ ખેલ ખોટો છે, કરે છે ગર્વ તું શાને !

x

શાન્તિનો માર્ગ.

કલ્પીકાળનાં અધિકારમાં સાચી શાન્તિ બતાવવા દિપકની ગરજ સારે છે. આ પુસ્તકની ત્રીજી આવૃત્તિ છે તેજ તેની ઉપયોગીતા બતાવે છે. લગભગ ૨૦૦ પૃષ્ઠનાં પુસ્તકની કીં. માત્ર આઠ આના.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,
પામધુની ટ્રામ જંક્શન, મુંબઈ નં. ૩.

ખોટું કર્મ અંતે નડે છે.

(મનહર)

ઝવં કરે ધણા જાનો, જાણે નથી મરવું જો,
સ્નેહીઓની સાથે લડી, ભાગ લાગ કરે છે,
સ્વાર્થ સાધવાને તેઓ બહું સાચું બહું કરી,
ઈન્સાફ મેળવવા, કેરટે તો ચઢે છે;
આમ, તે લડાઈ કરે, પણ જાણે ના પ્રભુને,
દેવ દરબારમાં શું? ખોટું છૂપું રહે છે ?
પુકારી કે' રાણુછોડે જીઓ ધર્મ પુરાણોમાં,
કર્મ નરસું ખરે, તો અંતે આવી નડે છે.

x

રાજયોગ

ભા. ૧-૨ (સંપૂર્ણ.) સ્વામી વિવેકાનંદ કૃત ગ્રંથનું ભાષાંતર-
ને યોગ ક્રિયાવડે સ્વામી વિવેકાનંદે ઈશ્વર-દર્શન કર્યા તેજ સર્વ
અનુભવ સિદ્ધ ક્રિયાઓ, યોગાભ્યાસનું વિવેચન અથવા ઇતિ મુદ્ધી
પ્રાણનું અદ્વિત સામર્થ્ય, પ્રાણાયામ-પ્રાણ કેવી રીતે વશ કરવો તેની
પદ્ધતિ, પ્રત્યાહાર, ખ્યાન, ધારણા સમાધિ આદી યોગાભ્યાસનાં સર્વ
પદ્ધતિયાં, યોગસિદ્ધિનાં ચિન્હ, ગુપ્ત તેજ પ્રકટ થવું. યોગ્ય પરિશ્રમ
કરવાથી જ મહિનામાં યોગ્ય સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય વગેરે સર્વ પ્રકટ થયું
છે. પ્રત્યેક ગૃહસ્થે અવરમ વાંચી અભ્યાસ કરવો જોઈએ. કપડાનું પાકું
સુંદર પુંડું મૂલ્ય રા. ૧-૧૪-૦ અન્ધમાળાનાં માલકને રા. ૧-૮-૦.

વર્ષમાન એન્ડ સન્સ, - પામરુની દ્વારા જાહેરન મુબઈ નં. ૩

કરણી તેવી પાર ઉતરણી.

(રાગ તાલ, રચી અનુક્રમ.)

ગોળો ને પૃથ્વીનો ફરે છ દિન રાત,
 નિયમથી તે ચાલે છ નહિ શંકા લગાર;
 ને ઋતુ નિયમિત, ને, ફેરફારો થાય,
 એ સર્વમાં રહેલ છે પ્રભુ પ્રતાપ;
 આગો ધર્તિકંપ ને વિજળીના વેગ,
 આવે તે તુર્ત જ્યાં પ્રભુની થઈ કહેણ;
 ચોળે ઉપાય ઘણા હરરોજ નવીન,
 છતે રહ્યું છે બળ, કુદરતનું અધિક;
 પ્હાડો વળી ને રાક્ષસી જણાય,
 તે પણ પડે તુટી અચુક એક વાર;
 ચલણ નથી એમાં મનુષ્યનું કાંઈ,
 રાખી લગામ :શ્રીએ બાણ આ કીધ.
 ને આ સઘળું જ્યમ નિયમથીજ થાય,
 ત્યમ રચાયો નિયમ કર્મનો લેખાય;
 કરશે કરણી જેવી દુનિયામાં જન,
 પામશે ફળ તેવું અચ્ચિત એ સિદ્ધાંત;
 ભૂલો ઘણી કરે માનવ જાત,
 પણ કર્મ દેવ ના ચુકે પોતિકું કાજ

સુખ દુઃખની છાંયડી લખાઈ ભાગ્યમાં જે,
જરૂર મળશે જીવને સમય આવતાં વાર;
કરે કર્મ જીવ અગણિત દિન આખા એકમાં,
દૈત્યું રાખે તેનું દેવ રહ્યો અંતરમાં;
વળી ધર્મમાં ભેદ કેંક જાતિમાં જણાય,
છતે નિયમ કર્મનો મહાન સઘળે મનાય;
લીલા અગાધ પ્રભુની સર્વત્ર જણાય,
નિયમ જડ ચેતનમાં પ્રત્યક્ષ જોવાય.

× ×

નંદનવનને આંગણે.

એ જેમ્સ એલનનાં By Ways of Blessedness (કલ્યાણ માર્ગ) નાં પુસ્તકનું સુંદર ભાષાંતર છે. ભાષા એટલી અધી રસીક અને લાલિત્યમય છે કે એકના એક વાક્યને ૧૨૧ ફરીને વાંચતા પણ તૃપ્તિ થતી નથી. જ્યારે જ્યારે આપણે તેને વાંચીએ છીએ ત્યારે ત્યારે આ સાધુપુરુષ પોતાના વિચારોની પ્રતિમારૂપે દેવના શીરસ્તારૂપે ખડો થાય છે. ક્રી. ર. એક, અન્યમાળાના ગ્રાહક માટે માત્ર દસ આના.

વધ્ધિમાન એન્ડ સન્સ,

પાપધુની ટ્રામ જંકશન, - મુંબઈ નં. ૩

મરણ પ્રસંગે જ્ઞાતિવરા નહિ કરવા વિષે.

(મનહર.)

કેળવણીનો પ્રચાર, દીસે વધુ આ કાળમાં,
 દુષ્ટ રિવાજો જ્ઞાતિલા, છોડતા જણાય છે;
 કિંતુ રૂઢી કે છે એવી, ચાલુ જે બહુ કાળથી,
 ખોટી, જ્ઞાતિજનો જાણે, છતાં ના ત્યજાય તે,
 ધર્મ રૂઢી સાથે ભેળી, ધર્મને કે આડે લાવે,
 ધર્મના ધર્તાગથી તો, ભોળા લલચાય છે;
 તત્ત્વ રહ્યું શું રીતિમાં, નહિ જાણે કાંઈ તેઓ,
 સારાસાર દેખ્યાવિણ, રૂઢીમાં તણાય છે.
 મૃત્યુ બાદ જ્ઞાતિવરા, “ નહિ કરો, નહિ કરો ”
 સૌ એમ પુકારે પણ, કેણુ તે સાંભળે છે ?
 વૃદ્ધ સ્નેહી સ્વર્ગે જાતાં, સ્નેહી બંધુ દુઃખી થાતા,
 માયાપાશ છૂટતાંજ. અશ્રુધારા વહે છે;
 દિલગિરી ઘણી થાયે, છતાં બોલે કંઈ જનો,
 વૃદ્ધનો ઉત્સવ થાયે, કેમ તું એ લુલે છે ?
 જ્ઞાતિભોજન તો ઘણાં, મૃત્યુ પાછળ થયાં છે,
 માટે એનો ઉત્સવ, તું, ક્યમ ના ઉજવે છે ?
 કર્ણમાંથી પુકો માંડી, ખર્ચમાં ઉતારે તેને,
 ભોળો લલચાઇ તેથી, જ્ઞાતિ વરો કરે છે;
 દુઃખી ઘણો અંતરમાં, વિચાર વમળમાં તે,

દ્રવ્ય હોય નહિ છતે, કરજ તો કરે છે.
 આપતાં રૂઢીને માન, ખુવાર કેં બન્યા અરે !
 ફરતા હાલ ચિથરે, અરે ! બહુ દીસે છે.
 ચેત હજી બહાલા બંધુ ! દુષ્ટ શિવાજીને ત્યજ,
 ખર્ચ ખોટા બંધ કરી, સુપથે વિચરને.

x x

“સ્વીટ્ઝરલેન્ડ સ્વતંત્રતા માટે અભિપ્રાય,”

કર્મશ્રુતિ:—(મુખપાઠ) જે સમયે આપણા દેશ સ્વતંત્ર
 તાના યત્નમાં મુશ્કેલી કરવા તત્પર થઈ રહ્યો છે તેવે સમયે ખીજા
 દેશોએ, ખીજા પ્રજાઓએ કેવી રીતે પોતાની સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરી
 વગેરે બાજુવાળી આપણા જીવનમાં અનેરો ઉત્સાહ-વિરલ ચેતન
 આવે એ દેખીતું છે. આની જાતનાં સાહિત્યમાં એકનો વધારો કરતું
 આ પુસ્તક આવકારદાયક ગણાવું જ જોઈએ. પુસ્તકની બાંધણી
 છપાઈ અને કાગળ સુંદર અને આકર્ષક છે અને લેખકની ભાષામાં
 પણ વિષયને અનુસરતું જોમ છે આવા વાર્તાનાં પુસ્તકો હંમેશાં
 અભિનંદનિયજ છે.

સ્વીટ્ઝરલેન્ડની સ્વતંત્રતા કી. રૂ. ૧—૪—૦

અન્ધમાળાના શાહકને „ „ ૦—૧૫—૦

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પાણ્ડુની દ્વાર જંકશન, મુંબઈ નં. ૩.

સંસારિક સ્થિતિ વિષે,
બે સહીયરો વચ્ચે થતો સંવાદ.

(ઇંદ્રવજ્ર જત.)

મુઝુમુદરી:-

બેની હુઃખી હું અતિ છોડ સાથે,
પીડાઈ ગુરી વળી દિન રાત્રે;
જ'પી ન બેસું જરી આમ કાંઈ,
સુખી ખરે ! તું ભવફૂલ માંડિ.

રૂપમુદરી:-

જે ! રે ! સખી તું કયમ આમ બોલે,
સુખી ગણાયે સ્ત્રીજ બાળ સાથે;
જે માનથી સૌ તુજને જીવે છે,
તે છે નહિ માન હું વાંઝણીને.
થાયે બળાપો અતિ ચિત્તમાંડે,
વિચારું વંઝયાપણું કેમ બાયે;
મંત્રો જંત્રોથી હું આશ રાખું,
સંતાન કિંતુ નહિ પ્રાપ્ત થાતું.
દાઝું હું હુઃખે નહિ પાર તેનો,
દીધાં પ્રભુએ નહિ સુખ ભોગો;
સાહેલીઓમાં મુજ મોં છુપાવું,
મહેણાંજ ગર્વીષ્ટ ઘણાં સુણું હું.

ગુણસુંદરી:-

જે તું કહે તે ખરી વાત છે તો,
રીબાચીતું બિન અનુભવી તો;
સાની લહે ના દુઃખ એજ શું છે,
છે કાર્ય એ તો જહિં વિધિનું છે.
છુપાય શાની ભુલ શું જ તારી?
સાહેલીઓમાં કર વાત સાની;
નમો હણે સો દુઃખ જે રહ્યાં છે,
નમાથી સર્વે દુઃખ તો ટળ્યાં છે.
બેની ! તું જો દુઃખ મનેજ એ છે,
જે સંતતિ આ પળવી દમે છે;
ના જાઉં ક્યાંહિં જ સુમંડળોમાં,
રે ! જેલ છે તો મુજવાસ છે બ્યાં.
સુખી ગણું જો ધન હોય પાસે,
ચિંતા ટળી જાય બધીજ વાતે;
કિંતુ નથી દ્રવ્ય જ જેની પાસે,
તે છે દુઃખી એમ સઉ વહે છે.

રૂપસુંદરી:-

હાં, રે ! સખી તું ખરે તો કથે છે,
પૈસા વિના જીવન આ દુઃખી છે;
પૈસો છતે, દુઃખીજ વાંઝણી હું,
લાગે મને દુઃખ રહ્યું જ મોડું.

ઉલ્લેખ-નિર્ણય:

(દોહરો)

નારી શ્રીમંત તે સુખી, જેને છે સંતાન,
હુઃખ નાનાં સંસારમાં, જાયે ટળી તમામ.

x

સંસાર સ્વપ્ન.

હિન્દનાં તત્ત્વજ્ઞાન અને પ્રાચીન સંસ્કૃત સાહિત્યમાં તરબોળ થયેલાં ડક્કન કોલેજના પ્રખ્યાત પ્રોફેસર બેધનના “The Descent of the Sun” નાં પુસ્તકોનો સુંદર અનુવાદ છે. અત્યાર સુધીમાં પ્રોફેસરના જે જે અનુવાદો ગુજરાતી ભાષામાં બહાર પડ્યાં છે તે બધાં ગુજરાતી આલમને બહુજ પસંદ પડ્યાં છે અને આ પણ તેવુંજ છે.

આ વાર્તા પ્રાચીન હિન્દુઓની એક હસ્તલિખિત પુસ્તકમાંથી મળેલી દેવગાંધર્વથી કથા છે. તેમની કૃતિમાં સાહિત્યની દૃષ્ટિએ જે ગૌરવ રહ્યું છે તેમાં જરા પણ ઉણપ આવવા દીધી નથી. તે અંગ્રેજી પુસ્તકનું ભાષાંતર પણ તેવીજ શૈલી અને મધુર ભાષામાં ગુજરાતીમાં ઉતાર્યું છે. આ પુસ્તક જે જે વિદ્વાનો અને પ્રવચારોનાં હાથમાં ગયું છે તેમણે તેનાં મુક્તકંઠે વખાણુ કર્યાં છે. પુસ્તક પ્રસિદ્ધ થયાની વાત એક કાનેથી બીજે કાને જતાં જતાંમાં તો પુસ્તકો ઉચકાઈ જવા લાગ્યાં છે. તેજ તેની ઉપયોગીતા અને પ્રિયતા બતાવે છે.

કિંમત રૂ. ૧-૦-૦

અન્યમાળાનાં આલોકને ૦-૧૪-૦

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પાપણી દ્રામ જંકશન, મુંબઈ નં. ૩.

મૂર્તિપૂજાવાદ,

(નારાયણ વ્રત)

- મતાંતરે : પડ્યા અરે ! સુધર્મના જ વિશ્વમાં,
પૂજા જ મૂર્તિની વિષે થયેા હકાર લોકમાં;
પ્રમાણુ વેદનું દીયે કરે વિવાદ પંડિતો;
પરંતુ અંકય કેા નહિ, રહ્યોજ લેહ ધર્મનો. ૧
- નવીન કાંઈ છે નહિ થતું જ આમ કાળથી,
દીસે જ ખંડ મંડ, રે ! જુઓ સ્થિતિ જ ધર્મની;
જણાય પક્ષ વિદ્યમાન કીલસૂરી હાંકતો,
છતે વિવાદથી જ તે, મતો જુદા જ આપતો. ૨
- જનો અજણ જે રહ્યા જુવે ન સત્ય કયાં રહું,
સઉ જ પોતપોતિકા વિચારમાં જ મહાલતું;
“ ક્રોધેષ દેવ મદીનો પુણેષ કોઈ ભાવથી, ”
ગીતાનું સૂત્ર આ કહી નમે ધણા પુજા કરી. ૩
- સુધર્મની સમાજ કેં અરે ! દીસેછ દેશમાં,
જુડેા ઉઠાવી વેદનો પ્રભુની હસ્તિ માનતા;
પુકાર તે બધે કરે નથી કંઈ જ મૂર્તિમાં,
છતે પ્રભુ રહેલ વ્યાપી સર્વમાં જ માનતા. ૪
- મનાય સર્વ વ્યાપી જે પ્રભુ સઉ સમાજથી,
નથી જ તે શું મૂર્તિમાં ? વિચારથી જુઓ જરી;
ક્રોધેષ ભાવના જરૂર મૂર્તિની પુજા કર્યે,
શું કાજ માયું ફેડતા ? શું પ્રદક્ષિણાની સૌ દીસે ? ૫

સ્રી વિનાનું ઘર જંગલ સમાન.

(ભજનની ધૂન.)

નારી વિના ગૃહ દીસે જંગલ સમાન,
 સહિ સુખ રે લાગે, જંગલ વેરાન— નારી વિના.
 જંગલ વેરાન છે, જંગલ વેરાન;
 પુછે નહિ ભાવ કોઈ કહીં ખાનપાન ?— નારી વિના.
 દુઃખ નાનાં થાયે એકિલી જીંદગીને;
 ના છેરે તેનો કંઈ પાર, રે! ના છે તેનો નહીં પાર— નારી વિના.
 શ્રીમંત જનો અરે! હોય વળી જેઓ;
 દુઃખનો નથી તેને ખ્યાલ, રે! ના છે તેને
 કંઈ ખ્યાલ— નારી વિના.
 હાવભાવ કરે સહ શ્રીમંત નરને;
 કો ના દે ગરીબને માન, રે! ના, દે ગરીબને માન— નારી વિના.
 સૃષ્ટિ રચનારે સૃષ્ટિ રચતી વેળા;
 કોઈ નારી નરની સાથ, સરે, તે વિષુ ના
 કેં કામ શું અઝલવાંત કામ— નારી વિના.

x

સીતા વનવાસ.

રઘુકુળમણી રામચંદ્રનાં આદર્શ પત્નિ સીતાજીની કહીન તપશ્ચર્યાની
 પુણ્ય કથા. દુઃખમાં સુખ અનુભવવાની સહેલી ચાવી. ૦-૮-૦
 વર્ધમાન એન્ડ સન્સ, -પાયકુની ટ્રામ જંકશન, -મુંબઈ નં. ૩

ગામનો છેડો ઘર
યાને
જન્મ ભૂમીપર પ્રીતિ.
(ગજલ)

લવારો કૈંક બંધુઓ, કરે કે દેશમાં શું છે ?
લલેને આમ ખોલે જો, પડયું પાનું સ્વદેશે છે.
લલે ધંધો બીજો દેશે, ચલાંતો ધમ્મધોકારે;
રહી કીર્તિ સ્વદેશે જો, મળે ના તે બીજો દેશે.
'ગૃહે' છે આમ્યનો છેડો, સઉ આરામ ત્યાં લેતાં;
સુખે દુઃખે જઈ બેસે, ધરી પ્રીતિ તે ભૂમિમાં.
વળી વિવાહ લગ્નો કૈં, કરે એ ખ્યારી ભૂમિમાં;
તહીં ખર્ચે ટકો ઝાઝો, સઉને દેશ છે ખ્યારો.
હિનો કૈં નાની ઉમ્મરમાં, પસાર્યા જન્મ ભૂમિમાં.
ભુલાયે ના કદિ તે તો, સઉ અંતે તહીં જાતા.
નહિ આનંદ ને ઉત્સવ; મળે કૈં અન્ય દેશોમાં;
ખરો લ્હાવો સ્વદેશે તો, જનો પ્રેમી વિચારે જો.

x

આપણા દેશનો ઇતિહાસ ભા. ૧-૨

આપણી દક્ષિણિન્દુથી લખાયેલો ભણેલા કે બણી ઉઠેલા
સર્વેને એ અમુક વાંચવા યોગ્ય હિન્દનો ઇતિહાસ ૦-૫-૦ અને ૦-૬-૦
વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.,-પાયધુની દ્રામ જ'કસન,-મુંબઈ નં. ૩

ઉગતા સૂર્યને સૌ નમે.

(મનહર)

લોક કૈંક વિશ્વતણા, પ્રભાતે સૂર્યને નમે;
 પ્રાતઃસંધ્યા કયાં કેડે, સેવામાં રોકાય છે;
 દેવ મોટો એ રહ્યો છે, જેથી વિશ્વ સૌ પ્રકાશે,
 ઉદયમી તો થાય ઘણા, ગુણો એના ગાય છે.
 જે જે અપરાધો વળી, થયા હોય કેં ભૂલમાં,
 ‘ક્ષમા કરો’ એમ વદી, અર્ધ્ય દેતા જાય છે;
 કિંતુ દિન ચડે જ્યાં તો વિશ્વમંદે તે એ દેવને,
 કોઈ નહિ નમસ્કાર, કરતાં જણાય છે,
 રીતિ એ જ દુનિયાની, છે તું રખે ભુલતો જો,
 ચઢતી જોઈને સહ મિત્ર થાવા આવે છે;
 મધપૂડો હોય જ્યાં જ્યાં, માખી બમણાટ કરે,
 તેમ ખુશામત કરી, સહ ભાંતો જાય છે;
 નથી માન મનુષ્યને, કિંતુ માન લક્ષ્મીને છે,
 નિર્ધન જે હોય તેની બહારે કો ના ધાય છે;
 કથે રણુછોડ ખરે ! કે’તી કાંઈ ખોટી નથી,
 ઉગતા સૂર્યને સહ, નમતા તો જાય છે.

મન બુદ્ધિ આત્મા ત્રિપુટીના ભેદ.

(લલિત)

- જીવલક્ષા તું જો, દેહ મંદીરે,
 ખુબી રચી બહુ, શ્રી પ્રભુજીએ;
 અજબ ચંત્ર કે, કીધ માન્યે,
 (પણ) નિરખી તે રહ્યાં, દેહ યંત્રને. ૧
- ચલણ ના ખરે, આણીતું નથી,
 કૃત્રિમ એ ક્રિયા, નાસ્થની રહી;
 મનસ બુદ્ધિને, આત્મા ચળી,
 ત્રિપુટી તે થઇ, દેહમાં વસી. ૨
- મનસ મંત્રી છે, જીવનો સદા,
 ઉપરી એ રહ્યા, ઇન્દ્રિયોજભાં;
 પણ અલિત એ, ભૂત બાઈ છે,
 કહિ કહિ અરે ! ખોટી શીખ દે. ૩
- બળ અધિક છે, બુદ્ધિનું ખરે,
 મનસ મંત્રિતો તેથી; રે ! ઠરે;
 નહિ અરે ! કયે; બહુ જીવને,
 હરલક્ષીજ દે, શીખ સાચી જો. ૪
- કરતું કાચું સૌ, બુદ્ધિના બળે,
 ઝટ નિકાલ તે, બુદ્ધિથી કરે;

પણ કદિ કથે, જુહું બુદ્ધિ આ,
 બળ રહું જુઓ ! આત્માનું ત્યાં. ૫
 અજબ શક્તિ શું ! આત્માની છે.
 જાણિ મુની સહ, જયોતિમાં રમે;
 જીવ કરે કંઈ ખોટું કર્મ જો,
 પલકમાં ખરું, તે જણાવતો. ૬
 ખરી સલાહ તો, એની છે રહી,
 કરત પ્રેરણા, અંતરે વસી,
 પ્રભુ વસે છે ત્યાં, શું લીલા બની,
 સહનું લેખું તે, રાખતો વળી. ૭

x x

યુગધર્મ શું કહે છે ?

સ્વીટ્ઝરલેન્ડ દેશે સ્વતંત્રતા માટે કેવી બહાદુરી કરી અને કેટલો બોગ આપ્યો તેનો ઇતિહાસ જોટલો રસિક છે તેટલો બોધપ્રદ પણ છે. પુસ્તકને છોડે આ અદભુત પ્રગ્નસતાક રાજ્યનાં વખતો વખત બદલાતાં જતાં રાજકીય બંધારણો આપી પુસ્તકને વધારે ઉપયોગી કર્યું છે.

સ્વીટ્ઝરલેન્ડની સ્વતંત્રતા કી. રૂ. ૧-૪-૦

મન્થમાળાના ગ્રાહકને „ „ ૦-૧૫-૦

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

પાયધુની ટ્રામ જંકશન, - મુંબઈ નં. ૩

મથુરાં નગરી અને શ્રી યમુનાજીની આરતિની શોભા.

(તોટક.)

મથુરાંનગરી સ્થળ ધાર્મિક જે,
યમુના તટ ત્યાં રમણીય દીસે;
કંઈ ધાર્મિક લોક ઘણા વિચરે,
યમુનાજીનું : તે સહ પાન કરે. ૧

મહિમા યમુનાજી તણો બહુ છે,
વળી શાસ્ત્ર પુરાણ મહીં કશું છે;
“યમુના તણું પાન કરે ઘણું છે;
યમરાજ તણો ભય ના કદિ છે.” ૨

યમુનાજીની આર્તિ તટજ બને,
સમીસાજ તણો વળી વખજ છે;
સહ હર્ષથી તો યમુના નિરખે,
રટતા પ્રભુનામ શ્રી કૃષ્ણનું તે. ૩

બહુ *કૂર્મ* વળી નદીમાંહિ દીસે,
સ્થિર જે થઇ આરતિને જ સુણે;
પશુ પંખી સહી ટહુકાજ કરે,
રમણીય ખરે ! ખુબી આર્તિની છે. ૪

૯૬

(કુંડળિયા)

ઘણા ઘાટ મથુરાજીમાં, ઘાટ ઉત્તમ વિશ્રામ,
સ્નાન કરી ત્યાં બહુ જનો, લે વિશ્રામ એ સ્થાન,
લે વિશ્રામ એ સ્થાન, કરે દર્શન યમુનાના;
તહિં મૂર્તિ છે સમીપ, નિરખી તે લોગ ધરતા.
આનંદ છે અપાર, શુદ્ધ મન સૌના બનતા;
મહિમા મોટો શું કથું ! ફડા છે જ્યાં ઘાટ ઘણા.

x x

શેરને માથે સવાશેર

હાસ્ય રસથી ભરપૂર કથા. શેર બજારમાં અંધાધુંધી કેમ ચાલે
છે અને શેઠિયાઓ ને દલાલો કેમ બતાવી બાપ છે તેની સંપૂર્ણ
રસથી છલાછલ એક દીલ્લચરમ વાર્તા શેરનાં પાશેરીઆ કેમ બન્યા
તે વાંચો ત્યારે તમારે પેટ પકડીને હસવું પડશે. દી. ચાર આના. પાંચ
આનાની દીકરી મોદલનારને ઘેર બેઠા મળશે.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ

પાયધુની દ્રામ જંગલન. મુંબઇ નં ૩

હિન્દુ સંસાર.

આર્ય મહિલાઓની ઉન્નતિ.

(તોટક)

કથું રીત રિવાજજ હિંદુ તણા,
 ક્યમ લેતીજ શિક્ષણ સી મહીલા.
 સઉ ઉન્નતિ ઉન્નતિ રે જ કરે,
 પણ સંગીન કેળવણી ન મળે,
 અરે તો અતિ છે શક કંઈ નથી,
 દીસતો કંઈ ફેર થતો જ વળી
 નહિ કેળવણી અસહ્ય સી જ માં.
 પણ કેળવણી સઉ લે અધુના.

x x x

વિરાંગના.

એક સ્ત્રી દેશનાં હીન માટે કેટલું સાહસ ખેડે છે એ વિષયની
 અદ્ભુત વિર રસથી ઉભરાતી છત્રપતી શીવાજીનાં સમયના વાઘ નખ-
 વાળા પ્રસંગનીજ આ કથા છે. ૦-૬-૦

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.

પાલકુની ટ્રામ જંકશન, - મુંબઈ નં. ૩.

(ઉધર છંદ.)

પરિણામ કેળવણીનું આન્ધુ, જુઓ નિગાહ કરી-સઉ બંધુ;
 કે, લે; ભાગ તો જાહેર, કરે સુકાર્ય લાવી રનેહ.
 દુઃખો ગરીબનાં ટાળેછ, મહેનત દુકાળમાં કરેછ;
 દેશ દેશાંતરમાં જીવ, રાખી ઉમળકોં ઉરે ધાય.
 આ છે કેળવણી પ્રતાપ, એમાં ખામી નહિ લગાર;
 જોલે કેં જનો પણ એમ, સી સઉ કરે આ તે કામ.
 “સીને માથે છે સંસાર, રહ્યું શ્રીમંતનું એ કામ;
 આ છે વાત સઘળી સાચી, ખરીબથી ના થાયે કાંઈ.”
 પણ જો કેળવણી ખરી હોય, તો તો ફરક મોટો જોય;
 મૂળે રિવાજ બહેમી જાય, કાઢે જોલતાં નહિ લાજ.
 રિવાજ જ્ઞાતિઓમાં કાંઈ, આહુ છે હજી તો ભાઈ!
 લાજે સીઓ ઘુમટો તાણી, શું છે કેળવણી આ સારી!
 કરતોં મરનારનો વિલાપ, માર્ગે મધ્યે કેવો ફાર્સ!
 કેળવણી જો સંગીન હોય, મૂર્ખતા નહિ આવી જોય.

સત્યાગૃહ.

શુદ્ધ અને સંસ્કારી જીવન કેમ ગાળવું તે જાણવું હોય તો જરૂર
 વાંચો મહાત્માજીના સત્યાગૃહ વિષેના ઉપયોગી લેખોનો સંગ્રહ. ૦-૬-૦
 વર્ધમાન એન્ડ સન્સ, -પાયધુની ટ્રામ જંકશન, -મુંબઈ નં. ૩.

(શિખરિણી.)

હશા સ્ત્રીઓની શું થતી અસલમાં શિક્ષણ વિના,
 કથું તે કેમે તો, રહી બુરી, નથી :અંતજ જહાં;
 રીખાતી તેઓ તો, 'નિજ મન મહીં દુઃખી જ અરે!
 નજીવાં કાર્યોમાં, સહની મદદે દોડવું પડે!
 પતિ જો તેઓનો, કવચિત પરગામે મહીં જતો,
 અતિ મુશ્કેલી રે! હકિકત કહેવાય કયમ તો;
 લખી વાંચી કાંઈ, નહિજ અખળા બાણતી અરે!
 કરે કેમે વાતો, પ્રીતિની વળી શું ? દુઃખથી બુરે!
 ઘણું એ શિવાયે, સહન કરતી દુઃખ વળી તે.
 છતે ગ્રંથોનું તો, સુશિક્ષણ, ખરે! કોઈ નહિ દે;
 'છુટી' ના, રે કાંઈ, મળતી ફરવાની પણ અરે!
 ન જાણે બહેવારો, સહ જગતના કેમ જ ચલે.
 પીવું ખાવું ને તો, ગૃહ તણું સહિ કાર્ય કરવું,
 વળી છૂટયાં કેડે, કુથલીજ મહીં ખુશીથી જવું;
 નથી ચિંતા થાતી, કુથલી કરવેથી કંઈ અરે!
 છતે અજ્ઞાની તે, દુઃખ મનનું શી રીતથી કહે!

મહાત્મા ગાંધિજી.

તેમનાં જીવનની મધી વિગતો આપતું હુંકુ અને બોધદાયક જીવન
 ચરિત્ર. ભારતવાસી દરેકને વાંચવા લાયક છે. ૦-૬-૦

વર્ષભ્રમ એન્ડ સન્સ.-પાપધુતી ટ્રામ જંકશન,-મુંબઈ નં. ૩

(અનુષ્ટુપ)

સર્વ કંઈ અરે ! જાણે, અજ્ઞાનિ ખરે, દુઃખી;
છતે કેળવણીથી સી, 'જગડે' કેં કથે વળી.
ભૂલ છે રહ્યો આ મોટી, જો કંઈ એમ બોલતા;
સંગીન કેળવણીથી તો, લાલ જાજા થતા ખરા.
ગૃહલક્ષ્મી સહ સ્ત્રીઓ, ખરે ગણ્યાર્થો વિશ્વમાં;
કુદરતે દીધું છે તેને, ગૃહકાર્ય આટોપવા.
સહ કેં કાર્ય સ્ત્રીઓએ, લેવું હિપાડી જોઈએ.
કેળવણીખળે તેઓ, અર્ધાગવા ખસી જને.
પતિના સુખ દુઃખોમાં, લે લાગ વળી હોંસથી;
દિવ્ય પ્રેમ ખરો શું છે, વળી તેજ પિછાનતી.

પુષ્પાંજલી.

મહાત્મા ગાંધિજીનાં છુટકારાનાં પુન્ય નીમીતે પુષ્પાંજલી
અર્પણ કરવામાં આવી છે. બ્લેક વર્સિસ કાવ્યોત્તો અખૂટ
ઝરો સીતેર પાનામાં ધોધબંધ વલો જાય છે. તેની લીટીએ લીટીએ
માતૃભૂમિની દીન દશાનું દર્દ સ્વદેશભીમાનનો જુસ્સો અને બોધ તરી
આવે છે. કાવ્યની અસર હૃદયપર સચોટ કરે છે. કી. ૦-૮-૦

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.

પાયધુની ટ્રામ જંકશન, - મુંબઈ નં. ૩૪

(ઉદ્ધાર)

અરિત સંસારનું ઉપજાવું, ખામી કેટલી વળી જોઈ;
 છે 'શરમાળપણું' જે ગુણ, સ્ત્રીમાં ગણિત એ ખુંટ.
 વખાણ પાત્ર એજ ગણાય, વડીલ માન ખાતર જણાય;
 દેવું વડીલને સન્માન, કહે સહી શાસ્ત્ર પુરાણ.
 પણ વિકાસ ગુણનો થાય, તો ના ઉન્નતિ અધિક થાય;
 બહુ શર્માઈપણનો ગુણ, ના છે ઉન્નતિનું એ મૂળ,
 વિકાસ કેળવણીનો થાય, તહિં એ ગુણ ગણિત બાય;
 બને હૃદય પ્રપુલ્લિત તેથી, ને સૌ ગણે સ્ત્રીને ભણેલી.
 સુધારાનું છે પુમરાણ, કિંતુ સુધારો કયાં થાત ?
 સમજ આવે જન છુપાય, કાઢી પહોંતું છુટા થાય;
 કોઈ નિર્ધન જે નર હોય, ને વિચાર ધરાવે તોય;
 સુધારો ના તે કરત, કેમકે તે નથી બળવંત.
 સ્થિતિ ગરીબની નથીજ, કરે સુધારો કયાંથીજ;
 રીતિ કાઢે એ નવીન, તો સૌ કરેછ ફ્રિટ ફ્રિટ.
 દુઃખ તો તેને ઘણું થાય, મળે વિરામ નહિ લગાર;
 સ્નેહી બંધુ વળી દે ધિક, કહે જે પકડ જીની રીત.
 માટે ગરીબનો નહિ વાંક, કારણ આ સહી તો બાણ;
 કિંતુ શ્રીમંતને શો બાધ, કે કંઈ સુધારો નહિ થાત.
 કારણ વિણ ના કાર્ય થાય, એ છે સૃષ્ટિ નિયમ પ્રમાણ;
 તો શું એવું કારણ બીજું, જે પ્રસંગે આવી નડીયું.

જાણ્ય જાહેરમાં કરેછ' " સુલભ નવીન રૂઢી છેજ; ”
 તોતે નહિ બદલતા કેમ ? કરતા પ્રશ્ન કેં તો એમ.
 મનનું દુઃખ કેને કથાય, ગૃહમાં કલેશનો છે વાસ;
 અંતના સ્નેહી જાણી થાય, કહે કે સુધારો નહિ થાય.
 મૃત્યુ પ્રસંગ જ્યારે હોય, દિલગીર થાય સ્નેહી લોક;
 કંમ જ્ઞાતિમાં છે રિવાજ, વરો કરવાનો તે વાર.
 દીસે સુધરેલ જનો કયાંય, કહેતા ‘ ત્યાજો એ રિવાજ; ’
 કિંતુ સ્ત્રીહઠ છે રહી મોટી, કયાં છે કેળવણી સંગીન ?
 આથી પડતી મુકે વાત, ઘેર ઘાલે કે કંકાસ;
 આપે કારણ કંઈ ખાસ, જલે લોક કરે બકવાદ.
 ખામોં રહોં આ કેળવણીનીં, સંગીન નથી જ તે અપાતોં;
 કેં પર પડતોં સંગીન છાપ, પ્રગટે શૌર્ય આપોઆપ.
 જાહેર વાણી તે કરંત, થાતું હૃદય ઘણું વિકસંત;
 આપે ઝાઝો જાતિ ભોગ, કરતી કાર્ય લોક ઉપયોગ.
 વળી કે એમ કરતા પ્રશ્ન. દેવું શિક્ષણ કેટલાં વર્ષ,
 કન્યાના લગનની ધાડ, શિક્ષણ દીયે, છે શું સાર ?
 એનાં છે નિયમ તો બંધુ, શાસ્ત્રકારે ખરું વિચાર્યું;
 જો સઉ લે તેનું પ્રમાણ, તો થાય મનનું સમાધાન.

(સાર્દ્દલ વિકીરિત)

કન્યાના રૂપમાં સ્ત્રીઓ બચપણે, છે હોય જ્યારે વળી;
 પિતાના કબજા મહિજ પણ તે, ત્યારે ગણાયે ખરી;
 યુવાની સ્થિતિમાં મુકાય જહિં કે, જાયે પતિસાથમાં,
 મોટી થતાજ પુત્ર સાથ રહીને, કાર્યો કરે માતના.
 કન્યાના રૂપમાં ગણાય વળી ને, વળી સુધી યોજા તે,
 ત્યાં સુધી કંઈ જ્ઞાનશિક્ષણ ખરે, “આપો” કહેલું જ બે;
 તે પર્યંત સહિતું લગ્ન કરવું, એમાં રહે શ્રેષ્ઠતા,
 વિચારે નહિ કેં જનો પણ અરે! નહિજ એ માનતા.
 આડે ધર્મ જ લાવીને વળી કહે, કન્યાજ મોટી થઈ,
 “તેનું લગ્નજ તુર્ત થાય નહિ બે, ભારી પીડા તો થતી;
 માથે દુઃખ રજસ્વલાનું રહ્યું છે, લગ્નોજ થાયે બતાં,
 જાણીએછું હુએ અધર્મ મહિંતો, લાગેજ દોષો ઘણા.”

x

અલીબીરાદરનો (કરાંચીનો) મુકરદમો.

અલીબીરાદરો વિગેરે સાત મહાન નેતાઓનો સાચો અને
 સંપૂર્ણ વિગતવાર આરોપ વિગેરેનાં સ્ટેટમેન્ટ સાથેનો અહેવાલ જરૂર
 મંજૂરો છી. રૂ. ૧-૦-૦૦ મધ્યમાણના માર્કેટને પોણી કીમતે.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.

પાયધુની ટ્રામ જંકશન, - મુંબઈ નં. ૩

વિચાર આમ તેના થાય, પણ રીતિ હોતી પૂવ માંદા;
 અતાં સતી સીઓનાજ, લગ્નો સોળ વર્ષ થતાંજ.
 તેને આશ શો આ નાહિ? લેતા શીદ ઉંધું ભાઈ!
 એ તો રૂઢી છે તું બાણ, થતી કાળે તે બળવાન.
 ખુલ્લેથી સ્વેકનો આધાર, કેા વળી રબુ કરે તત્કાળ;
 કહે 'શું ખોટું' છે પ્રમાણ, નથી બહોર ને અબાણ.

અષ્ટવર્ષા મહેદ્ગોરી નવવર્ષા ચ રોહિણી,

દશવર્ષા મહેત્ કન્યા તેદ્ધર્વે ચ રજસ્વલા.

આવી રીતે કરતા વાદ, સુધર્મથી રહી અબાણ;
 ધર્મ અને રૂઢી કાંઇક, સોળસોળ તેની અંધ.
 માટે જ્ઞાની જનો ભાઈ, તારણ કાઢો હવે કાંઈ;
 વર્ષ સોળ અતાં તો સુધી, શિક્ષણ આપો થઇ ખંતી.
 પછીજ લગ્નનો વિચાર, કરવો યોગ્ય સ્થળે વિવાહ;
 ખરે! બનશે સ્ત્રી ગુણીયેલ, નથી એમાં કાંઈ સંદેહ.
 સમય વિવાહનો જહીં થાય, રીતિ અમલમાં એક મુકાય;
 જન્માક્ષર જોવાની તેજ, થાય લગ્ન આવતાં મેળ.
 રાશિ ગુણ ના થાયે એક, થશે વિવાહ તો નહિ તેજ;
 મૂળ ટપકાનો આધાર, લેવાય કેંક જ્ઞાતિમાંજ.
 “રૂઢીએ બહેમનુ લીધું રૂપ,” કહે છે ભણેલા જરૂર;

“ટપકા સાચા નહિ સધાય, ખોટો છે મનની અભિલાષ.”
 ધાર ! જન્માક્ષર સાચાજ, ફાયદો તેથી શું, રે ! થાય;
 જે થયું છઠ્ઠીએ નિર્માણ, ફરશે કદિ નહિ કો કાળ.
 જોમી વિચારથી શું લાભ, ખંધુ ! કેમ ગુમાવો લાભ;
 લાયક જોડું જો જણાય, કરો વિવાહ તહિં તત્કાળ.
 છે આ ખોટો વિશ્વ ખેલ, માયા બળેજ તે રચેલ;
 થોભશે પણ નહિ યમદૂત, મોતની ઘડી આવી બ્યાં કર.
 સૌ ઉમેદ રહે મનમાંથી, ચીજો રહેજ બ્યાંની ત્યાંય;
 કંઈ દ્રષ્ટાંત એવાં લાળ, છે શું હઠ લીધે કંઈ સાર !

x x

હિંદુસ્થાન પત્ર જણાવે છે કે ?

સ્વતંત્રતા માટે લડતા હોદને આ અવસરે સ્વતંત્રતાની ભાવનાને પોષે એવાં સાહિત્યની જરૂર છે. સ્વીટ્ઝરલેન્ડની સ્વતંત્રતાનું પુસ્તક આવી ભાવનાથી ભરપૂર છે. વીષયવર્ચા, વસ્તુ સંકલના અને રસ સામગ્રી સુંદર રીતે ગોઠવ્યાથી વાંચનારને પુસ્તક વાંચતાં જરાએ કંટાળો આવતો નથી. કેટલાક પ્રસંગો વાંચતાં તો દીલમાં વીર રસ ઉછળી રહે છે ખાસ કરીને શપથ સ્વીકાર અને સ્વદેશ પ્રેમીઓનું સંમેલન આ બે પ્રકરણો ધણાં જ સુંદર લખાયાં છે. વીલીયમ ટેલ સ્વીસ પ્રજાને મન સ્વતંત્રતાનો પીતા કહી પડ્યો છે. અને તેની પુજા આજે પણ તેઓ કરે છે. એ વીરપુજાનો ધર્મ દરેક પ્રજાને અનુકરણીય છે.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ, - પાંચધુની ટ્રામ જંકશન, - મુંબઈ નં. ૨

- (પણ) લગન જો કરે, રાશી જોઈને,
 મરણ જો થવે, દોષ જોષિને;
 પતિનું સુખ જો, ના ગળે સીને,
 (કહે) નથીજ જાણતો, જોશ જોષિ રે.
 સઉ પ્રહાર તો, જોષિને કરે,
 પણ ગરીબ તો, જોષિ શું કરે;
 નથી જ દોષ તો, જોષિરાજનો !
 પડીછ રેખ જે, કોણ ભૂસતો !
 કદિ ખઈ કહે, જોશ જોઈને,
 “ખુરી દશા જ છે, ‘કેતુ’ તો નડે.”
 નહિ જ માનશે, એમ જો કથે,
 લિખિત વિધિનું, કોણ ચ્હેરશે !
 પગલું એજ તો, બહેમનું ગણો,
 સુચવતુંજ એ, દુઃખ માર્ગ તો;
 પણ શરીરનું, દુઃખ હોય તો,
 પુછીજ જોષિને, શાંતિ, રે ! કરો.
 અરે ! ખરી જ છે, જોષિ વિદિયા,
 પણ જડે વળી, કોક જાણતા;
 કંઈક હાલમાં, અલ્પ તો શીખે,
 ખની જ જોષિ તો, પેટ રે, ભરે.

લગન વખતની, રીતિ કેવી છે,
 નજર તે પ્રતિ, ફેંકીએ હરે;
 અસલી રીતથી, ગોર જે કહે,
 સઉ જ તે કરે, શું વદે અરે. !
 કુળ જ ગોર છે, કમ કાંડનો,
 બધી ખરે ! ક્રિયા, તે કરાવતો;
 અશુભ શુભમાં, છે રહ્યો જ તે,
 પ્રસન ના છતે, ના કઢાય તે.
 રૂઢી કેંઈ જુની, એવી તો બની,
 પરણુ નાર ને, પીડિત અધ;
 બહુ ભણેલ તે, હોય જો ભલે,
 રીતિ જ જુનીમાં, સુખ તો લહે.
 મત ઘણા ઉંચા, કેંકના રહ્યા,
 ભર સલા મહી, બોધ આપતા;
 સમય આવતાં, થાપ દે વળી,
 વસીલ વર્ગની, જહીક છે ઘણી.
 દીસતી ખામીઓ, કેંક તેમને,
 પણ વસીલને, શું જ તે કહે;
 શુભ પ્રસંગમાં, શું અરે ! લહે,
 સમજીને અરે ! ચૂપ તે રહે.

રીતિ પુરી, લગનની થતાં, માણી કન્યાની ધારે,
કે બિચારી, પ્રીતિ ત્યજી દઈ, મુજને છોડી જાયે;
પિતા ગુરે, ઘણું મન મહીં, સાસરે છોડી જાતી,
માયાની જે, ગઠણી હતી તે, આજથી રેજ તુટી.

x

ખર્મા વર્તમાન કહે છે કે ?

સ્વીડ્ઝરલેન્ડની સ્વતંત્રતાનાં પુસ્તકને પાને પાને સ્વીટ્ઝ
સ્વતંત્રતાનાં રજીયરની વેદીપર આત્મસમર્પણ કરનારા વીરનરૈનાં
પ્રશસ્ત અને હિન્દીઓએ અનુકરણ કરવા યોગ્ય અને હૃદય-
દાવક કર્તવ્યો આલેખાયલાં છે. સ્વીડ્ઝરલેન્ડની ખેડુત પ્રજાપર
ઝોરડ્રીયનોએ ચલાવેલાં અમાનુષી અત્યાચાર x x x x
વિગેરે સર્વ ઘટનાઓ એવી તો આકર્ષક છે કે પુસ્તક હાથમાં લીધા
પછી પુર કર્યા વિના મુઠ્ઠું ગમે એવું નથી. આવા ગ્રંથો આપણને
સ્વતંત્રતાને માટે તલસતતાં તેજીસ કરેડ આત્માઓમાંથી એક કરેડ
ગુર્જર ભાષા બોલનારાઓને અતિ આવકારદાયક અને લાભદાયી છે.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.

પાયણી દ્રામ જંકશન, - મુંબઈ નં. ૩.

(મનહર.)

માત પિતા શોય કરે, કન્યા જ્યારે વળાવે તો,
 કેંકને તો અશ્રુપાત, હર્ષથી જ થાય છે;
 કન્યા વળી દુલે ધણી, ભલે તેજ હોય મોટી,
 પ્રીત માળાપની છાડી, પરવેર જાય છે.
 “ સુખી આશે પતિ સાથ, તેની આજ્ઞામાં રહેજે,
 સગાં સ્નેહી પતિનાં જે, છે તારાં તું જાણજે, ”
 શીખ આમ દેતાં દેતાં, થાય દિલગીર માતા,
 હર્ષથી ઉભાઈ જઈ, વિદાય તે કરે છે.
 પ્રથમ નવીન સઉ, લાગે તે તો સાસરામાં,
 કિંતુ કમે કમે તે તો, હળીમળી જાય છે;
 ધ્યાન દઇ કરે બધું, માન રાખે સાસુભત્ત,
 પતિની સેવામાં વળી, હાજર તો થાય છે;
 જો તે હોય ભણેલી તો, બદોબસ્ત રહે સર્વ,
 પણ ખામી નીસતાં તે, દુષ્ટમાં બપાય છે;
 વડીલોની સામે બોલે, સાસુભત્તની સાથે વઢે,
 અકબલ ને હુશિયારી, એથી શું જણાય છે ?
 કેંક વળી સાસુભત્તો, અભણતો હોય ધણી,
 શીખ વહુને ના દેતી, દુઃખથી દબાવે છે;
 પતિ જો સમજુ હોય, કરે યોગ્ય વર્તન તો,
 હળી મળી સાથે જઈ, શાંત તે પમાડે છે.
 કિંતુ કેટલી જ્ઞાતમાં, રિવાજતો એવો રહ્યો.

સસરાની હાજરીમાં, પતિના કે' બોલે છે;
 સાસુ વહુનો ઝઘડો, ચાલ્યા કરે આ રીતિએ;
 અંતે એક દિ વહુનો, સુખનો જણાય છે.
 મૃત્યુ સસરાનું થવે, વહુતો આનંદ પામે,
 કે' "જેઠં વારૂ સાસુજી, હવે કહે કહાં જાય છે;"
 પડે પ્રસંગ તે ટાણે, સાસુને તો વહુ સાથે,
 નાના દુઃખોથીજ વળી, સાસુ, રે ! દગાય છે.
 કષ્ટ એવાં છે અરે ! જો, મનમાં બળાપો મોટો,
 દીકરો જે પ્યારો તેને, નહિ કે' કે'વાય છે;
 દુઃખમાંને દુઃખમાંજ, દિનો સાસુ ગુજરે છે;
 કે'કે ગૃહે થતું આમ, નજરે જણાય છે.

નૈવેદ્ય.

એટલે કે કવિવર રવિન્દ્રનાથ ટાગોરની નિત્ય પાઠપોથી, એમની ભાવનાઓ કેવી ગંભીર, વિશાળ અને ગગનગામીની છે એ નૈવેદ્ય વાંચવાથી જણાઈ આવશે. પ્રાતઃકાળમાં કરવી જોઈતી પ્રાર્થનાઓનો સુંદર સંગ્રહ છે, તે પ્રાર્થનાઓ વાંચતાં પરમાત્માનાં તલ્લિન થઈ જવાય છે અને આ નશ્વર દેહનું પણ ભાન ભુલી જવાય છે. જેમાં એકસો નિત્ય પાઠોનો સમાવેશ કીધો છે.

દરેક ગુજરાતીના ઘરમાં જરૂર આ પુસ્તકની પ્રત હોવીજ જોઈએ એવું જાહેર પત્રકારો ખાસ ભાર જણાવે છે.

પૂજનની ઢબપર બંધાયેલી આ અવનવી ચોપડી છે. કી. ૦-૧૨-૦

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.

પાયધુની ટ્રામ જંકશન, - મુ'બદ્દ નં. ૩.

રચિયું.

ભારતવાસિ ! ઓ પ્રિયબંધુ ! સંસાર હિંદુ આજ રહ્યો,
 કેળવણીને અભાવે તોજ, બન્યો છે એતો ભુલ ભયો;
 ' સુધારો ' ' સુધારો ' એવી, બુમ લોક તો પાડે છે,
 સુધારાના હિમાયતીઓ, ભાષણ મોટાં આપે છે.
 કિંતુ કરાવો જે જે થતા, અમલ તેનો નહિ થતો,
 કારણ તેમાં કદા પ્રમાણે, બુદ્ધિમ વડીલનો છે મોઢો;
 સંગીન છાપ બે કેળવણીની, હોય પડી બે પૂર્ણ પથે.
 વિચાર છુટથી સહ દર્શાવી, કનિષ્ઠ રીતિ ને ત્યાગે.

x x x

ગુણસુંદરી (માસિક)—

સ્વીટઝરલેન્ડની સ્વતંત્રતાનાં પુસ્તક માટે જણાવે છે કે—

ઓસ્ટ્રીઆનાં જુલમી શહેનશાહોએ લોભવૃત્તિથી દોરાઈ
 સ્વીટઝરલેન્ડને કબજે કરવાને કેવા કેવા અન્યાયી વતનો કર્યા
 અને સ્વીટઝરલેન્ડે કેટકેટલા આત્મભોગે પોતાની પ્રિય સ્વતંત્રતા
 પ્રાપ્ત કરી એ વાત જગવિખ્યાત છે. આ પ્રકારનાં પુસ્તકો હિન્દનાં
 આધુનિક ઉત્ક્રાંતિ યુગમાં રચિયકર અને પ્રેરણા પાનાર થઈ પડે એ
 નિઃસંશય છે. આમાં ઐતિહાસિક બનાવો અને વીગતો નવલકથાકારની
 કળા અને છટાથી જણાવેલાં હોવાથી વાચક હોશે હોશે આ અન્ય
 વાંચશે છપાઈ કાગળ વગેરે સુંદર છે અને લખાણ શુદ્ધ છે. અન્યમાળા-
 એ જેવા પુસ્તકથી પ્રારંભ કર્યો છે એવાં બહાર પાડ્યા કરશે તે
 જરૂર સંગીન સેવા બજાવશે ને લોકપ્રિય થશે.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.

પાલકુની ટ્રામ જંકશન, — મુંબઈ નં. ૩

(ભરિગીત)

દશા શું ભારતની થઈ અજ્ઞાન સ્ત્રીઓના થકી,
પણ આજ કે બહાર નીકળા કેળવણી લેતી તો ખરી;
કુમળાં હૃદય પર અંકુરો કુટવાજ માંડયા છે હવે,
એ અંકુરો વૃક્ષો થશે તહિં ઉન્નતિ મહિલાની થશે.

(સેરકા)

હતી તે સાધ્વી નાર, જમનાખાઈ જ્ઞાની બહુ
લીધી ખંત અપાર, ઉન્નતિ કાજ સ્ત્રીઓ તણી.

ભારતની ચઢતી અને પડતી બતાવતું

જય ભારતી.

વીસમી સદી (માસિક) અને સંસાર નૌકા (નાટક) થી
જાણીતા થયેલા મી. કમલેશ્વરી કલમથી લખાયેલું મુંદર પુસ્તક છે.
પુસ્તકમાં બધાં મળી ૧૨૫ મુસદ્દસ-રસમય-કાવ્યો છે. જેમાં ભારતની
ચઢતી પડતી હૃદયદ્રાવક ચિત્ર આલેખાયું છે. આપણે કેણુ હતાં ?
આપણા પૂર્વજો કેવાં હતાં ? આપણું બાહુબળ, શુદ્ધિ, સામર્થ્ય, વગેરે
સંપત્તિનાં અખુટ સાધનો, અને આ કંચન સમીદેશની જહોજલાલી
સીનેમાની શ્રીમંતી માફક દષ્ટિ આગળ દોડતી જણાય છે. તેમજ
હાલની આ અધમ દશા કેમ થઈ અને એ બધું ચિત્ર સ્વપ્નવત કેમ
થઈ ગયું છે, અને તેમાંથી મુક્ત થવા માટે કેવા યત્ન સમારંભ
આદરવો જોઈએ. એ આ પુસ્તક બતાવે છે.

કૌમત રૂ. ૧-૪-૦

અન્યમાળાના માહકને અર્ધિ કૌમતે.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ., પાંચધુની ટ્રામ જંકશન, -મુંબઈ નં. ૩

ચાંદની

સર્વાંગ સુંદર વાર્તા માસિક.

વાર્તાઓ—ગુજરાતનાં સર્વ શ્રેષ્ઠોની ઉત્તમ, નિર્દોષ અને રસમય વાર્તાઓ આવે છે. તેમાં પણ ત્રણ ચાર સંપૂર્ણ વાર્તાઓ અને હાસ્ય રસનાં સ્કેચો હોય છે.

કાવ્યો—ઉત્તમ કવિઓની અવ્ય પ્રસાદી પણ નિયમસર આપવામાં આવે છે.

હાસ્ય—સંસારની અનેક કપાધિઓમાં રંગાયેલા દુઃખીજનોને આનંદ આપે, ધક્કીભરે દુઃખ બૂલાવે, તેવા તદ્દન નિર્દોષ હાસ્યરસનાં લેખો, અને દ્રશ્યો આવે છે.

વધારામાં

બોટલ પુસ્તક—ચાંદની માસિકમાં ૧૦૦ થી ૧૨૫ પાનાનું વાંચન રહે છે જ્યારે લવાજમ રૂ. ૪) રાખ્યા છતાં ગ્રાહકોને રૂ. ૩-૮-૦ કીંમતનું લગભગ ૩૦૦ પાનાનું દલદાર પુસ્તક બેટ આપવામાં આવે છે.

તમે ગ્રાહક થશો તો

ચાંદનીનાં સંબંધમાં પસ્તાવું નહિ પડે. તમારા કુતસદના વખતમાં ચાંદની તમારું મિત્ર થવા હચ્છે છે.

નમુનાની નકલ આજેજ મંગાવો.

અવસ્થાપક—

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.

પાણીની ટ્રામ બંદર, સુબાઈ નં.

શ્રી વર્ધમાન સાહિત્ય ગ્રન્થમાળાનાં ગ્રાહકોને

અનહદ લાભ

દરેક પુસ્તક પોણી કીંમતે મળે છે.

માત્ર એકજ રૂપીએ લરવાથી છઠ્ઠી સુધીનાં
ગ્રાહક થવાય છે.

૧. સ્વીટ્ઝરલેન્ડની સ્વતંત્રતા-સત્તાધિશાના અસંખ્ય બુદ્ધિ
અને પારાવાર અત્યાચારો. છતાં પણ સ્વીસ પ્રજાએ સ્વતંત્રતા
શુદ્ધ કરી. દરકાબ્યો તેની રામાયક અને વીર રસભરી કથા. કી. રૂ. ૧-૦-૦.

૨. ઇટલીના રણુચર-વીર કેસરી ગેરીઆલ્ડી, મહાત્મા મેઝીન.
અને કુશળ રાજપુરુષ કાપૂરનાં અદ્ભુત પરાક્રમો વાંચો. ત્યારેજ ખખર
પડે કે સ્વરાજ્ય મેળવવા માટે શું કરવું જોઈએ. ઇટલીના અસંખ્ય
વીરપુત્ર પુત્રીઓનાં બહીષ્કારોનો આખો નવલંકા ઇતિહાસ રામાય
ખડા કરે તેવો છે. કી. રૂ. ૨-૮-૦.

૩. લાલાજીના રાજકીય વિચારો-લાલા લજપતરાયે હાલન
રાજ્યપ્રકરણીય આયતોમાં સ્વતંત્ર વિચારો રજૂ કર્યા છે. જેમાં અસહકાર
ક્યાં મળે? હિન્દુ મુસલમાનોનો નિવેડો શી રીતે આવે, આપણું કાર
વિગેરે અનેક વિષયોપર વિચારો રજૂ કર્યા છે. કી. રૂ. ૦-૧૨-૦

અમારે ત્યાં રાષ્ટ્રીય, ધાર્મિક, વાતી, સેવિક આદિ અનેક જાતન
પુસ્તકો પર ૧૦ દરકાથી લઈને ૫૦ દરકા સુધી કીંમતનાં મળે છે.
દરેક ગુજરાતી માસિક, ત્રીમાસિક પણ મળે છે.

વર્ધમાન એન્ડ સંસ્તા.

પાયધુની ડ્રામ જંકશન, સુભાષ નં. ૩.

